

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

410.422.3

HARVARD
COLLEGE
LIBRARY

ALLEN & GREENOUGH'S LATIN SERIES

SELECTIONS FROM QUID

CHIEFLY THE METAMORPHOSES

EDITED BY

J. H. AND W. F. ALLEN AND J. B. GREENOUGH

REVISED BY

HAROLD N. FOWLER

44

BOSTON, U.S.A.

GINN & COMPANY

1902

Lo 10. 4-27. 10

HARVARD COLLEGE LIBRARY
BY EXCHANGE

JUL 24 1941

Entered, according to Act of Congress, in the year 1890, by
J. H. AND W. F. ALLEN AND J. B. GREENOUGH,
in the Office of the Librarian of Congress, at Washington.

ALL RIGHTS RESERVED.

TYPOGRAPHY BY J. S. CUSHING & Co., BOSTON, U.S.A.

PRESSWORK BY GINN & Co., BOSTON, U.S.A.

NOTE.

THIS selection follows generally the text of Merkel (1866) though the readings of other editors are preferred in one or two instances. We have endeavored to exhibit as far as possible within our limits, the variety of Ovid's style and genius, and especially to preserve the more interesting biographical hints of the *Amores* and the *Tristia*. The greater portion of the book is, however, made up, necessarily, from the *Metamorphoses*, of which we have taken about a third. By help of the Argument, which is given in full, we aim not merely to show the connection of the tales and the ingenuity of the transitions, — necessary to comprehend the poem as a whole, — but to put before the reader something like a complete picture of the Greek mythology; at least of those narratives which have held their permanent place in the modern mind and have entered more or less into every modern literature.

The first 88 lines of Book I. have been put in an appendix, to emphasize the editor's belief that they offer too many difficulties and too little interest to the young student or the beginner. For similar reasons xiii, 1-398, and xv, 1-487, which were included in the old edition, are omitted, their place being supplied by a number of shorter selections.

The grammatical references are to Allen and Greenough's (§), Gildersleeve's (G.), and Harkness's (H.) Latin Grammars.

The grammatical references are now (1897) to the latest editions of the grammars

EXETER, N.H., June 13, 1890.

THE LIFE OF OVID.

PUBLIUS OVIDIUS NASO was a fashionable poet at Rome in the reign of the Emperor Augustus, perhaps the most fashionable after the death of Virgil (B.C. 19) and Horace (B.C. 8).

All that is worth knowing about his life is told by himself in a pleasing poem (Trist. iv. 10), which is given as the last but one in the present collection. Like most of the literary men of Rome, he was not a native of that city,¹ being born at Sulmo, in the country of the Peligni, about 90 miles from Rome. The year of his birth, B.C. 43, was that of Cicero's death. His father, a man of respectable fortune, removed to Rome to give his two boys a city education. Here the young poet was trained in the usual course of rhetoric and oratory, which he practised with fair success, going so far as to hold some subordinate political offices. His father was quite earnest to check his desire for a literary career. But the death of his elder brother left him with fortune enough for independence, and following his own strong bent Ovid became soon one of the favorite court poets of the brilliant era of Augustus. He was married three times, but was soon divorced from his first and second wives. The third, Fabia, remained faithful to him to the end. He had one daughter, who inherited something of his literary ability. After a career of great prosperity, he was

¹ Virgil was a native of Mantua, Horace of Venusia, Catullus of Verona, Propertius of Umbria, Ovid of Sulmo, Cicero of Arpinum, Sallust of Amiternum, Livy of Patavium. Of eminent writers of this age, only Cæsar, Lucretius, and Tibullus were born in Rome. But then Rome, socially as well as politically, comprised the whole of Italy.

suddenly, at the age of 51, banished to Tomi, a town on the western shore of the Black Sea, in the present Bulgaria. The cause of his banishment can only be guessed from his allusions to the anger of the Emperor at some weakness, folly or fault, which he says he is not free to tell. Some have thought he was indiscreet enough to make love to Julia, the bright, witty, and erratic daughter of the Emperor, wife of the grave Agrippa; others that he unfortunately knew too much of some court scandal, probably connected with Julia or her ill-famed and ill-fated daughter; others that Augustus, as public patron of morals, took offence at the somewhat cynical indecorum of certain of his poems. At any rate, the Emperor was hardened against all his flatteries and prayers, and after an exile of about ten years he died at Tomi, A.D. 18.

Besides the poems represented in this volume, Ovid was the author of the *Ars Amatoria* and the *Remedium Amoris* (to which reference has just been made), and of numerous Elegies. As a poet, his fame is far below that of Virgil and Horace, — deservedly, since his loose and easy verse bears no comparison with the elaborate finish of theirs. For fancy and fine poetic feeling, however, many of the Elegies — both in the *Tristia* and *Amores* — show a vein of as good quality as either of his rivals; while in absolute ease of handling the artificial structure of Latin verse it may be doubted whether he has ever had an equal. His chief merit, however, is as an excellent story-teller, — smooth, facile, fluent; sometimes, it must be confessed, inordinately diffuse. As the most celebrated existing collection of the most famous fables of the ancient world, the *Metamorphoses*, in particular, makes the best of introductions to the nobler and more difficult verse of Virgil.

WRITINGS OF OVID.

1. **HEROIDES**: a collection of twenty-one elegies,¹ being letters chiefly from leading "heroines" of the Homeric age.

2. **AMORES**: forty-nine elegies, in three books; miscellaneous, but chiefly amatory or personal in their topics.

3. **ARS AMATORIA**: three books, on the means of winning and retaining the affections of a mistress; and

4. **REMEDIUM AMORIS**: a poem prescribing the means by which a foolish passion may be subdued. These two poems contain the passages supposed to have excited the anger of Augustus.

5. **METAMORPHOSEON Libri xv.** The *Metamorphoses* was still unfinished when Ovid went into exile, and he committed it to the flames, apparently, with his own hand (*Trist.* i. 7. 11, seq.); but copies had been preserved by his friends.

6. **FASTORUM Libri vi.**: a poetic Calendar of the Roman months, from January to June, designed to be continued to the end of the year; a storehouse of Roman custom and Italian legend.

7. **TRISTIUM Libri v.**; and

8. **EPISTOLARUM EX PONTO Libri iv.**: elegies written in exile. Many of the letters implore the intercession of friends at Rome, to obtain favor from Augustus.

9. **IBIS**, a poem of 646 verses written in exile: a bitter invective against some personal enemy.

10. **HALIEUTICON LIBER**: 132 hexameter verses, fragmentary natural history of Fishes.

11. **MEDICAMINA FACIEI**: a fragment of 100 elegiac verses, on the use of Cosmetics.

The following are included in some collections of Ovid's poems, but are probably not genuine:—

CONSOLATIO ad Liviam Augustam: an elegy of 474 verses addressed to the Emperor's wife on the death of her son Drusus.

NUX ("the Nut-Tree"): lamentation of a Walnut-tree by the roadside, at the cruelties inflicted by wayfarers, and the vices of the age in general.

¹ The word *Elegies*, in this connection, describes not the topic or style of treatment, but only the versification,—hexameter verse alternating with pentameter making the "elegiac stanza."

INDEX OF SELECTIONS.

METAMORPHOSES.

	PAGE
1. The Four Ages and the Flood (I. 89-415)	1
2. Apollo and Daphne (I. 452-567)	12
3. The Adventure of Phaëthon (II. 1-400)	16
4. The House of Envy (II. 760-796)	29
5. The Rape of Europa (II. 833-875)	31
6. The Search of Cadmus (III. 1-137)	33
7. Actæon (III. 138-252)	38
8. Pyramus and Thisbe (IV. 55-166)	42
9. Ino and Melicerta (IV. 432-542)	47
10. Perseus and Andromeda (IV. 615-803)	51
11. The Wandering of Ceres (V. 341-661)	58
12. The Punishment of Arachne (VI. 1-145)	70
13. The Pride and Grief of Niobe (VI. 165-312)	75
14. The Enchantments of Medea (VII. 1-293)	80
15. The Murder of Pelias (VII. 294-353)	90
16. The Myrmidons (VII. 614-657)	93
17. The Flight of Dædalus (VIII. 152-259)	95
18. The Calydonian Hunt (VIII. 260-546)	99
19. Philemon and Baucis (VIII. 620-724)	109
20. The Death of Hercules (IX. 134-272)	113
21. Orpheus and Eurydice (X. 1-77)	118
22. The Song of Orpheus (X. 86-219)	122
23. Atalanta (X. 560-680)	126
24. The Death of Orpheus (XI. 1-84)	130

	PAGE
25. The Story of Midas (XI. 85-193)	133
26. Ceyx and Alcyone (XI. 583-748)	137
27. The Chiefs at Troy (XII. 1-145)	143
28. The Tale of Galatea (XIII. 750-897)	148
29. The Deification of Romulus (XIV. 772-828)	155
30. The Worship of Æsculapius (XV. 622-744)	158
31. The Apotheosis of Cæsar (XV. 745-879)	163
<i>Appendix: The Creation (I. 1-88) . . . . .</i>	<i>202</i>

SHORTER POEMS.

I. THE FASTI.

1. The Festival of Pales (IV. 721-808) 170
2. The Founding of Rome (IV. 809-862) 172
3. Ritual to avert Blight (IV. 901-942) 174

II. HEROIDES: Penelope to Ulysses 176

III. AMORES.

1. The Poet of Idleness (I. 15) 180
2. Elegy on a Parrot (II. 6) 181
3. Farewell to the Loves (III. 15) 183

IV. TRISTIA.

1. Banished from Rome (I. 3) 185
2. The Exile's Sick Chamber (III. 3) 188
3. To Perilla (III. 7) 191
4. Winter Scenes in Thrace (III. 10) 193
5. The Poet's Autobiography (IV. 10) 195

V. EX PONTO.

- To His Wife (I. 4) 200

METAMORPHOSES.

I. THE FOUR AGES AND THE FLOOD.

[BOOK I.—89-415.]

[PROEM (1-4). Description of Chaos (5-20). The Creator assigns the elements to their places, and divides the land from the waters: the zones and climates (26-58). The heavens are clear, and living things come forth upon the earth: lastly man, fashioned by Prometheus in the image of the immortals (69-88). See p. 202.]

The Four Ages: description of the Golden Age (89-112). The Age of Silver, Brass, and Iron: Astræa quits the earth; the Giants, and men of violence that sprang from their blood (113-162). Jupiter recounts the crimes of Lycaon, and his transformation to a Wolf (163-243). He resolves to drown the world with a Flood rather than destroy it by Fire: description of the Deluge (244-312). The righteous Deucalion with his wife Pyrrha: when the waters are abated, they behold the earth desolate, and beseech aid at the shrine of Themis (313-380). Instructed by the oracle, they cast stones above their heads, which are miraculously converted into human beings, and thus repeople the earth (381-415).

AUREA prima sata est aetas, quae vindice nullo,
sponte sua, sine lege fidem rectumque colebat. 90
poena metusque aberant, nec verba minacia fixo
aere legebantur, nec supplex turba timebat
judicis ora sui, sed erant sine iudice tuti.
nondum caesa suis, peregrinum ut viseret orbem,
montibus in liquidas pinus descenderat undas, 95
nullaque mortales praeter sua litora norant.

nondum praecipites cingebant oppida fossae :
 non tuba directi, non aeris cornua flexi,
 non galeae, non ensis erant ; sine militis usu
 mollia securae peragebant otia gentes.

100

ipsa quoque immunis rastroque intacta, nec ullis
 saucia vomeribus, per se dabat omnia tellus :
 contentique cibis nullo cogente creatis,
 arbuteos fetus montanaque fraga legebant,
 cornaque et in duris haerentia mora rubetis,
 et quae deciderant patula Jovis arbore glandes.
 ver erat aeternum, placidique tepentibus auris
 mulcebant zephyri natos sine semine flores.
 mox etiam fruges tellus inarata ferebat,
 nec renovatus ager gravidis canebat aristis :

105

110

Postquam Saturno tenebrosa in Tartara misso
 sub Jove mundus erat, subiit *argentea* proles,
 auro deterior, fulvo pretiosior aere.

115

Juppiter antiqui contraxit tempora veris,
 perque hiemes aestusque et inaequales autumnos
 et breve ver spatiis exegit quattuor annum.
 tum primum siccis aër fervoribus ustus
 canduit, et ventis glacies adstricta pependit.
 tum primum subiere domus : domus antra fuerunt
 et densi frutices et vinctae cortice virgae.
 semina tum primum longis Cerealia sulcis
 obruta sunt, pressique jugo gemuere juveni.

120

Tertia post illas successit *aënea* proles,
 saevior ingeniis, et ad horrida promptior arma,
 non scelerata tamen. — De duro est ultima *ferro*.
 protinus inrupit venae pejoris in aevum
 omne nefas : fugere pudor verumque fidesque :

125

in quorum subiere locum fraudesque dolique 130
 insidiaeque et vis et amor sceleratus habendi
 vela dabant ventis, — nec adhuc bene noverat illos
 navita, — quaeque diu steterant in montibus altis,
 fluctibus ignotis insultavere carinae.
 communemque prius, ceu lumina solis et auras, 135
 cautus humum longo signavit limite mensor.
 nec tantum segetes alimentaue debita dives
 poscebatur humus, sed itum est in viscera terrae ;
 quasque recondiderat Stygiisque admoverat umbris,
 effodiuntur opes, inritamenta malorum. 140

Jamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum
 prodierat ; prodit Bellum, quod pugnat utroque,
 sanguineaue manu crepitantia concutit arma.
 vivitur ex raptō : non hospes ab hospite tutus,
 non socer a genero ; fratrum quoque gratia rara est. 145
 imminet exitio vir conjugis, illa mariti ;
 lurida terribiles miscent aconita novercae ;
 filius ante diem patrios inquit in annos.
 victa jacet pietas ; et virgo caede madentes,
 ultima caelestum, terras Astraera reliquit. 150
 neve foret terris securior arduus aether,
 affectasse ferunt regnum caeleste Gigantas,
 altaque congestos struxisse ad sidera montes.

Tum pater omnipotens misso perfregit Olympum
 fulmine, et excussit subjecto Pelion Ossae. 155
 obruta mole sua cum corpora dira jacerent,
 perfusam multo natorum sanguine Terram
 inaduisse ferunt calidumque animasse cruorem,
 et, ne nulla suae stirpis monumenta manerent,
 in faciem vertisse hominum ; sed et illa propago 160
 contemptrix superum saevaeque avidissima caedis
 et violenta fuit ; scires e sanguine natos.

Quae pater ut summa vidit Saturnius arce,
 ingemit ; et, facto nondum vulgata recenti,
 foeda Lycaoniae referens convivia mensae, 165
 ingentes animo et dignas Jove concipit iras,
 conciliumque vocat ; tenuit mora nulla vocatos.
 est via sublimis, caelo manifesta sereno :
Lactea nomen habet, candore notabilis ipso.
 hac iter est superis ad magni tecta Tonantis 170
 regalemque domum ; dextra laevaue deorum
 atria nobilium valvis celebrantur apertis.
 plebs habitat diversa locis ; a fronte potentes
 caelicolae clarique suos posuere penates.
 hic locus est, quem, si verbis audacia detur, 175
 haud timeam magni dixisse *Palatia* caeli.

Ergo ubi marmoreo superi sedere recessu,
 celsior ipse loco sceptroque innixus eburno
 terrificam capitis concussit terque quaterque
 caesariem, cum qua terram, mare, sidera movit. 180
 talibus inde modis ora indignantia solvit :

‘ Non ego pro mundi regno magis anxius illa
 tempestate fui, qua centum quisque parabat
 inicere anguipedum captivo brachia caelo.
 nam quamquam ferus hostis erat, tamen illud ab uno 185
 corpore et ex una pendebat origine bellum.
 nunc mihi qua totum Nereus circumsonat orbem,
 perdendum est mortale genus. Per flumina juro
 infera sub terras Stygio labentia luco,
 cuncta prius temptata ; sed inmedicabile vulnus 190
 ense recidendum est, ne pars sincera trahatur.
 sunt mihi semidei, sunt rustica numina, nymphae,
 faunisque satyrique et monticolae Silvani.
 quos quoniam caeli nondum dignamur honore,
 quas dedimus, certe terras habitare sinamus. 195

an satis, O superi, tutos fore creditis illos,
cum mihi, qui fulmen, qui vos habeoque regoque,
struxerit insidias notus feritate Lycaon ?'

Contremuere omnes, studiisque ardentibus ausum
talia deposcunt. Sic, cum manus impia saevit 200
sanguine Caesareo Romanum exstinguere nomen,
attonitum tanto subitae terrore ruinae
humanum genus est totusque perhorruit orbis.
nec tibi grata minus pietas, Auguste, tuorum est,
quam fuit illa Jovi. Qui postquam voce manuque 205
murmura compressit, tenuere silentia cuncti.
substitit ut clamor, pressus gravitate regentis,
Juppiter hoc iterum sermone silentia rupit :

'Ille quidem poenas (curam hanc dimittite) solvit :
quod tamen admissum, quae sit vindicta, docebo. 210
contigerat nostras infamia temporis aures :
quam cupiens falsam, summo delabor Olympo,
et deus humana lustris sub imagine terras.
longa mora est, quantum noxae sit ubique repertum
enumerare ; minor fuit ipsa infamia vero. 215
Maenala transieram, latebris horrenda ferarum,
et cum Cyllene gelidi pineta Lycaei.
Arcados hinc sedes et inhospita tecta tyranni
ingredior, traherent cum sera crepuscula noctem.
signa dedi *venisse deum*, vulgusque precari 220
coeperat ; irridet primo pia vota Lycaon ;
mox ait : *Experiar, deus hic, discrimine aperto,*
an sit mortalis ; nec erit dubitabile verum.
nocte gravem somno necopina perdere morte
me parat ; haec illi placet experientia veri. 225

'Nec contentus eo, missi de gente Molossa
obsidis unius jugulum mucrone resolvit :
atque ita semineces partim ferventibus artus

mollit aquis, partim subjecto torruit igni.
 quos simul imposuit mensis, ego vindice flamma 230
 in dominum dignosque everti tecta Penates.
 territus ipse fugit, nactusque silentia ruris
 exululat, frustra que loqui conatur; ab ipso
 colligit os rabiem, solitaeque cupidine caedis
 vertitur in pecudes, et nunc quoque sanguine gaudet. 235
 in villos abeunt vestes, in crura lacerti:
 fit lupus, et veteris servat vestigia formae.
 canities eadem est, eadem violentia vultus,
 idem oculi lucent, eadem feritatis imago.

‘Occidit una domus; sed non domus una perire 240
 digna fuit; qua terra patet, fera regnat Erinys.
 in facinus jurasse putes. Dent ocios omnes
 quas meruere pati, sic stat sententia, poenas.’

Dicta Jovis pars voce probant stimulosque frementi
 adiciunt, alii partes assensibus implent. 245
 est tamen humani generis jactura dolori
 omnibus, et, quae sit terrae mortalibus orbae
 forma futura, rogant; quis sit laturus in aras
 tura? ferisne paret populandas tradere terras?
 talia quaerentes, sibi enim fore cetera curae, 250
 rex superum trepidare vetat, subolemque priori
 dissimilem populo promittit origine mira.

Jamque erat in totas sparsurus fulmina terras:
 sed timuit, ne forte sacer tot ab ignibus aether
 conciperet flammas, longusque ardesceret axis. 255
 esse quoque in fatis reminiscitur, adfore tempus,
 quo mare, quo tellus, correptaque regia caeli
 ardeat, et mundi moles operosa laboret.
 tela reponuntur manibus fabricata Cyclopum.

Poena placet diversa, genus mortale sub undis 260
perdere, et ex omni nimbos demittere caelo.

protinus Aeoliis aquilonem claudit in antris,
 et quaecumque fugant inductas flamina nubes,
 emittitque Notum. Madidis Notus evolat alis,
 terribilem picea tectus caligine vultum : 265
 barba gravis nimbis, canis fluit unda capillis,
 fronte sedent nebulae, rorant pennaque sinusque.
 utque manu late pendentia nubila pressit,
 fit fragor, inclusi funduntur ab aethere nimbi.
 nuntia Junonis varios induta colores 270
 concipit Iris aquas, alimenta que nubibus adfert.
 sternuntur segetes et deplorata colonis
 vota jacent, longique perit labor irritus anni.

Nec caelo contenta suo est Jovis ira, sed illum
 caeruleus frater juvat auxiliaribus undis. 275
 convocat hic amnes ; qui postquam tecta tyranni
 intravere sui, ' Non est hortamine longo
 nunc ' ait ' utendum ; vires effundite vestras,
 sic opus est ; aperite domos, ac mole remota
 fluminibus vestris totas inmittite habenas.' 280

Jusserat ; hi redeunt, ac fontibus ora relaxant,
 et defrenato volvuntur in aequora cursu.
 ipse tridente suo terram percussit ; at illa
 intremuit motuque vias patefecit aquarum.
 exspatiata ruunt per apertos flumina campos, 285
 cumque satis arbusta simul pecudesque virosque
 tectaque, cumque suis rapiunt penetralia sacris.
 siqua domus mansit, potuitque resistere tanto
 indejecta malo, culmen tamen altior hujus
 unda tegit, pressaeque latent sub gurgite turres. 290

Jamque mare et tellus nullum discrimen habebant :
 omnia pontus erat ; deerant quoque litora ponto.
 occupat hic collem ; cymba sedet alter adunca,
 et ducit remos illic, ubi nuper ararat ;

ille super segetes aut mersae culmina villae 295
 navigat ; hic summa piscem deprendit in ulmo.
 figitur in viridi, si fors tulit, anchora prato,
 aut subjecta terunt curvae vineta carinae.
 et, modo qua graciles gramen carpsere capellae,
 nunc ibi deformes ponunt sua corpora phocae. 300
 mirantur sub aqua lucos urbesque domosque
 Neretdes ; silvasque tenent delphines, et altis
 incursant ramis, agitataque robora pulsant.
 nat lupus inter oves, fulvos vehit unda leones,
 unda vehit tigres ; nec vires fulminis apro, 305
 crura nec ablato prosunt velocia cervo.
 quaesitisque diu terris, ubi sistere detur,
 in mare lassatis volucris vaga decedit alis.
 obruerat tumulos immensa licentia ponti,
 pulsabantque novi montana cacumina fluctus. 310
 maxima pars unda rapitur : quibus unda pepercit,
 illos longa domant inopi jejunia victu.

Separat Aonios Oetaeis Phocis ab arvis,
 terra ferax, dum terra fuit : sed tempore in illo
 pars maris et latus subitarum campus aquarum. 315
 mons ibi verticibus petit arduus astra duobus,
 nomine Parnasus, superantque cacumina nubes.
 hic ubi Deucalion — nam cetera texerat aequor —
 cum consorte tori parva rate vectus adhaesit,
 Corycidas nymphas et numina montis adorant, 320
 fatidicamque Themis, quae tunc oracla tenebat.
 non illo melior quisquam nec amantior aequi
 vir fuit, aut illa metuentior ulla deorum.

Juppiter ut liquidis stagnare paludibus orbem,
 et superesse virum de tot modo milibus unum, 325
 et superesse videt de tot modo milibus unam,
innocuos ambos, cultores numinis ambos,

nubila disjecit, nimbisque aquilone remotis
 et caelo terras ostendit, et aethera terris.
 nec maris ira manet, positoque tricuspide telo 330
 mulcet aquas rector pelagi, supraque profundum
 exstantem atque umeros innato murice tectum
 caeruleum Tritona vocat, conchaeque sonanti
 inspirare jubet, fluctusque et flumina signo
 jam revocare dato. Cava bucina sumitur illi 335
 tortilis, in latum quae turbine crescit ab imo, —
 bucina, quae medio concepit ubi aëra ponto,
 litora voce replet sub utroque jacentia Phoebō.
 tunc quoque, ut ora dei madida rorantia barba
 contigit, et cecinit jussos inflata receptus, 340
 omnibus audita est telluris et aequoris undis
 et quibus est undis audita, coercuit omnes.
 flumina subsidunt, collesque exire videntur :
 jam mare litus habet ; plenos capit alveus amnes ;
 surgit humus ; crescunt loca decrescentibus undis ; 345
 postque diem longam nudata cacumina silvae
 ostendunt, limumque tenent in fronde relictum.

Redditus orbis erat : quem postquam vidit inanem
 et desolatas agere alta silentia terras,
 Deucalion lacrimis ita Pyrrham affatur obortis : 350
 ‘O soror, o conjunx, o femina sola superstes,
 quam commune mihi genus et patruelis origo,
 deinde torus junxit, nunc ipsa pericula jungunt :
 terrarum, quascumque vident occasus et ortus,
 nos duo turba sumus ; possedit cetera pontus. 355
 haec quoque adhuc vitae non est fiducia nostrae
 certa satis ; terrent etiam nunc nubila mentem.
 quid tibi, si sine me fatis erepta fuisses,
 nunc animi, miseranda, foret ? quo sola timorem
 ferre modo posses ? quo consolante doleres ? 360

namque ego, crede mihi, si te quoque pontus haberet,
te sequerer, conjunx, et me quoque pontus haberet.

O utinam possim populos reparare paternis
artibus, atque animas formatae infundere terrae!
nunc genus in nobis restat mortale duobus : 365
sic visum superis ; hominumque exempla manemus.'

Dixerat, et flebant ; placuit caeleste precari
numen, et auxilium per sacras quaerere sortes.
nulla mora est ; adeunt pariter Cephisidas undas,
ut nondum liquidas, sic jam vada nota secantes. 370

inde ubi libatos inroravere liquores
vestibus et capiti, flectunt vestigia sanctae
ad delubra deae, quorum fastigia turpi
pallebant musco, stabantque sine ignibus arae.
ut templi tetigere gradus, procumbit uterque 375
pronus humi, gelidoque pavens dedit oscula saxo.
atque ita : ' Si precibus ' dixerunt ' numina justis
victa remollescunt, si flectitur ira deorum,
dic, Themis, qua generis damnum reparabile nostri
arte sit, et mersis fer opem, mitissima, rebus.' 380

Mota dea est, sortemque dedit : ' Discedite templo,
et velate caput, cinctasque resolvite vestes,
ossaque post tergum magnae jactate parentis.'
obstupere diu, rumpitque silentia voce
Pyrrha prior, jussisque deae parere recusat, 385
detque sibi veniam, pavido rogat ore, pavetque
laedere jactatis maternas ossibus umbras.
interea repetunt caecis obscura latebris
verba datae sortis secum, inter seque volutant.
inde Promethiades placidis Epimethida dictis 390
mulcet, et ' Aut fallax ' ait ' est sollertia nobis,
aut pia sunt, nullumque nefas oracula suadent.
magna parens Terra est : lapides in corpore terrae

ossa reor dici : jacere hos post terga jubemur.'

Conjugis augurio quamquam Titania mota est, 395
 spes tamen in dubio est ; adeo caelestibus ambo
 diffidunt monitis : — sed quid temptare nocebit ?
 descendunt, velantque caput, tunicasque recingunt,
 et jussos lapides sua post vestigia mittunt.
 saxa — quis hoc credat, nisi sit pro teste vetustas? — 400
 ponere duritiem coepere suumque rigorem,
 molliri que mora, mollitaque ducere formam.
 mox, ubi creverunt, natura que mitior illis
 contigit, ut quaedam, sic non manifesta, videri
 forma potest hominis, sed uti de marmore coepto, 405
 non exacta satis, rudibusque simillima signis.
 quae tamen ex illis aliquo pars humida suco
 et terrena fuit, versa est in corporis usum :
 quod solidum est flectique nequit, mutatur in ossa ;
 quae modo vena fuit, sub eodem nomine mansit ; 410
 inque brevi spatio superiorum numine saxa
 missa viri manibus faciem traxere virorum,
 et de femineo reparata est femina jactu.
 inde genus durum sumus experiensque laborum,
 et documenta damus, qua simus origine nati. 415

II. APOLLO AND DAPHNE.

[AMONG the creatures generated from the soil of the earth after the Deluge, had been the serpent Python, slain by Apollo, who thereon instituted the Pythian games. The prize of victory was at first the oak-leaf (416-451).]

Apollo, proud of his victory over the Python, whom he had slain with his arrows, laughs at Cupid for playing with a bow. Cupid thereupon shoots two arrows, one of which makes Apollo love the nymph Daphne, while the other fills her with aversion to her lover. Apollo pursues her, but her mother Earth changes her to a laurel-tree. Apollo then adopts the laurel as his tree, and makes a laurel wreath the prize at the Pythian games (452-567).

PRIMUS amor Phoebi Daphne Peneta, quem non
 fors ignara dedit, sed saeva Cupidinis ira.
 Delius hunc nuper, victo serpente superbus,
 viderat adducto flectentem cornua nervo, 455
 'Quid' que 'tibi, lascive puer, cum fortibus armis?'
 dixerat; 'ista decent umeros gestamina nostros,
 qui dare certa ferae, dare vulnera possumus hosti,
 qui modo pestifero tot jugera ventre prementem
 stravimus innumeris tumidum Pythona sagittis. 460
 tu face nescio quos esto contentus amores
 indagare tua, nec laudes assere nostras.'

filius huic Veneris 'Figat tuus omnia, Phoebe,
 te meus arcus;' ait 'quantoque animalia cedunt
 cuncta deo, tanto minor est tua gloria nostra.' 465

Dixit, et eliso percussis aëre pennis
 impiger umbrosa Parnasi constitit arce
 eque sagittifera prompsit duo tela pharetra
 diversorum operum; fugat hoc, facit illud amorem.
 quod facit, hamatum est et cuspidè fulget acuta: 470
 quod fugat, obtusum est et habet sub harundine plumbum.
hoc deus in nympha Peneide fixit; at illo

laesit Apollineas trajecta per ossa medullas.
 protinus alter amat ; fugit altera nomen amantis,
 silvarum tenebris captivarumque ferarum 475
 exuviis gaudens innuptaeque aemula Phoebes.
 vitta coercebat positos sine lege capillos.
 multi illam petiere, illa aversata petentes
 impatiens expersque viri nemorum avia lustrat,
 nec quid Hymen, quid Amor, quid sint conubia, curat. 480
 saepe pater dixit 'Generum mihi, filia, debes.'
 saepe pater dixit 'Debes mihi, nata, nepotes.'
 illa, velut crimen taedas exosa jugales
 pulchra verecundo suffunditur ora rubore,
 inque patris blandis haerens cervice lacertis, 485
 'Da mihi perpetua, genitor carissime,' dixit
 'virginitate frui. Dedit hoc pater ante Dianae.'
 Ille quidem obsequitur. Sed te decor iste quod optas
 esse vetat, votoque tuo tua forma repugnat.
 Phoebus amat, visaeque cupit conubia Daphnes, 490
 quodque cupit, sperat ; suaque illum oracula fallunt.
 utque leves stipulae demptis adolentur aristas,
 ut facibus saepes ardent, quas forte viator
 vel nimis admovit, vel jam sub luce reliquit ;
 sic deus in flammis abiit, sic pectore toto 495
 uritur et sterilem sperando nutrit amorem.
 spectat inornatos collo pendere capillos,
 et 'Quid, si comantur?' ait. Videt igne micantes
 sideribus similes oculos, videt oscula, quae non
 est vidisse satis ; laudat digitosque manusque 500
 brachiaque et nudos media plus parte lacertos :
 siqua latent, meliora putat. Fugit ocior aura
 illa levi, neque ad haec revocantis verba resistit :
 'Nympha, precor, Penes, mane ! non insequor hostis :
nympha, mane ! sic agna lupum, sic cerva leonem, 505

sic aquilam penna fugiunt trepidante columbae,
 hostes quaeque suos. Amor est mihi causa sequendi.
 me miserum ! ne prona cadas, indignave laedi
 crura notent sentes, et sim tibi causa doloris.
 aspera, qua properas, loca sunt. Moderatius, oro, 530
 curre, fugamque inhihe. Moderatius insequar ipse.
 cui placeas, inquire tamen. Non incola montis,
 non ego sum pastor, non hic armenta gregesque
 horridus observo. Nescis, temeraria, nescis, 535
 quem fugias, ideoque fugis. Mihi Delphica tellus
 et Claros et Tenedos Patareaque regia servit.
 Juppiter est genitor. Per me quod eritque-fuitque
 estque, patet : per me concordant carmina nervis.
 certa quidem nostra est, nostra tamen una sagitta
 certior, in vacuo quae vulnera pectore fecit. 540
 inventum medicina meum est, opiferque per orbem
 dicor, et herbarum subjecta potentia nobis.
 ei mihi, quod nullis amor est sanabilis herbis,
 nec prosunt domino quae prosunt omnibus, artes !'
 Plura locuturum timido Peneſa cursu 545
 fugit cumque ipso verba imperfecta reliquit,
 tum quoque visa decens. Nudabant corpora venti,
 obviaque adversas vibrabant flamina vestes,
 et levis impulsos retro dabat aura capillos ;
 auctaque forma fuga est. Sed enim non sustinet ultra 530
 perdere blanditias juvenis deus, utque movebat
 ipse amor, admisso sequitur vestigia passu.
 ut canis in vacuo leporem cum Gallicus arvo
 vidit, et hic praedam pedibus petit, ille salutem ;
 alter inhaesuro similis jam jamque tenere 535
 sperat, et extento stringit vestigia rostro ;
 alter in ambiguo est, an sit comprehensus, et ipsi
morsibus eripitur tangentiaque ora relinquit :

sic deus et virgo, est hic spe celer, illa timore.
 qui tamen insequitur, pennis adjutus amoris 540
 ocior est requiemque negat tergoque fugacis
 inminet et crinem sparsum cervicibus afflat.
 viribus absumptis expalluit illa, citaeque
 victa labore fugae, spectans Peneidas undas,
 'Fer pater' inquit 'opem! Tellus,' ait, 'hisce, vel istam, 545
 quae facit, ut laedar, mutando perde figuram!'

Vix prece finita, torpor gravis occupat artus,
 mollia cinguntur tenui praecordia libro,
 in frondem crines, in ramos bracchia crescunt: 550
 pes modo tam velox pigris radicibus haeret,
 ora cacumen obit. Remanet nitor unus in illa.
 hanc quoque Phoebus amat, positaque in stipite dextra
 sentit adhuc trepidare novo sub cortice pectus,
 complexusque suis ramos, ut membra, lacertis 555
 oscula dat ligno: refugit tamen oscula lignum.
 cui deus 'At quoniam conjunx mea non potes esse,
 arbor eris certe' dixit 'mea. Semper habebunt
 te coma, te citharae, te nostrae, laure, pharetrae.
 tu ducibus Latiis aderis, cum laeta Triumphum 560
 vox canet et visent longas Capitolia pompas.
 postibus Augustis eadem fidissima custos
 ante fores stabis, mediamque tuebere quercum.
 utque meum intonsis caput est juvenale capillis,
 tu quoque perpetuos semper gere frondis honores.' 565

Finierat Paean. Factis modo laurea ramis
 adnuit, utque caput visa est agitasse cacumen.

III. THE ADVENTURE OF PHAËTHON.

[Io, daughter of the river-god Inachus, beloved by Jupiter, is changed into a heifer by him, to escape the jealousy of Juno; but is put by her in charge of Argus of the hundred eyes, who being soothed to sleep by Mercury—who sings the story of Syrinx converted to a water-reed to avoid the pursuit of Pan—is slain by him, and his hundred eyes are set in the peacock's tail. Io, fleeing to Egypt, becomes the goddess Isis, and the mother of Epaphus; who denies against Phaëthon his boast to be son of the Sun-god, as avouched by his mother Clymene (I. 568-779).]

The palace of the Sun described (II. 1-18). Phœbus, the god of Day, receives Phaëthon with affection, and owns him as his son, promising by oath to give him whatever boon he should desire (19-46). Phaëthon demands the charge of the chariot and horses of the Sun for a single day, persisting in spite of his father's warning and appeal (47-102). He mounts, and attempts the celestial way: dread forms of the Zodiac: the steeds dash wildly from the path (103-205). Terror and devastation caused by the fiery chariot: blasting of mountains and rivers, and alarm of Neptune himself; Earth appeals to Jupiter, who blasts Phaëthon with a thunderbolt (206-324). His sisters are converted to poplars, and their tears to amber (325-366); while his kinsman Cygnus, bewailing the calamity, becomes a Swan (367-380). The Sun, in grief and wrath, hides his head from the earth; but, entreated by the gods and commanded by Jupiter, collects again his scattered steeds, to resume their wonted course (381-400).

REGIA Solis erat sublimibus alta columnis,
 clara micante auro flammasque imitante pyropo,
 cujus ebur nitidum fastigia summa tegebat;
 argenti bifores radiabant lumine valvae.
 materiam superabat opus; nam Mulciber illic
 5
 aequora caelarat medias cingentia terras,
 terrarumque orbem, caelumque, quod imminet orbi.
caeruleos habet unda deos, Tritona canorum,
*Protea*que ambiguum, balaenarumque prementem

Aegaeona suis immania terga lacertis, 10
 Doridaque et natas ; quarum pars nare videtur,
 pars in mole sedens virides siccare capillos,
 pisce vehi quaedam : facies non omnibus una,
 nec diversa tamen, qualem decet esse sororum.
 terra viros urbesque gerit, silvasque ferasque, 15
 fluminaque et nymphas et cetera numina ruris.
 haec super imposita est caeli fulgentis imago,
 signaque sex foribus dextris, totidemque sinistris.

Quo simul acclivo Clymenea limite proles
 venit, et intravit dubitati tecta parentis, 20
 protinus ad patrios sua fert vestigia vultus,
 consistitque procul : neque enim propiora ferebat
 lumina. Purpurea velatus veste sedebat
 in solio Phoebus claris lucente smaragdis.
 a dextra laevaue Dies et Mensis et Annus 25
 Saeculaque et positae spatiis aequalibus Horae,
 Verque novum stabat cinctum florente corona ;
 stabat nuda Aestas et spicea sarta gerebat ;
 stabat et Auctumnus, calcatis sordidus uvis ;
 et glacialis Hiemps, canos hirsuta capillos. 30

Inde loco medius, rerum novitate paventem
 Sol oculis juvenem, quibus aspicit omnia, vidit :
 ' Quae ' que ' viae tibi causa ? quid hac ' ait ' arce petisti,
 progenies, Phaëthon, haud infitianda parenti ? '
 ille refert : ' O lux immensi publica mundi, 35
 Phoebus pater, si das hujus mihi nominis usum,
 nec falsa Clymene culpam sub imagine celat :
 pignora da, genitor, per quae tua vera propago
 credar, et hunc animis errorem detrahe nostris.'

Dixerat. At genitor circum caput omne micantes 40
 deposuit radios, propiusque accedere jussit,
 amplexuque dato, ' Nec tu meus esse negari

dignus es, et Clymene veros' ait 'edidit ortus.
quoque minus dubites, quodvis pete munus, ut illud
me tribuente feras : promissi testis adesto 45
dis juranda palus, oculis incognita nostris.'

Vix bene desierat, currus rogat ille paternos,
inque diem alipedum jus et moderamen equorum.
paenituit jurasse patrem : qui terque quaterque
concutiens illustre caput, 'Temeraria' dixit 50
'vox mea facta tua est ; utinam promissa liceret
non dare ! confiteor, solum hoc tibi, nate, negarem :
dissuadere licet. Non est tua tuta voluntas :
magna petis, Phaëthon, et quae nec viribus istis
munera convenient, nec tam puerilibus annis. 55

sors tua mortalis ; non est mortale, quod optas.
plus etiam, quam quod superis contingere fas est,
nescius affectas. Placeat sibi quisque licebit :
non tamen ignifero quisquam consistere in axe
me valet excepto. Vasti quoque rector Olympi, 60
qui fera terribili jaculatur fulmina dextra,
non agat hos currus : et quid Jove majus habemus ?

'Ardua prima via est, et qua vix mane recentes
enituntur equi : medio est altissima caelo,
unde mare et terras ipsi mihi saepe videre 65
fit timor, et pāvīda trepidat formidine pectus :
ultima prona via est, et eget moderamine certo :
tunc etiam quae me subjectis excipit undis,
ne ferar in praecipit, Tethys solet ipsa vereri.
adde quod assidua rapitur vertigine caelum, 70
sideraque alta trahit, celerique volumine torquet.
nitor in adversum, nec me qui cetera, vincit
impetus, et rapido contrarius evehor orbi.

'Finge datos currus : quid ages ? poterisne rotatis
obvius ire polis, ne te citus auferat axis ? 75

forsitan et lucos illic urbesque deorum
 concipias animo, delubraque ditia donis
 esse ? per insidias iter est formasque ferarum.
 utque viam teneas, nulloque errore traharis,
 per tamen adversi gradieris cornua Tauri, 80
 Haemoniosque arcus, violentique ora Leonis,
 saevaque circuitu curvantem bracchia longo
 Scorpion, atque aliter curvantem bracchia Cancrum.
 nec tibi quadrupedes animosos ignibus illis,
 quos in pectore habent, quos ore et naribus efflant, 85
 in promptu regere est : vix me patiuntur, ubi acres
 incaluere animi, cervixque repugnat habenis.

‘ At tu, funesti ne sim tibi muneris auctor,
 nate, cave, dum resque sinit, tua corrige vota.
 scilicet ut nostro genitum te sanguine credas, 90
 pignora certa petis : do pignora certa timendo,
 et patrio pater esse metu probor. Aspice vultus
 ecce meos : utinamque oculos in pectora posses
 inserere, et patrias intus deprendere curas !
 denique quicquid habet dives, circumspice, mundus, 95
 eque tot ac tantis caeli terraeque marisque
 posce bonis aliquid : nullam patiēre repulsam.
 deprecor hoc unum, quod vero nomine poena,
 non honor est : poenam, Phaëthon, pro munere *poscis*.
 quid mea colla tēnes blandis, ignare, lacertis ? 100
 ne dubita, dabitur — Stygias juravimus undas ! —
 quodcumque optaris : sed tu sapientius opta.’

Finierat monitus, dictis tamen ille repugnat,
 propositumque premit, flagratque cupidine currus.
 ergo qua licuit, genitor cunctatus, ad altos 105
 deducit juvenem, Vulcania munera, currus.
 aureus axis erat, temo aureus, aurea summae
curvatura rotae, radiorum argenteus ordo.

per juga chrysolithi positaeque ex ordine gemmae
 clara repercusso reddebant lumina Phoebō. 110
 dumque ea magnanimus Phaëthon miratur, opusque
 perspicit, ecce vigil rutilo patefecit ab ortu
 purpureas Aurora fores et plena rosarum
 atria; diffugiunt stellae, quarum agmina cogit
 Lucifer, et caeli statione novissimus exit. 115

Quae petere ut terras, mundumque rubescere vidit,
 cornuaque extremas velut evanescere lunae,
 jungere equos Titan velocibus imperat Horis.
 jussa deae celeres peragunt, ignemque vomentes,
 ambrosiae suco saturos, praesaepibus altis 120
 quadrupedes ducunt, adduntque sonantia frena.
 tum pater ora sui sacro medicamine nati
 contigit, et rapidae fecit patientia flammae,
 imposuitque comae radios, praesagaque luctus
 pectore sollicito repetens suspiria dixit : 125

‘ Si potes his saltem monitis parere paternis,
 parce, puer, stimulis, et fortius utere loris.
 sponte sua properant; labor est inhibere volentes.
 nec tibi directos placeat via quinque per arcus.
 sectus in obliquum est lato curvamine limes, 130
 zonarumque trium contentus fine, polumque
 effugit australem, junctamque aquilonibus Arcton.
 hac sit iter: manifesta rotae vestigia cernes.
 utque ferant aequos et caelum et terra calores,
 nec preme, nec summum molire per aethera currum. 135
 altius egressus caelestia tecta cremabis,
 inferius terras: medio tutissimus ibis.
 neu te dexterior tortum declinet ad Anguem,
 neve sinisterior pressam rota ducat ad Aram:
 inter utrumque tene. Fortunae cetera mando, 140
 quae juvet et melius quam tu tibi, consulat opto.

dum loquor, Hesperio positas in litore metas
 umida nox tetigit ; non est mora libera nobis.
 poscimus ; effulget tenebris aurora fugatis.
 corripe lora manu ; vel, si mutabile pectus 145
 est tibi, consiliis, non curribus utere nostris,
 dum potes, et solidis etiam nunc sedibus adstas,
 dumque male optatos nondum premis inscius axes.
 quae tutus spectes, sine me dare lumina terris.'

Occupat ille levem juvenili corpore currum, 150
 statque super, manibusque datas contingere habenas
 gaudet, et invito grates agit inde parenti.
 interea volucres Pyrois Eoüs et Aethon,
 solis equi, quartusque Phlegon, hinnitibus auras
 flammiferis implent, pedibusque repagula pulsant. 155
 quae postquam Tethys, fatorum ignara nepotis,
 repulit, et facta est immensi copia mundi,
 corripuere viam, pedibusque per aëra motis
 obstantes scindunt nebulas, pennisque levati
 praetereunt ortos isdem de partibus Euros. 160

Sed leve pondus erat, nec quod cognoscere possent
 Solis equi, solitaque jugum gravitate carebat.
 utque labant curvae justo sine pondere naves,
 perque mare instabiles nimia levitate feruntur,
 sic onere assueto vacuus dat in aëre saltus, 165
 succutiturque alte, similisque est currus inani.
 quod simul ac sensere, ruunt, tritumque relinquunt
 quadrijugi spatium, nec quo prius, ordine currunt.
 ipse pavet ; nec qua commissas flectat habenas,
 nec scit qua sit iter, nec, si sciat, imperet illis. 170

Tum primum radiis gelidi caluere triones,
 et vetito frustra temptarunt aequore tingui,
 quaeque polo posita est glaciale proxima *Serpens*,
frigore pigra prius, nec formidabilis ulli,

incaluit sumpsitque novas fervoribus iras. 175
 te quoque turbatum memorant fugisse, Boöte,
 quamvis tardus eras, et te tua plaustra tenebant.

Ut vero summo despexit ab aethere terras
 infelix Phaëthon, penitus penitusque jacentes,
 palluit, et subito genua intremuere timore, 180
 suntque oculis tenebrae per tantum lumen obortae.
 et jam mallet equos numquam tetigisse paternos ;
 jam cognosse genus piget, et valuisse rogando :
 jam Meropis dici cupiens, ita fertur, ut acta
 praecipiti pinus borea, cui victa remisit 185
 frena suus rector, quam dis votisque reliquit.

Quid faciat ? multum caeli post terga relictum,
 ante oculos plus est : animo metitur utrumque.
 et modo quos illi fatum contingere non est,
 prospicit occasus, interdum respicit ortus. 190
 quidque agat, ignarus stupet, et nec frena remittit,
 nec retinere valet, nec nomina novit equorum.
 sparsa quoque in vario passim miracula caelo
 vastarumque videt trepidus simulacra ferarum.

Est locus, in geminos ubi bracchia concavat arcus 195
 Scorpios, et cauda flexisque utrimque lacertis
 porrigit in spatium signorum membra duorum.
 hunc puer ut nigri madidum sudore veneni
 vulnera curvata minitantem cuspide vidit,
 mentis inops gelida formidine lora remisit. 200
 quae postquam summo tetigere jacentia tergo,
 exspatiantur equi, nulloque inhibente per auras
 ignotae regionis eunt, quaque impetus egit,
 hac sine lege ruunt ; altoque sub aethere fixis
 incursant stellis, rapiuntque per avia currum. 205
*et modo summa petunt, modo per declive viasque
 praecipites spatium terrae propiore feruntur.*

inferiusque suis fraternos currere Luna
 admiratur equos, ambustaque nubila fumant.

Corripitur flammis ut quaeque altissima, tellus, 210
 fissaque agit rimas, et sucis aret adeptis.

pabula canescunt ; cum frondibus uritur arbor,
 materiamque suo praebet seges arida damno.
 parva queror : magnae pereunt cum moenibus urbes,
 cumque suis totas populis incendia gentes 215

in cinerem vertunt. Silvae cum montibus ardent :
 ardet Athos, Taurusque Cilix, et Tmolus et Oete,
 et tum sicca, prius celeberrima fontibus, Ida,
 virgineusque Helicon, et nondum Oeagrius Haemos.
 ardet in immensum geminatis ignibus Aetne, 220

Parnasusque biceps, et Eryx et Cynthus et Othrys,
 et tandem nivibus Rhodope caritura, Mimasque
 Dindymaque et Mycale natusque ad sacra Cithaeron.
 nec prosunt Scythiae sua frigora : Caucasus ardet,
 Ossaque cum Pindo, majorque ambobus Olympus, 225
 aëriaeque Alpes, et nubifer Appenninus.

Tum vero Phaëthon cunctis e partibus orbem
 aspicit accensum, nec tantos sustinet aestus,
 ferventesque auras velut e fornace profunda
 ore trahit, currusque suos candescere sentit. 230
 et neque jam cineres ejectatamque favillam
 ferre potest, calidoque involvitur undique fumo.
 quoque eat, aut ubi sit, picea caligine tectus
 nescit, et arbitrio volucrum raptatur equorum.

Sanguine tunc credunt in corpora summa vocato 235
 Aethiopum populos nigrum traxisse colorem ;
 tum facta est Libye raptis umoribus aestu
 arida ; tum nymphae passis fontesque lacusque
 deflevere comis ; quaerit Boeotia Dircen,
 Argos Amymonen, Ephyre Pirenidas undas ; 240

nec sortita loco distantes flumina ripas
 tuta manent : mediis Tanais fumavit in undis,
 Peneosque senex, Teuthranteusque Carcus,
 et celer Ismenos cum Phegiaco Erymantho,
 arsurusque iterum Xanthus, flavusque Lycormas, 245
 quique recurvatis ludit Maeandros in undis,
 Mygdoniusque Melas et Taenarius Eurotas.

Arsit et Euphrates Babylonius, arsit Orontes,
 Thermodonque citus, Gangesque, et Phasis, et Hister.
 aestuat Alpeos ; ripae Spercherdes ardent ; 250
 quodque suo Tagus amne vehit, fluit ignibus, aurum ;
 et quae Maeonias celebrant carmine ripas
 flumineae volucres, medio caluere Caÿstro.
 Nilus in extremum fugit perterritus orbem,
 oculuitque caput, quod adhuc latet : ostia septem 255
 pulverulenta vacant, septem sine flumine valles.
 fors eadem Ismarios Hebrum cum Strymone siccata,
 Hesperiosque amnes, Rhenum Rhodanumque Padumque,
 cuique fuit rerum promissa potentia, Thybrin.

Dissilit omne solum, penetratque in Tartara rimis 260
 lumen, et infernum terret cum conjuge regem ;
 et mare contrahitur, siccaeque est campus arenae
 quod modo pñtus erat, quosque altum texerat aequor
 existunt montes et sparsas Cycladas augment.
 ima petunt pisces, nec se super aequora curvi 265
 tollere consuetas audent delphines in auras.
 corpora phocarum summo resupina profundo
 exanimata natant : ipsum quoque Nerea fama est
 Doridaque et natas tepidis latuisse sub antris.
 ter Neptunus aquis cum torvo bracchia vultu 270
 exserere ausus erat ; ter non tulit aëris ignes.

Alma tamen Tellus, ut erat circumdata ponto,
inter aquas pelagi, contractos undique fontes,

qui se considerant in opacae viscera matris,
 sustulit oppressos collo tenus arida vultus : 275
 opposuitque manum fronti, magnoque tremore
 omnia concutiens paulum subsedit, et infra
 quam solet esse, fuit, sacraque ita voce locuta est :

‘ Si placet hoc, meruique, quid O tua fulmina cessant,
 summe deum ? liceat periturae viribus ignis 280
 igne perire tuo, clademque auctore levare.
 vix equidem fauces haec ipsa in verba resolvo ’ —
 presserat ora vapor — ‘ tostos en aspice crines,
 inque oculis tantum, tantum super ora favillae.
 hosne mihi fructus, hunc fertilitatis honorem 285
 officiique refers, quod adunci vulnere aratri
 rastrorumque fero, totoque exerceor anno,
 quod pecori frondes alimentaue mitia fruges
 humano generi, vobis quoque tura ministro ?
 sed tamen exitium fac me meruisse ; quid undae, 290
 quid meruit frater ? cur illi tradita sorte
 aequora decrescunt et ab aethere longius absunt ?
 quod si nec fratris, nec te mea gratia tangit,
 at caeli miserere tui ! circumspice utrumque :
 fumat uterque polus ; quos si vitiaverit ignis, 295
 atria vestra ruent. Atlas en ipse laborat,
 vixque suis umeris candentem sustinet axem.
 si freta, si terrae pereunt, si regia caeli,
 in chaos antiquum confundimur. Eripe flammis,
 siquid adhuc superest, et rerum consule summae.’ 300

Dixerat haec Tellus : neque enim tolerare vaporem
 ulterius potuit, nec dicere plura ; suumque
 rettulit os in se propioraque Manibus antra.

At pater omnipotens, superos testatus et ipsum
 qui dederat currus, nisi opem ferat, omnia fato 305
interitura gravi, summam petit arduus arcem,

unde solet latis nubes inducere terris,
 unde movet tonitrus, vibrataque fulmina jactat.
 sed neque, quas posset terris inducere, nubes
 tunc habuit, nec quos caelo dimitteret, imbres. 310
 intonat, et dextra libratum fulmen ab aure
 misit in aurigam, pariterque animaque rotisque
 expulit, et saevis compescuit ignibus ignes.
 consternantur equi, et saltu in contraria facto
 colla jugo eripiunt, abruptaque lora relinquunt. 315
 illic frena jacent, illic temone revulsus
 axis, in hac radii fractarum parte rotarum,
 sparsaque sunt late laceri vestigia currus.

At Phaëthon, rutilos flamma populante capillos,
 volvitur in praeceps, longoque per aëra tractu 320
 fertur, ut interdum de caelo stella sereno
 etsi non cecidit, potuit cecidisse videri.
 quem procul a patria diverso maximus orbe
 excipit Eridanus, fumantiaque abluit ora.
 Nardes Hesperiae trifida fumantia flamma 325
 corpora dant tumulo, signant quoque carmine saxum :
 HIC SITVS EST PHAETHON CVRRVS AVRIGA PATERNI
 QVEM SI NON TENVIT MAGNIS TAMEN EXCIDIT AVSIS.

Nam pater obductos, luctu miserabilis aegro,
 condiderat vultus ; et si modo credimus, unum 330
 isse diem sine sole ferunt ; incendia lumen
 praebebant, aliquisque malo fuit usus in illo.

At Clymene, postquam dixit quaecumque fuerunt
 in tantis dicenda malis, lugubris et amens 335
 et laniata sinus totum percensuit orbem :
 exanimesque artus primo, mox ossa requirens,
 repperit ossa tamen peregrina condita ripa,
incubuitque loco ; nomenque in marmore lectum
perfudit lacrimis et aperto pectore fovit.

Nec minus Heliades fletus et — inania morti
munera — dant lacrimas, et caesae pectora palmis 340
non auditurum miseris Phaëthonta querellas
nocte dieque vocant, adsternunturque sepulcro.
luna quater junctis implebat cornibus orbem :
illae more suo, nam morem fecerat usus, 345
plangorem dederant : e quibus Phaëthusa, sororum
maxima, cum vellet terra procumbere, quæta est
deriguisse pedes ; ad quam conata venire
candida Lampetie, subita radice retenta est ;
tertia, cum crinem manibus laniare pararet, 350
avellit frondes ; hæc stipite crura teneri,
illa dolet fieri longos sua brachia ramos.
dumque ea mirantur, complectitur inguina cortex,
perque gradus uterum, pectusque, umerosque, ma-
nusque
ambit, et exstabant tantum ora vocantia matrem. 355

Quid faciat mater ? nisi, quo trahat impetus illam
huc eat, atque illuc ? et, dum licet, oscula jungat ?
non satis est ; truncis avellere corpora temptat,
et teneros manibus ramos abrumpit : at inde
sanguineae manant, tamquam de vulnere, guttae. 360
‘ Parce, precor, mater,’ quaecumque est saucia clamat,
‘ parce, precor ! nostrum laceratur in arbore corpus.
jamque vale ’ — cortex in verba novissima venit.
inde fluunt lacrimae, stillataque sole rigescunt
de ramis electra novis, quae lucidus amnis 365
excipit et nuribus mittit gestanda Latinis.

Adfuit huic monstro proles Stheneleia Cycnus,
qui tibi materno quamvis a sanguine junctus,
mente tamen, Phaëthon, propior fuit ; ille relicto —
nam Ligurum populos et magnas rexerat urbes — 370
imperio, *ripas virides* amnemque querellis

Eridanum implerat, silvamque sororibus auctam :
 cum vox est tenuata viro, canaeque capillos
 dissimulant plumae, collumque a pectore longe
 porrigitur, digitosque ligat junctura rubentes, 375
 penna latus vestit, tenet os sine acumine rostrum.
 fit nova Cycnus avis ; nec se caeloque Jovique
 credit, ut injuste missi memor ignis ab illo :
 stagna petit patulosque lacus, ignemque perosus,
 quae colat, elegit contraria flumina flammis. 380

Squalidus interea genitor Phaëthontis, et expertus
 ipse sui decoris, qualis cum deficit orbem
 esse solet, lucemque odit seque ipse diemque,
 datque animum in luctus, et luctibus adicit iram,
 officiumque negat mundo. ' Satis ' inquit ' ab aevi 385
 sors mea principiis fuit inrequieta, pigetque
 actorum sine fine mihi, sine honore laborum.
 quilibet alter agat portantes lumina currus :
 si nemo est, omnesque dei non posse fatentur,
 ipse agat ; ut saltem, dum nostras temptat habenas, 390
 orbatúra patres aliquando fulmina ponat.
 tum sciet, ignipedum vires expertus equorum,
 non meruisse necem, qui non bene rexerit illos.'

Talia dicentem circumstant omnia Solem
 numina, neve velit tenebras inducere rebus, 395
 supplice voce rogant ; missos quoque Juppiter ignes
 excusat, precibusque minas regaliter addit.
 colligit amentes et adhuc terrore paventes
 Phoebus equos, stimuloque domans et verberare caedit :
 saevit enim, natumque objectat et imputat illis. 400

IV. THE HOUSE OF ENVY.

[BOOK II. — 760-796.]

[CALLISTO, beloved by Jupiter, is transformed by Juno's jealousy into a bear, and set as a constellation in the heavens (401-530). Coronis is transformed into a raven; Nyctimene into a night-owl, and the prophetic Ocyroë into a mare (531-675). Apollo serving Admetus as herdsman, his cattle are stolen by Mercury, who changes Battus to a stone, finding him ready to betray his secret (676-707). Aglauros, daughter of Cecrops, incurs the anger of Minerva by her curiosity. Herse, sister of Aglauros, is beloved by Mercury, who asks aid of Aglauros. Minerva, desiring to punish Aglauros, resolves to employ the aid of Envy (708-759).]

The house of Envy is described.

PROTINUS Invidiae nigro squalentia tabo 760
 tecta petit. Domus est imis in vallibus hujus
 abdita, sole carens, non ulli pervia vento,
 tristis et ignavi plenissima frigoris, et quae
 igne vacet semper, caligine semper abundet.

Huc ubi pervenit belli metuenda virago, 765
 constitit ante domum, neque enim succedere tectis
 fas habet, et postes extrema cuspidē pulsat.

concuſsae patuere fores. Videt intus edentem
 vipereas carnes, vitiorum alimenta suorum,
 Invidiam, visaque oculos avertit. At illa 770

surgit humo pigre semesarumque relinquit
 corpora serpentum, passuque incedit inertī ;
 utque deam vidit formaque armisque decoram,
 ingemuit, vultumque ima ad suspiria duxit.
 pallor in ore sedet, macies in corpore toto, 775
 nusquam recta acies, livent rubigine dentes,
 pectora felle virent, lingua est suffusa veneno.
 risus abest, nisi quem visi movere dolores,

nec fruitur somno, vigilacibus excita curis,
sed videt ingratos, intabescitque videndo, 780
successus hominum, carpitque et carpitur una,
suppliciumque suum est. Quamvis tamen oderat, illam
talibus affata est breviter Tritonia dictis :

‘Inface tabe tua natarum Cecropis unam.
sic opus est. Aglauros ea est.’ Haud plura locuta 785
fugit et inpressa tellurem reppulit hasta.

Illa deam obliquo fugientem lumine cernens
murmura parva dedit, successurumque Minervae
indoluit. Baculumque capit, quod spinea totum
vincula cingebant ; adopertaque nubibus atris 790
quacumque ingreditur, florentia proterit arva,
exuritque herbas et summa cacumina carpit,
afflatuque suo populos urbesque domosque
polluit, et tandem Tritonida conspicit arcem
ingeniis opibusque et festa pace virentem, 795
vixque tenet lacrimas, quia nil lacrimabile cernit.

V. THE RAPE OF EUROPA.

[BOOK II. — 833-875.]

[AGLAUROS is harassed by envy of her sister Herse, and is changed into a stone (797-832).]

Europa, daughter of Agenor, king of Phœnicia, being beloved by Jupiter, he sends Mercury to drive Agenor's cattle to the shore, meanwhile transforming himself to a snow-white bull; whom Europa mounts, and so is borne away upon the sea, to the island of Crete.

HAS ubi verborum poenas mentisque profanae
cepit Atlantiades, dictas a Pallade terras
linquit, et ingreditur jactatis aethera pennis. 835
sevocat hunc genitor; nec causam fassus amoris,
'Fide minister' ait 'jussorum, nate, meorum,
pelle moram, solitoque celer delabere cursu:
quaeque tuam matrem tellus a parte sinistra
suspicit, indigenae Sidonida nomine dicunt, 840
hanc pete; quodque procul montano gramine pasci
armentum regale vides, ad litora verte.'

Dixit; et expulsi jamdudum monte juvenci
litora jussa petunt, ubi magni filia regis
ludere virginibus Tyriis comitata solebat. 845
non bene conveniunt, nec in una sede morantur
majestas et amor. Sceptri gravitate relicta,
ille pater rectorque deum, cui dextra trisulcis
ignibus armata est, qui nutu concutit orbem,
induitur faciem tauri; mixtusque juvencis 850
mugit, et in teneris formosus obambulat herbis.
quippe color nivis est, quam nec vestigia duri
calcavere pedis, nec solvit aquaticus auster;
, colla toris extant; armis palearia pendent;

cornua parva quidem, sed quae contendere possis 855
 facta manu, puraque magis perlucida gemma.
 nullae in fronte minae, nec formidabile lumen :
 pacem vultus habet. Miratur Agenore nata,
 quod tam formosus, quod proelia nulla minetur.
 sed quamvis mitem, metuit contingere primo : 860
 mox adit, et flores ad candida porrigit ora.
 Nunc latus in fulvis niveum deponit arenis : 865
 paulatimque metu dempto, modo pectora praebet
 virginea palpanda manu, modo cornua sertis
 impedienda novis. Ausa est quoque regia virgo,
 nescia quem premeret, tergo considerare tauri :
 cum deus a terra siccoque a litore sensim 870
 falsa pedum primis vestigia ponit in undis,
 inde abit ulterius, mediique per aequora ponti
 fert praedam. Pavet haec, litusque ablata relictum
 respicit, et dextra cornum tenet, altera dorso
 imposita est : tremulae sinuantur flamine vestes. 875

VI. THE SEARCH OF CADMUS.

[BOOK III. — 1-137.]

CADMUS, brother of Europa, being sent by his father in search of her, by guidance of an oracle follows a heifer; and when she lies down to rest, prepares for sacrifice (1-25). But meanwhile his companions, sent to a fountain of Mars for water, are devoured by a dragon (26-49). Seeking them, Cadmus encounters and slays the dragon (50-94). At the command of Pallas, he sows his teeth, which spring up armed men. These are all, excepting five, slain in mutual strife; and, by help of the survivors, Cadmus founds the city Thebes, in Bœotia, which being interpreted is *the land of kine* (95-130).

JAMQUE deus, posita fallacis imagine tauri,
 se confessus erat, Dictaeaeque rura tenebat :
 cum pater ignarus Cadmo perquirere raptam
 imperat, et poenam, si non invenerit, addit
 exsilium : facto pius et sceleratus eodem. 5

Orbe pererrato — quis enim deprendere possit
 furta Jovis? — profugus patriamque iramque parentis
 vitat Agenorides, Phoebique oracula supplex
 consulit, et quae sit tellus habitanda requirit.
 ‘Bos tibi’ Phoebus ait ‘solis occurret in arvis, 10
 nullum passa jugum, curvique immunis aratri.
 hac duce, carpe vias; et qua requieverit herba,
 moenia fac condas, Boeotiaque illa vocato.’

Vix bene Castalio Cadmus descenderat antro,
 incustoditam lente videt ire juvencam 15
 nullum servitii signum cervice gerentem.
 subsequitur, pressoque legit vestigia gressu,
 auctoremque viae Phoebum taciturnus adorat.
 jam vada Cephisi, Panopesque evaserat arva :

bos stetit, et tollens speciosam cornibus altis 20
 ad caelum frontem, mugitibus impulit auras.
 atque ita respiciens comites sua terga sequentes,
 procubuit, teneraque latus summisit in herba.

Cadmus agit grates, peregrinaeque oscula terrae
 figit, et ignotos montes agrosque salutat. 25
 sacra Jovi facturus erat : jubet ire ministros,
 et petere e vivis libandas fontibus undas.
 silva vetus stabat nulla violata securi,
 et specus in medio, virgis ac vimine densus,
 efficiens humilem lapidum compagibus arcum, 30
 uberibus fecundus aquis, ubi conditus antro
 Martius anguis erat, cristis praesignis et auro :
 igne micant oculi, corpus tumet omne veneno,
 tresque vibrant linguae, triplici stant ordine dentes.

Quem postquam Tyria lucum de gente profecti 35
 infausto tetigere gradu, demissaque in undas
 urna dedit sonitum, longo caput extulit antro
 caeruleus serpens, horrendaque sibila misit.
 effluxere urnae manibus, sanguisque relinquit
 corpus, et attonitos subitus tremor occupat artus. 40
 ille volubilibus squamosos nexibus orbes
 torquet, et immensos saltu sinuatur in arcus :
 ac media plus parte leves erectus in auras
 despicit omne nemus, tantoque est corpore, quanto
 si totum spectes, geminas qui separat Arctos. 45
 nec mora, Phoenicæ, sive illi tela parabant,
 sive fugam, sive ipse timor prohibebat utrumque,
 occupat : hos morsu, longis amplexibus illos,
 hos necat afflati funesta tabe veneni.

Fecerat exiguas jam sol altissimus umbras : 50
 quae mora sit sociis, miratur Agenore natus,
 vestigatque viros : tegumen direpta leonis

pellis erat, telum splendenti lancea ferro
 et jaculum, teloque animus praestantior omni.
 ut nemus intravit, letataque corpora vidit, 55
 victoremque supra spatiosi corporis hostem
 tristia sanguinea lambentem vulnera lingua,
 ' Aut ultor vestrae, fidissima corpora, mortis,
 aut comes ' inquit ' ero. ' Dixit, dextraque molarem
 sustulit, et magnum magno conamine misit. 60
 illius impulsu cum turribus ardua celsis
 moenia mota forent : serpens sine vulnere mansit,
 loricaeque modo squamis defensus, et atrae
 duritia pellis, validos cute reppulit ictus.

At non duritia jaculum quoque vicit eadem, 65
 quod medio lentae spinae curvamine fixum
 constitit, et totum descendit in ilia ferrum.
 ille, dolore ferox, caput in sua terga retorsit,
 vulneraque aspexit, fixumque hastile momordit,
 idque ubi vi multa partem labefecit in omnem, 70
 vix tergo eripuit ; ferrum tamen ossibus haesit.
 tum vero postquam solitas accessit ad iras
 causa recens, plenis tumuerunt guttura venis,
 spumaque pestiferos circumfluit albida rictus,
 terraque rasa sonat squamis, quique halitus exit 75
 ore niger Stygio, vitiatas inficit auras.
 ipse modo immensum spiris facientibus orbem
 cingitur, interdum longa trabe rector exstat ;
 impete nunc vasto ceu concitus imbribus amnis
 fertur, et obstantes proturbat pectore silvas. 80

Cedit Agenorides paulum, spolioque leonis
 sustinet incursus, instantiaque ora retardat
 cuspide praetenta : furit ille, et inania duro
 vulnera dat ferro, figitque in acumine dentes,
 jamque venenifero sanguis manare palato 85

coeperat, et virides aspergine tinxerat herbas :
 sed leve vulnus erat, quia se retrahebat ab ictu,
 laesaque colla dabat retro, plagamque sedere
 cedendo arcebat, nec longius ire sinebat :
 donec Agenorides conjectum in gutture ferrum 90
 usque sequens pressit, dum retro quercus eunti
 obstitit, et fixa est pariter cum robore cervix.
 pondere serpentis curvata est arbor, et imae
 parte flagellari gemuit sua robora caudae.

Dum spatium victor victi considerat hostis, 95
 vox subito audita est ; neque erat cognoscere promptum
 unde, sed audita est : ‘ Quid, Agenore nate, peremptum
 serpentem spectas ? et tu spectabere serpens.’
 ille diu pavidus pariter cum mente colorem
 perdiderat, gelidoque comae terrore rigebant. 100
 ecce viri fautrix, superas delapsa per auras
 Pallas adest, motaeque jubet subponere terrae
 vipereos dentes, populi incrementa futuri.
 paret, et ut presso sulcum patefecit aratro,
 spargit humi jussos, mortalia semina, dentes. 105
 inde — fide majus — glebae coepere moveri,
 primaque de sulcis acies apparuit hastae ;
 tegmina mox capitum picto nutantia cono ;
 mox umeri pectusque onerataque brachia telis
 existunt, crescitque seges clipeata virorum. 110
 sic ubi tolluntur festis aulaeae theatris,
 surgere signa solent, primumque ostendere vultus,
 cetera paulatim ; placidoque educta tenore
 tota patent, imoque pedes in margine ponunt.

Territus hoste novo Cadmus capere arma parabat : 115
 ‘ Ne cape ’ de populo quem terra creaverat unus
 exclamat, ‘ nec te civilibus inserte bellis.’
atque ita terrigenis rigido de fratribus unum

cominus ense ferit : jaculo cadit eminus ipse.
 hunc quoque qui leto dederat, non longius illo 120
 vivit, et exspirat modo quas acceperat, auras.
 exemploque pari furit omnis turba, suoque
 marte cadunt subiti per mutua vulnera fratres.
 jamque brevis vitae spatium sortita juvenus
 sanguineo tepidam plangebat pectore matrem, 125
 quinque superstitibus, quorum fuit unus Echion.
 is sua jecit humo monitu Tritonidis arma,
 fraternaeque fidem pacis petiitque deditque.
 hos operis comites habuit Sidonius hospes,
 cum posuit jussam Phoebæis sortibus urbem. 130

Jam stabant Thebae : poteras jam, Cadme, videri
 exsilio felix. Soceri tibi Marsque Venusque
 contigerant ; huc adde genus de conjuge tanta,
 tot natos natasque, et pignora cara, nepotes :
 hos quoque jam juvenes. Sed scilicet ultima semper 135
 exspectanda dies homini, dicique beatus
 ante obitum nemo supremaque funera debet.

VII. ACTÆON.

[BOOK III. — 138–252.]

ACTÆON, grandson of Cadmus, having beheld Diana as she was bathing with her nymphs, is changed by her into a stag, and torn in pieces by his own hounds.

PRIMA nepos inter tot res tibi, Cadme, secundas
 causa fuit luctus, alienaque cornua fronti
 addita, vosque canes satiatae sanguine erili. 140
 at bene si quaeras, fortunae crimen in illo,
 non scelus invenies. Quod enim scelus error habebat ?
 mons erat infectus variarum caede ferarum,
 iamque dies medius rerum contraxerāt umbras
 et sol ex aequo meta distabat utraque : 145
 cum juvenis placido per devia lustra vagantes
 participes operum compellat Hyantius ore :

‘Lina madent, comites, ferrumque cruore ferarum,
 fortunamque dies habuit satis. Altera lucem
 cum croceis invecta rotis Aurora reducet, 150
 propositum repetemus opus. Nunc Phoebus utraque
 distat idem creta, finditque vaporibus arva.
 sistite opus praesens, nodosaque tollite lina.’

Jussa viri faciunt intermittuntque laborem.
 vallis erat piceis et acuta densa cupressu, 155
 nomine Gargaphie, succinctae sacra Dianae,
 cujus in extremo est antrum nemorale recessu,
 arte laboratum nulla : simulaverat artem
 ingenio natura suo ; nam pumice vivo
 et levibus tofis nativum duxerat arcum. 160
*fons sonat a dextra tenui perlucidus unda,
 margine gramineo patulos incinctus hiatus.*

hic dea silvarum venatu fessa solebat
 virgineos artus liquido perfundere rore.
 quo postquam subiit, nympharum tradidit uni 165
 armigeræ jaculum pharetramque arcusque retentos ;
 altera depositæ subiecit brachia pallæ ;
 vincla duæ pedibus demunt. Nam doctior illis
 Ismenis Crocale sparsos per colla capillos
 colligit in nodum, quamvis erat ipsa solutis. 170
 excipiunt laticem Nepheleque Hyleque Rhanisque
 et Psecas et Phiale, funduntque capacibus urnis.

Dumque ibi perluitur solita Titania lympha,
 ecce nepos Cadmi dilata parte laborum
 per nemus ignotum non certis passibus errans 175
 pervenit in lucum : sic illum fata ferebant.
 qui simul intravit rorantia fontibus antra,
 sicut erant, viso nudæ sua pectora nymphæ
 percussere viro, subitisque ululatibus omne
 implevere nemus, circumfusæque Dianam 180
 corporibus texere suis. Tamen altior illis
 ipsa dea est, colloque tenus supereminet omnes.

Qui color infectis adversi solis ab ictu
 nubibus esse solet aut purpureæ auroræ,
 is fuit in vultu visæ sine veste Dianæ. 185
 quæ quamquam comitum turba est stipata suarum,
 in latus obliquum tamen astitit, oraque retro
 flexit : et ut vellet promptas habuisse sagittas,
 quas habuit sic hausit aquas, vultumque virilem
 perfudit, spargensque comas ultricibus undis 190
 addidit hæc cladis prænuntia verba futuræ :
 'Nunc tibi me posito visam velamine narres,
 si poteris narrare, licet.' Nec plura minata
 dat sparso capiti vivacis cornua cervi,
 dat spatium collo, summasque cacuminat aures, 195

cum pedibusque manus, cum longis bracchia mutat
 cruribus, et velat maculoso vellere corpus ;
 additus et pavor est. Fugit Autoæon heros
 et se tam celerem cursu miratur in ipso.

ut vero vultus et cornua vidit in unda, 200
 ‘Me miserum!’ dicturus erat, vox nulla secuta est :
 ingemuit, vox illa fuit ; lacrimaeque per ora
 non sua fluxerunt. Mens tantum pristina mansit.

Quid faciat? repetatne domum et regalia tecta?
 an lateat silvis? pudor hoc, timor impedit illud. 205
 dum dubitat, videre canes: primumque Melampus
 Ichnobatesque sagax latratu signa dedere,
 Gnosius Ichnobates, Spartana gente Melampus.
 inde ruunt alii rapida velocius aura,
 Pamphagus et Dorceus et Oribasus, Arcades omnes, 210
 Nebrophonusque valens et trux cum Laelape Theron,
 et pedibus Pterelas, et naribus utilis Agre,
 Hylæusque ferox nuper percussus ab apro,
 deque lupo concepta Nape, pecudesque secuta
 Poemenis, et natis comitata Harpyia duobus, 215
 et substricta gerens Sicyonius ilia Ladon
 et Dromas et Canace Sticteque et Tigris et Alce,
 et niveis Leucon, et villis Asbolus atris,
 praevalidusque Lacon et cursu fortis Aëllon
 et Thous et Cyprio velox cum fratre Lycisce, 220
 et nigram medio frontem distinctus ab albo
 Harpalos et Melaneus hirsutaque corpore Lachne,
 et patre Dictæo, sed matre Laconide nati
 Labros et Agriodus, et acutae vocis Hylactor,
 quosque referre mora est. Ea turba cupidine prædae 225
 per rupes scopulosque adituque carentia saxa
 quaque est difficilis, quaque est via nulla, sequuntur.
ille fugit per quae fuerat loca saepe secutus,

heu famulos fugit ipse suos! clamare libebat
'Actæon ego sum, dominum cognoscite vestrum!' 230
verba animo desunt. Resonat latratibus aether.
prima Melanchaetes in tergo vulnera fecit,
proxima Theridamas; Oresitrophus haesit in armo.
tardius exierant, sed per compendia montis
anticipata via est. Dominum retinentibus illis, 235
cetera turba coit confertque in corpore dentes.
iam loca vulneribus desunt. Gemit ille, sonumque,
etsi non hominis, quem non tamen edere possit
cervus, habet, maestisque replet iuga nota querellis.
[et genibus pronis supplex similisque roganti 240
circumfert tacitos tamquam sua bracchia vultus.]
at comites rapidum solitis hortatibus agmen
ignari instigant, oculisque Actæona quaerunt,
et velut absentem certatim Actæona clamant —
ad nomen caput ille refert — et abesse queruntur, 245
nec capere oblatae segnem spectacula praedae.
vellet abesse quidem, sed adest: velletque videre,
non etiam sentire canum fera facta suorum.
undique circumstant, mersisque in corpore rostris
dilacerant falsi dominum sub imagine cervi. 250
nec nisi finita per plurima vulnera vita
ira pharetratae fertur satiata Dianae.

VIII. PYRAMUS AND THISBE.

[BOOK IV. — 55-166.]

[SEMELE, a descendant of Cadmus, became the Mother of Bacchus, but was destroyed by the presence of Jupiter, whom she desired to see clothed with flames and thunder (III. 253-315). Tiresias, the Theban seer, is made blind, but endowed with prophecy (316-338). The nymph Echo, pining with love of Narcissus, becomes a rock, her voice alone surviving (339-401); while Narcissus, gazing on his image in a fountain, perishes, and by the water-nymphs is converted to a flower (402-510). Pentheus, having denied the god Bacchus, and forbidden his solemnities, and caused him to be seized, is torn in pieces by Bacchanals, his mother and sisters aiding: Bacchus meanwhile (in the form of Acætes) relates the miracle wrought by himself upon a Tyrrhenian crew, whose ship's tackle he had converted to serpents, and themselves to dolphins (511-733). Three Theban sisters (*Minyæides*) likewise refrain from the rites of Bacchus: of whom one relates the tale of Pyramus and Thisbe (IV. 1-54).]

These young lovers, dwelling in Babylon, had appointed a meeting at the tomb of king Ninus (55-92). Thisbe, coming first, is terrified by a lion and so escapes. Pyramus, soon arriving, finds tracks of the beast and the torn mantle of Thisbe; and conceiving that she is slain, stabs himself with his sword, his blood reddening the fruit of the mulberry, at whose foot he lies (93-127). Thisbe, soon returning, finds him dying, and slays herself with the sword yet warm (128-166).

PYRAMUS et Thisbe, juvenum pulcherrimus alter, 55
 altera, quas Oriens habuit, praelata puellis,
 contiguas tenuere domos, ubi dicitur altam
 coctilibus muris cinxisse Semiramis urbem.
 notitiam primosque gradus vicinia fecit:
 tempore crevit amor; taedae quoque jure coissent, 60
 sed vetuere patres. Quod non potuere vetare,

ex aequo captis ardebant mentibus ambo :
 conscius omnis abest ; nutu signisque loquuntur.

Quoque magis tegitur, tectus magis aestuat ignis.

fissus erat tenui rima, quam duxerat olim 65

(cum fieret, paries domui communis utriue.

id vitium nulli per saecula longa notatum —

quid non sentit amor ? — primi vidistis, amantes,

et vocis fecistis iter ; tutaeque per illud

murmure blanditiae minimo transire solebant. 70

saepe, ubi constiterant, hinc Thisbe, Pyramus illinc,

inque vices fuerat captatus anhelitus oris,

'Invide' dicebant 'paries, quid amantibus obstas ?

quantum erat; ut sineres toto nos corpore jungi,

aut hoc si nimium, vel ad oscula danda pateres ! 75

nec sumus ingrati ; tibi nos debere fatemur,

quod datus est verbis ad amicas transitus aures.'

talia diversa nequiquam sede locuti,

sub noctem dixere vale, (partique dedere

oscula quisque suae non pervenientia contra) 80

Postera nocturnos aurora removerat ignes,

solque pruinosas radiis siccaverat herbas :

ad solitum coere locum. Tum murmure parvo

multa prius questi, statuunt ut nocte silenti

fallere custodes foribusque excedere temptent, 85

cumque domo exierint, urbis quoque tecta relinquunt ;

neve sit errandum lato spatiantibus arvo,

convenient ad busta Nini, lateantque sub umbra

arboris : arbor ibi niveis uberrima pomis

ardua morus erat, gelido contermina fonti.} 90

Pacta placent ; et lux, tarde discedere visa,

praecipitatur aquis, et aquis nox surgit ab isdem.

callida per tenebras versato cardine Thisbe

egreditur fallitque suos, adopertaque vultum

pervenit ad tumulum, dictaque sub arbore sedit. 95
 audacem faciebat amor. Venit ecce recenti
 caede leaena boum spumantes oblita rictus,
 depositura sitim vicini fontis in unda.
 quam procul ad lunae radios Babylonia Thisbe
 vidit, et obscurum trepido pede fugit in antrum, 100
 dumque fugit, tergo velamina lapsa reliquit.
 ut lea saeva sitim multa compescuit unda,
 dum redit in silvas, inventos forte sine ipsa
 ore cruentato tenues laniavit amictus.

Serius egressus, vestigia vidit in alto 105
 pulvere certa ferae, totoque expalluit ore
 Pyramus. Ut vero vestem quoque sanguine tinctam
 repperit, 'Una duos' inquit 'nox perdet amantes :
 e quibus illa fuit longa dignissima vita,
 nostra nocens anima est : ego te, miseranda, peremi, 110
 in loca plena metus qui jussi nocte venires,
 nec prior huc veni. Nostrum divellite corpus,
 et scelerata fero consumite viscera morsu,
 O quicumque sub hac habitatis rupe, leones.
 sed timidi est optare necem.' — Velamina Thisbes 115
 tollit, et ad pactae secum fert arboris umbram.
 utque dedit notae lacrimas, dedit oscula vesti,
 'Accipe nunc' inquit 'nostri quoque sanguinis haustus !'
 quoque erat accinctus, demisit in ilia ferrum ;
 nec mora, ferventi moriens e vulnere traxit. 120

Ut jacuit resupinus humo, cruor emicat alte :
 non aliter, quam cum vitiato fistula plumbo
 scinditur, et tenui stridente foramine longas
 ejaculatur aquas, atque ictibus aëra rumpit,
 arborei fetus aspergine caedis in atram 125
 vertuntur faciem, madefactaque sanguine radix
puniceo tinguit pendentia mora colore.

Ecce metu nondum posito, ne fallat amantem,
 illa redit, juvenemque oculis animoque requirit,
 quantaque vitarit narrare pericula gestit. 130
 utque locum, et visa cognoscit in arbore formam,
 sic facit incertam pomi color : haeret, an haec sit.
 dum dubitat, (tremebunda videt pulsare cruentum
 membra solum,) retroque pedem tulit, oraque buxo
 pallidiora gerens, (exhorruit aequoris instar, 135
 quod tremit, exigua cum summum stringitur aura)

Sed postquam remorata suos cognovit amores,
 percutit indignos claro plangore lacertos,
 et laniata comas, amplexaque corpus amatum,
 vulnera supplevit lacrimis, fletumque cruori 140
 miscuit, et gelidis in vultibus oscula figens,
 'Pyrame!' clamavit 'quis te mihi casus ademit?
 Pyrame, responde : tua te carissima Thisbe
 nominat : exaudi, vultusque attolle jacentes !'

Ad nomen Thisbes oculos jam morte gravatos 145
 Pyramus erexit, visaque recondidit illa ;
 quae postquam vestemque suam cognovit, et ense
 vidit ebur vacuum, 'Tua te manus' inquit 'amorque
 perdidit, infelix. Est et mihi fortis in unum
 hoc manus, est et amor ; dabit hic in vulnera vires. 150
 persequar exstinctum, letique miserrima dicar
 causa comesque tui ; quique a me morte revelli
 (heu) sola poteras, poteris nec morte revelli.
 hoc tamen amborum verbis estote rogati,
 O multum miseri, meus illiusque parentes, 155
 ut quos certus amor, quos hora novissima junxit,
 componi tumulo non invideatis eodem. /
 at tu, quae ramis arbor miserabile corpus
 nunc tegis unius, mox es tectura duorum,
 signa tene caedis, pullosque et luctibus aptos 160

semper habe fetus, gemini monumenta cruoris.'

Dixit, et aptato pectus mucrone sub imum
incubuit ferro, quod adhuc a caede tepebat.
vota tamen tetigere deos, tetigere parentes :
nam color in pomo est, ubi permaturuit, ater ;
quodque rogis superest, una requiescit in urna.

IX. INO AND MELICERTA.

[BOOK IV. — 432-542.]

[A SECOND sister tells of Leucothoë, an eastern princess, beloved by the sun-god, who is by him changed after her burial into the herb frankincense; and of Clytie, who, pining with hopeless love of the same divinity, becomes a sun-flower (IV. 167-270). The third sister, Leuconoë, tells the fable of the fountain-nymph Salmacis, to whose waters was given the power to unman whosoever might bathe in them (271-388). But the three sisters who had despised the rites of Bacchus, are themselves converted into bats (389-415).]

Ino also, daughter of Cadmus and nurse of Bacchus, affronts Juno, who descends into Tartarus and sends a Fury against her. Ino and her husband Athamas are maddened. Athamas slays their eldest son, taking him for a wild beast, while Ino casts herself with her son Melicerta into the sea. There she becomes the sea divinity Leucothëa, and Melicerta becomes Palaemon.

EST via declivis funesta nubila taxo ;
 ducit ad infernas per muta silentia sedes.
 Styx nebulas exhalat iners, umbraeque recentes
 descendunt illac simulacraque functa sepulchris. 435
 pallor hiemsque tenent late loca senta. Novique
 qua sit iter, manes, Stygiam qua ducat ad urbem,
 ignorant, ubi sit nigri fera regia Ditis.
 mille capax aditus et apertas undique portas
 urbs habet. Utque fretum de tota flumina terra, 440
 sic omnes animas locus accipit ille, nec ulli
 exiguus populo est, turbamve accedere sentit.
 errant exsanguis sine corpore et ossibus umbrae,
 parsque forum celebrant, pars imi tecta tyranni,
 pars aliquas artes, antiquae imitamina vitae. 445
 Sustinet ire illuc caelesti sede relicta, 447
 tantum odiis iraeque dabat, Saturnia Juno.

quo simul intravit, sacroque a corpore pressum
 ingemuit limen, tria Cerberus extulit ora 450
 et tres latratus simul edidit. Illa sorores
 nocte vocat genitas, grave et implacabile numen :
 carceris ante fores clausas adamante sedebant,
 cumque suis atros pectebant crinibus angues.
 quam simul agnorunt inter caliginis umbras, 455
 surrexere deae : sedes Scelerata vocatur.
 viscera praebebat Tityos lanianda, novemque
 juberibus distentus erat. Tibi, Tantale, nullae
 deprenduntur aquae ; quaeque imminet, effugit arbos.
 aut petis, aut urges ruiturum, Sisyphæ, saxum. 460
 volvitur Ixion et se sequiturque fugitque.
 molirique suis letum patruelibus ausae
 assiduae repetunt quas perdant, Belides undas.
 Quos omnes acie postquam Saturnia torva
 vidit, et ante omnes Ixiona, rursus ab illo 465
 Sisyphon aspiciens ‘ Cur hic e fratribus ’ inquit
 ‘ perpetuas patitur poenas, Athamanta superbum
 regia dives habet, qui me cum conjuge semper
 sprexit ? ’ et exponit causas odiique viaeque,
 quidque velit. Quod vellet, erat, ne regia Cadmi 470
 staret, et in facinus traherent Athamanta sorores.
 imperium, promissa, preces confundit in unum,
 sollicitatque deas. Sic haec Junone locuta,
 Tisiphone canos, ut erat, turbata capillos
 movit et obstantes rejecit ab ore colubras, 475
 atque ita ‘ Non longis opus est ambagibus, ’ inquit
 ‘ facta puta, quaecumque jubes : inamabile regnum
 desere, teque refer caeli melioris ad auras.’
 laeta redit Juno. Quam caelum intrare parantem
 roratis lustravit aquis Thaumantias Iris. 480

Nec mora, Tisiphone madefactam sanguine sumit

importuna facem, fluidoque cruore rubentem
 induitur pallam, tortoque incingitur angue,
 egrediturque domo. Luctus comitatur euntem
 et Pavor et Terror trepidoque Insania vultu. 485
 limine constiterat. Postes tremuisse feruntur
 Aeolii, pallorque fores infecit Avernus,
 solque locum fugit. Monstris exterrita conjunx,
 territus est Athamas. Tectoque exire parabant :
 obstitit infelix aditumque obsedit Erinys, 490
 nexaque vipereis distendens brachia nodis
 caesariem excussit. Motae sonuere colubrae :
 parsque jacent umeris, pars circum pectora lapsae
 sibila dant saniemque vomunt linguaque coruscant.
 inde duos mediis abrumpit crinibus angues, 495
 pestiferaque manu raptos immisit. At illi
 Inosque sinus Athamanteosque pererrant,
 inspirantque graves animas. Nec vulnera membris
 ulla ferunt ; mens est, quae diros sentiat ictus.
 attulerat secum liquidi quoque monstra veneni, 500
 oris Cerberei spumas et virus Echidnae,
 erroresque vagos caecaeque obliviae mentis,
 et scelus et lacrimas rabiemque et caedis amorem,
 omnia trita simul, quae sanguine mixta recenti
 coxerat aere cavo, viridi versata cicuta. 505
 dumque pavent illi, vergit furiale venenum
 pectus in amborum, praecordiaque intima movit.
 tum face jactata per eundem saepius orbem
 consequitur motis velociter ignibus ignes.
 sic victrix jussique potens ad inania magni 510
 regna redit Ditis, sumptumque recingitur anguem.

Protinus Aeolides media furibundus in aula
 clamat 'Io, comites, his retia tendite silvis!
 hic modo cum gemina visa est mihi prole leaena,'

utque ferae sequitur vestigia conjugis amens, 515
 deque sinu matris ridentem et parva Learchum
 brachia tendentem rapit et bis terque per auras
 more rotat fundae, rigidoque infantia saxo
 discutit ora ferox. Tum denique concita mater,
 seu dolor hoc fecit, seu sparsi causa veneni, 520
 exululat passisque fugit male sana capillis,
 teque ferens parvum nudis, Melicerta, lacertis
 'Euhoe Bacche' sonat. Bacchi sub nomine Juno
 prisit et 'Hos usus praestet tibi' dixit 'alumnus.'

Imminet aequoribus scopulus, pars ima cavatur 525
 fluctibus et tectas defendit ab imbribus undas,
 summa riget frontemque in apertum porrigit aequor.
 occupat hunc — vires insania fecerat — Ino,
 seque super pontum nullo tardata timore
 mittit onusque suum; percussa recanduit unda. 530
 at Venus inmeritae neptis miserata labores
 sic patruo blandita suo est: 'O numen aquarum,
 proxima cui caelo cessit, Neptune, potestas,
 magna quidem posco, sed tu miserere meorum,
 jactari quos cernis in Ionio immenso, 535
 et dis adde tuis. Aliqua et mihi gratia ponto est,
 si tamen in dio quondam concreta profundo
 spuma fui, Graiumque manet mihi nomen ab illa.'

Annuit oranti Neptunus et abstulit illis
 quod mortale fuit, majestatemque verendam 540
 imposuit, nomenque simul faciemque novavit:
 Leucothœeque deum cum matre Palaemona dixit.

X. PERSEUS AND ANDROMEDA.

[BOOK IV. — 615–803.]

[THE companions of Ino are changed to stones and birds (416–562). Cadmus and his wife Hermione, in great age, having witnessed these sorrows of their house, are at length converted into serpents, consoled only by the glories of their grandson Bacchus (563–614).]

Perseus, returning from the slaying of Medusa, is refused hospitality by the Titan Atlas, whom by the Gorgon's head he converts into a mountain (615–662). Flying over Æthiopia, he discovers the princess Andromeda, daughter of Cepheus and Cassiopeia, fastened to a cliff to be devoured by a sea-monster, which he attacks and slays, and so wins Andromeda for his bride (663–739). The marvellous effect of Medusa's head, which changes leaves and twigs to coral; and the tale told at Perseus' wedding feast, of Medusa, daughter of Phorcus, whose golden locks were by the wrath of Minerva changed to serpents.

VIPEREI referens spolium memorabile monstri 615
 aëra carpebat tenerum stridentibus alis ;
 cumque super Libycas victor penderet arenas,
 Gorgonei capitis guttae cecidere cruentae,
 quas humus exceptas varios animavit in angues :
 unde frequens illa est infestaque terra colubris. 620

Inde per immensum ventis discordibus actus
 nunc huc, nunc illuc, exemplo nubis aquosae
 fertur, et ex alto seductas aethere longe
 despectat terras, totumque supervolat orbem.
 ter gelidas Arctos, ter Cancri bracchia vidit : 625
 saepe sub occasus, saepe est ablatas in ortus.
 jamque cadente die, veritus se credere nocti,
 constitit Hesperio, regnis Atlantis, in orbe ;
 exiguamque petit requiem, dum Lucifer ignes
 evocet Aurorae, currus Aurora diurnos. 630

Hic hominum cunctos ingenti corpore praestans
 Iapetionides Atlas fuit. Ultima tellus
 rege sub hoc et pontus erat, qui Solis anhelis
 aequora subdit equis, et fessos excipit axes.
 mille greges illi, totidemque armenta per herbas 635
 errabant ; et humum vicinia nulla premebant.
 arboreae frondes auro radiante virentes,
 ex auro ramos, ex auro poma tegebant.

‘Hospes,’ ait Perseus illi, ‘seu gloria tangit
 te generis magni, generis mihi Juppiter auctor ; 640
 sive es mirator rerum, mirabere nostras :
 hospitium requiemque peto.’ Memor ille vetustae
 sortis erat ; Themis hanc dederat Parnasia sortem :
 ‘Tempus, Atla, veniet, tua quo spoliabitur auro
 arbor, et hunc praedae titulum Jove natus habebit.’ 645
 id metuens, solidis pomaria clauserat Atlas
 moenibus, et vasto dederat servanda draconi,
 arcebatque suis externos finibus omnes.
 huic quoque ‘Vade procul, ne longe gloria rerum,
 quam mentiris,’ ait ‘longe tibi Juppiter absit ;’ 650
 vimque minis addit, manibusque expellere temptat
 cunctantem, et placidis miscentem fortia dictis.

Viribus inferior — quis enim par esset Atlanti
 viribus ? — ‘At quoniam parvi tibi gratia nostra est,
 accipe munus,’ ait ; laevaque a parte Medusae 655
 ipse retroversus squalentia prodidit ora.
 quantus erat, mons factus Atlas : nam barba comaeque
 in silvas abeunt, juga sunt umerique manusque :
 quod caput ante fuit, summo est in monte cacumen ;
 ossa lapis fiunt. Tum partes auctus in omnes 660
 crevit in immensum — sic di statuistis — et omne
cum tot sideribus caelum requievit in illo.

Cluserat Hippotades aeterno carcere ventos,

admonitorque operum caelo clarissimus alto
 Lucifer ortus erat. Pennis ligat ille resumptis 665
 parte ab utraque pedes, teloque accingitur unco,
 et liquidum motis talaribus aëra findit.

gentibus innumeris circumque infraque relictis,
 Aethiopum populos Cepheaque conspicit arva.
 illic immeritam maternae pendere linguae 670
 Andromedan poenas immitis jusserat Ammon.

Quam simul ad duras religatam bracchia cautes
 vidit Abantiades, — nisi quod levis aura capillos
 moverat, et tepido manabant lumina fletu,
 marmoreum ratus esset opus — trahit inscius ignes, 675
 et stupet, et visae correptus imagine formae,
 paene suas quater est oblitus in aëre pennas.
 ut stetit, 'O' dixit 'non istis digna catenis,
 sed quibus inter se cupidi junguntur amantes,
 pande requirenti nomen terraeque tuumque, 680
 et cur vincla geras.' Primo silet illa, nec audit
 appellare virum virgo; manibusque modestos
 celasset vultus, si non religata fuisset.
 lumina, quod potuit, lacrimis implevit obortis.

Saepius instanti, sua ne delicta fateri 685
 nolle videretur, nomen terraeque suumque,
 quantaque maternae fuerit fiducia formae,
 indicat. Et nondum memoratis omnibus unda
 insonuit, veniensque immenso belua ponto
 imminet, et latum sub pectore possidet aequor. 690

Conclamat virgo; genitor lugubris et una
 mater adest, ambo miseri, sed justius illa.
 nec secum auxilium, sed dignos tempore fletus
 plangoremque ferunt, vinctoque in corpore adhaerent;
 cum sic hospes ait: 'Lacrimarum longa manere 695
 tempora vos poterunt; ad opem brevis hora ferendam est.

hanc ego si peterem Perseus Jove natus et illa,
 quam clausam implevit fecundo Juppiter auro,
 Gorgonis anguicomae Perseus superator, et alis
 aetherias ausus jactatis ire per auras, 700
 praeferrer cunctis certe gener. Addere tantis
 dotibus et meritum, faveant modo numina, tempto;
 ut mea sit servata mea virtute, paciscor.
 accipiunt legem — quis enim dubitaret? — et orant,
 promittuntque super regnum dotale parentes. 705

Ecce velut navis praefixo concita rostro
 sulcat aquas, juvenum sudantibus acta lacertis,
 sic fera dimotis impulsu pectoris undis
 tantum aberat scopulis, quantum Balearica torto
 funda potest plumbo medii transmitters caeli : 710
 cum subito juvenis, pedibus tellure repulsa,
 arduus in nubes abiit. Ut in aequore summo
 umbra viri visa est, visam fera saevit in umbram.
 utque Jovis praepes, vacuo cum vidit in arvo
 praebentem Phoebos liventia terga draconem, 715
 occupat aversum, neu saeva retorqueat ora,
 squamigeris avidos figit cervicibus unguis :
 sic celer immisso praeceps per inane volatu
 terga ferae pressit, dextroque frementis in armo
 Inachides ferrum curvo tenus abdidit hamo. 720
 vulnere laesa gravi, modo se sublimis in auras
 attollit, modo subdit aquis, modo more ferocis
 versat apri, quem turba canum circumsona terret.
 ille avidos morsus velocibus effugit alis ;
 quaque patent, nunc terga cavis super obsita conchis, 725
 nunc laterum costas, nunc qua tenuissima cauda
 desinit in piscem, falcato verberat ense.
 belua puniceo mixtos cum sanguine fluctus
 ore vomit : maduere graves aspergine pennae.

Nec bibulis ultra Perseus talaribus ausus
 credere, conspexit scopulum, qui vertice summo
 stantibus exstat aquis, operitur ab aequore moto.
 nixus eo, rupisque tenens juga prima sinistra,
 ter quater exegit repetita per ilia ferrum.

730

litora cum plausu clamor superasque deorum
 implevere domos. Gaudent, generumque salutant,
 auxiliumque domus servatoremque fatentur
 Cassiope Cepheusque pater. Resoluta catenis
 incedit virgo, pretiumque et causa laboris.

735

Ipse manus hausta victrices abluit unda :
 anguiferumque caput dura ne laedat arena,
 mollit humum foliis, natasque sub aequore virgas
 sternit, et imponit Phorcynidos ora Medusae.

740

virga recens bibulaque etiamnum viva medulla
 vim rapuit monstri, tactuque induruit hujus,
 percepitque novum ramis et fronde rigorem.

745

at pelagi nymphae factum mirabile temptant
 pluribus in virgis, et idem contingere gaudent,
 seminaque ex illis iterant jactata per undas.
 nunc quoque curaliis eadem natura remansit,
 duritiam tacto capiant ut ab aëre, quodque
 vimen in aequore erat, fiat super aequora saxum.

750

Dis tribus ille focus totidem de cespite ponit,
 laevum Mercurio, dextrum tibi, bellica Virgo ;
 ara Jovis media est : mactatur vacca Minervae,
 alipedi vitulus, taurus tibi, summe deorum.

755

protinus Andromedan et tanti praemia facti
 indotata rapit. Taedas Hymenaeus Amorque
 praecutiunt ; largis satiantur odoribus ignes,
 sartaque dependent tectis, et ubique lyraeque
 tibiaque et cantus, animi felicia laeti
argumenta, sonant. Reseratis aurea valvis

760

atria tota patent, pulchroque instructa paratu
Cepheni proceres ineunt convivium regis.

Postquam epulis functi generosi munere Bacchi 765

diffudere animos, cultusque genusque locorum

quaerit Lyncides, moresque animumque virorum; 767

qui simul edocuit, 'Nunc, O fortissime,' dixit 769

'fare precor, Perseu, quanta virtute, quibusque 770

artibus abstuleris crinita draconibus ora.'

narrat Agenorides gelido sub Atlante jacentem

esse locum solidae tutum munimine molis,

cujus in introitu geminas habitasse sorores

Phorcidas, unius partitas luminis usum : 775

id se sollerti furtim, dum traditur, astu

subposita cepisse manu ; perque abdita longe

deviaque et silvis horrentia saxa fragosis

Gorgoneas tetigisse domos ; passimque per agros 780

perque vias vidisse hominum simulacra ferarumque

in silicem ex ipsis visa conversa Medusa :

se tamen horrendae clipei, quod laeva gerebat,

aere repercusso, formam aspexisse Medusae ;

dumque gravis somnus colubrasque ipsamque tenebat, 785

eripuisse caput collo ; pennisque fugacem

Pegason et fratrem, matris de sanguine natos.

addidit et longi non falsa pericula cursus :

quae freta, quas terras sub se vidisset ab alto,

et quae jactatis tetigisset sidera pennis.

ante exspectatum tacuit tamen. Excipit unus 790

ex numero procerum, quaerens, cur sola sororum

gesserit alternis inmixtos crinibus angues.

Hospes ait, 'Quoniam scitaris digna relatu,

accipe quaesiti causam. Clarissima forma

multorumque fuit spes invidiosa procorum 795

illa ; nec in tota conspectior ulla capillis

pars fuit. Inveni, qui se vidisse referret.
hanc pelagi rector templo vitiasse Minervae
dicitur. Aversa est et castos aegide vultus
nata Jovis textit ; neve hoc impune fuisset,
Gorgoneum crinem turpes mutavit in hydros.
nunc quoque, ut attonitos formidine terreat hostes,
pectore in adverso quos fecit, sustinet angues.'

800

XI. THE WANDERING OF CERES.

[BOOK V.—341-661.]

[AT the marriage feast of Perseus and Andromeda, her uncle Phineus, to whom she had been betrothed, out of jealousy caused a quarrel among the guests; and a violent quarrel arising thence, with bloodshed on both sides, Perseus, by showing the Gorgon's head, suddenly turned into stone Phineus himself, with two hundred of his companions (V. 1-235). And by the same means, after his return to Argos, his enemies Prætus and Polydectes were likewise converted into stone (236-249). Minerva (who had attended Perseus thus far), coming to Helicon and inquiring of the Muses, is told the following: that having taken refuge from a tempest with Pyreneus of Daulia, in Phocis, when he offered them violence, they were changed to birds; and he, attempting flight after them, was dashed in pieces (250-293). The Pierides, daughters of king Pierus, of Macedonia, having challenged them to a trial of skill, begin with the tale of the giant sons of Earth, who attempted to scale Olympus; the terror of the gods before Typhoeus, and the various shapes they assumed in their flight; to which the Muses respond by relating the Wandering of Ceres in her search for her daughter Proserpine (294-340).]

When the monster Typhoeus had been buried beneath Mount *Ætna*, Pluto, god of the world below, alarmed at the convulsions caused by his agony, came forth to view. Now Venus had been jealous at the virginity of Proserpine, Ceres' daughter; and at her bidding Cupid shot the king of Shadows with his dart. He then, beholding Proserpine, as she sported with her maidens in the vale of Enna, seized her, and bore her away in his chariot, driving his way through the fount of Cyane, who thereon was herself converted into water (341-437). Seeking her daughter in vain, by the light of torches kindled from *Ætna*, Ceres turned into a spotted lizard (*stellio*) the boy Stelles, who had mocked her eager thirst; and into a horned owl Ascalaphus, who testified to having seen Proserpine in Hades eat seven pomegranate seeds, whereby she was compelled to remain in her new abode. Meanwhile, the virgin companions of Proserpine became winged Sirens. And.

by favor of Jupiter, Proserpine was permitted to pass half the year with her mother, and half with her wedded lord (438-567).

Ceres, comforted that her daughter is thus partially restored to her, asks the nymph Arethusa about her flight and transformation; who relates that, being pursued by the river-god Alpheus, in Elis of Greece, Diana, whose attendant nymph she was, provided for her escape by a passage beneath the sea, whereby she came to the isle of Ortygia, sacred to Diana, on the coast of Sicily (569-641).

Ceres then, proceeding to Athens, gave her chariot to Triptolemus, that he might instruct mankind in the sowing and gathering of corn; and Lyncus, seeking to kill him out of envy, is converted to a lynx (642-661).

[So ends the tale sung by the Muses. And the Pierides, being adjudged defeated in their rivalry, are transformed to chattering magpies (662-678).]

PRIMA Ceres unco glebam dimovit aratro,
 prima dedit fruges alimentaue mitia terris,
 prima dedit leges : Cereris sunt omnia munus.
 illa canenda mihi est. Utinam modo dicere possem
 carmina digna dea : certe dea carmine digna est. 345

Vasta giganteis ingesta est insula membris
 Trinacris, et magnis subjectum molibus urguet
 aetherias ausum sperare Typhoëa sedes.
 nititur ille quidem, pugnatque resurgere saepe ;
 dextra sed Ausonio manus est subjecta Peloro, 350
 laeva, Pachyne, tibi ; Lilybaeo crura premuntur ;
 degravat Aetna caput, sub qua resupinus arenas
 ejectat, flammamque fero vomit ore Typhoeus.
 saepe remoliri luctatur pondera terrae,
 oppidaque et magnos devolvere corpore montes. 355
 inde tremit tellus ; et rex pavet ipse silentum,
 ne pateat, latoque solum retegatur hiatu,
 immissusque dies trepidantes terreat umbras.

Hanc metuens cladem, tenebrosa sede tyrannus

exierat, curruque atrorum vectus equorum 360
 ambibat Siculae cautus fundamina terrae.
 postquam exploratum satis est, loca nulla labare,
 depositique metus, videt hunc Erycina vagantem
 monte suo residens, natumque amplexa volucrem
 'Arma manusque meae, mea, nate, potentia,' dixit 365
 'illa, quibus superas omnes, cape tela, Cupido,
 inque dei pectus celeres molire sagittas,
 cui triplicis cessit fortuna novissima regni.
 tu superos ipsumque Jovem, tu numina ponti
 victa domas, ipsumque regit qui numina ponti. 370
 Tartara quid cessant? cur non matrisque tuumque
 imperium profers? agitur pars tertia mundi.
 et tamen in caelo, quae jam patientia nostra est,
 spernimur, ac mecum vires minuuntur Amoris.
 Pallada nonne vides jaculatricemque Dianam? 375
 abscessisse mihi? Cereris quoque filia virgo,
 si patiemur, erit; nam spes adfectat easdem.
 at tu, pro socio (siqua est ea gratia) regno,
 junge deam patruo.' Dixit Venus; ille pharetram
 solvit, et, arbitrio matris, de mille sagittis 380
 unam seposuit, sed qua nec acutior ulla,
 nec minus incerta est, nec quae magis audiat arcus.
 oppositoque genu curvavit flexile cornu:
 inque cor hamata percussit arundine Ditem.
 Haud procul Hennaeis lacus est a moenibus altae, 385
 nomine Pergus, aquae. Non illo plura Caystros
 carmina cycnorum labentibus audit in undis.
 silva coronat aquas cingens latus omne, suisque
 frondibus ut velo Phoebeos submovet ignes.
 frigora dant rami, Tyrios humus umida flores: 390
 perpetuum ver est. Quo dum Proserpina luco
 ludit, et aut violas aut candida lilia carpit,

dumque puellari studio calathosque sinumque
 implet, et aequales certat superare legendo,
 paene simul visa est dilecta que rapta que Diti : 395
 usque adeo est properatus amor. Dea territa maesto
 et matrem et comites, sed matrem saepius, ore
 clamat ; et ut summa vestem lanariat ab ora,
 collecti flores tunicis cecidere remissis.
 tantaque simplicitas puerilibus adfuit annis, 400
 haec quoque virgineum movit jactura dolorem.

Raptor agit currus, et nomine quemque vocatos
 exhortatur equos, quorum per colla jubasque
 excutit obscura tinctas ferrugine habenas.
 perque lacus altos et olentia sulfure fertur 405
 stagna Palicorum, rupta ferventia terra ;
 et qua Bacchiadae, bimari gens orta Corintho,
 inter inaequales posuerunt moenia portus.

Est medium Cyanes et Pisaeae Arethusae,
 quod coit angustis inclusum cornibus aequor. 410
 hic fuit, a cujus stagnum quoque nomine dictum est,
 inter Sicelidas Cyane celeberrima nymphas.
 gurgite quae medio summa tenus exstitit alvo,
 agnovitque deam : 'Nec longius ibitis' inquit ;
 'non potes invitae Cereris gener esse : roganda, 415
 non rapienda fuit. Quod si componere magnis
 parva mihi fas est, et me dilexit Anapis :
 exorata tamen, nec, ut haec, exterrita nupsi.'
 dixit, et in partes diversas bracchia tendens
 obstipuit. Haud ultra tenuit Saturnius iram, 420
 terribilesque hortatus equos in gurgitis ima
 contortum valido sceptrum regale lacerto
 condidit. Icta viam tellus in Tartara fecit,
 et pronos currus medio cratere recepit.

At Cyane raptamque deam contemptaque fontis 425

jura sui maerens, inconsolabile vulnus
 mente gerit tacita, lacrimisque absumitur omnis ;
 et quarum fuerat magnum modo numen, in illas
 extenuatur aquas. Molliri membra videres,
 ossa pati flexus, unguis posuisse rigorem : 430
 primaque de tota tenuissima quaeque liquescunt,
 caerulei crines, digitique et crura pedesque :
 nam brevis in gelidas membris exilibus undas
 transitus est ; post haec umeri tergusque latusque
 pectoraque in tenues abeunt evanida rivos. 435
 denique pro vivo vitiatas sanguine venas
 lympha subit ; restatque nihil, quod prendere possis.
 Interea pavidae nequiquam filia matri
 omnibus est terris, omni quaesita profundo.
 illam non udis veniens Aurora capillis 440
 cessantem vidit, non Hesperus : illa duabus
 flammiferas pinus manibus succendit ab Aetna,
 perque pruinosas tulit inrequieta tenebras.
 rursus ubi alma dies hebetarat sidera, natam
 solis ab occasu solis quaerebat ad ortus. 445
 fessa labore sitim collegerat, oraque nulli
 colluerant fontes ; cum tectam stramine vidit
 forte casam, parvasque fores pulsavit : at inde
 prodit anus, divamque videt, lymphamque roganti
 dulce dedit, tosta quod texerat ante polenta, 450
 dum bibit illa datum, duri puer oris et audax
 constitit ante deam, risitque, avidamque vocavit.
 offensa est ; neque adhuc epota parte loquentem
 cum liquido mixta perfudit diva polenta.
 combibit os maculas, et quae modo bracchia gessit, 455
 crura gerit, cauda est mutatis addita membris :
inque brevem formam, ne sit vis magna nocendi,
contrahitur, parvaeque minor mensura lacerta est.

mirantem flentemque et tangere monstra parantem
fugit anum, latebramque petit ; aptumque colori 460
nomen habet, variis stellatus corpora guttis.

Quas dea per terras et quas erraverit undas,
dicere longa mora est. Quaerenti defuit orbis :
Sicaniam repetit ; dumque omnia lustrat eundo,
venit et ad Cyanen. *Ea ni* mutata fuisset, 465

omnia narrasset) sed et os et lingua volenti
dicere non aderant, nec quo loqueretur, habebat.
signa tamen manifesta dedit, notamque parenti,
illo forte loco delapsam in gurgite sacro,
Persephones zonam summis ostendit in undis. 470

quam simul agnovit, tamquam tunc denique raptam
scisset, inornatos laniavit diva capillos,
et repetita suis percussit pectora palmis.
nescit adhuc ubi sit ; terras tamen increpat omnes,
ingratasque vocat, nec frugum munere dignas : 475

Trinacriam ante alias, in qua vestigia damni
repperit. Ergo illic saeva vertentia glebas
fregit aratra manu, parilique irata colonos
ruricolosque boves leto dedit, arvaque jussit
fallere depositum, vitiataque semina fecit. 480

fertilitas terrae latum vulgata per orbem
falsa jacet ; primis segetes moriuntur in herbis,
et modo sol nimius, nimius modo corripit imber ;
sideraque ventique nocent, avidaeque volucres
semina jacta legunt ; lolium tribulique fatigant 485
triticeas messes, et inexpugnabile gramen.

Tum caput Eleis Alpheias extulit undis,
rorantesque comas a fronte removit ad aures,
atque ait : ' O toto quaesitae virginis orbe
et frugum genitrix, immensos siste labores, 490
neve tibi fidae violenta irascere terrae :

terra nihil meruit, patuitque invita rapinae.
 nec sum pro patria supplex; huc hospita veni:
 Pisa mihi patria est, et ab Elide ducimus ortus.
 Sicaniam peregrina colo, sed gratior omni 495
 haec mihi terra solo est. Hos nunc Arethusa penates,
 hanc habeo sedem; quam tu, mitissima, serva.
 mota loco cur sim, tantique per aequoris undas
 advehar Ortygiam, veniet narratibus hora
 tempestiva meis, cum tu curaque levata 500
 et vultus melioris eris. Mihi pervia tellus
 praebet iter, subterque imas ablata cavernas,
 hic caput attollo, desuetaque sidera cerno.
 ergo dum Stygio sub terris gurgite labor,
 visa tua est oculis illic Proserpina nostris: 505
 illa quidem tristis, neque adhuc interrita vultu,
 sed regina tamen, sed opaci maxima mundi,
 sed tamen inferni pollens matrona tyranni.'

Mater ad auditas stupuit ceu saxea voces,
 attonitaeque diu similis fuit. Utque dolore 510
 pulsa gravi gravis est amentia, curribus auras
 exit in aetherias: ibi toto nubila vultu
 ante Jovem passis stetit invidiosa capillis:
 'Proque meo veni supplex tibi, Juppiter,' inquit,
 'sanguine, proque tuo. Si nulla est gratia matris, 515
 nata patrem moveat; neu sit tibi cura, precamur,
 vilior illius, quod nostro est edita partu.
 en quaesita diu tandem mihi nata reperta est:
 (si reperire vocas amittere certius, aut si
 scire, ubi sit, reperire vocas.) Quod rapta, feremus, 520
 dummodo reddat eam: neque enim praedone marito
 filia digna tua est — si jam mea filia non est.'

Juppiter excepit, 'Commune est pignus onusque
nata mihi tecum; sed si modo nomina rebus

addere vera placet, non hoc injuria factum, 525
 verum amor est. Neque erit nobis gener ille pudori,
 tu modo, diva, velis. Ut desint cetera, quantum est
 esse Jovis fratrem! Quid quod nec cetera desunt,
 nec cedit nisi sorte mihi? Sed tanta cupido
 si tibi discidii est, repetet Proserpina caelum, 530
 lege tamen certa, si nullos contigit illic
 ore cibos: nam sic Parcarum foedere cautum est.'

Dixerat; at Cereri certum est educere natam:
 non ita fata sinunt, quoniam jejunia virgo
 solverat, et cultis dum simplex errat in hortis, 535
 poeniceum curva decerpserat arbore pomum,
 sumptaque pallenti septem de cortice grana
 presserat ore suo. Solusque ex omnibus illud
 Ascalaphus vidit, quem quondam dicitur Orphne,
 inter Avernales haud ignotissima nymphas, 540
 ex Acheronte suo silvis peperisse sub atris:
 vidit, et indicio reditum crudelis ademit.
 ingemuit regina Erebi, testemque profanam
 fecit avem, sparsumque caput Phlegethontide lympha
 in rostrum et plumas et grandia lumina vertit. 545
 ille sibi ablatu fulvis amicitur in alis,
 (inque caput crescit, longosque reflectitur unguēs,
 vixque movet natas per inertia bracchia pennas:
 foedaque fit volucris, venturi nuntia luctus,
 ignavus bubo, dirum mortalibus omen. 550

Hic tamen indicio poenam linguaque videri
 commeruisse potest. Vobis, Acheloides, unde
 pluma pedesque avium, cum virginis ora geratis?
 an quia, cum legeret vernos Proserpina flores,
 in comitum numero, doctae Sirenes, eratis? 555
 quam postquam toto frustra quaesistis in orbe,
 protinus ut vestram sentirent aequora curam,

posse super fluctus alarum insistere remis
 optastis, facilesque deos habuistis, et artus
 vidistis vestros subitis flavescere pennis.
 ne tamen ille canor mulcendas natus ad aures
 tantaque dos oris linguae deperderet usum,
 virginici vultus et vox humana remansit.

560

At medius fratrisque sui maestaeque sororis
 Juppiter ex aequo volentem dividit annum.
 nunc dea, regnorum numen commune duorum,
 cum matre est totidem, totidem cum conjuge menses.
 vertitur extemplo facies et mentis et oris :
 nam modo quae poterat Diti quoque maesta videri,
 laeta deae frons est ; ut sol, qui tectus aquosis
 nubibus ante fuit, victis e nubibus exit.

570

Exigit alma Ceres, nata secunda recepta,
 quae tibi causa fugae, cur sis, Arethusa, sacer fons ?
 conticuere undae : quarum dea sustulit alto
 fonte caput, viridesque manu siccata capillos
 fluminis Elei veteres narravit amores :
 ‘ Pars ego nympharum, quae sunt in Achaëde,’ dixit,
 ‘ una fui ; nec me studiosius altera saltus
 legit, nec posuit studiosius altera casses.
 sed quamvis formae numquam mihi fama petita est,
 quamvis fortis eram, formosae nomen habebam.
 nec mea me facies nimium laudata juvabat :
 quaque aliae gaudere solent, ego rustica dote
 corporis erubui, crimenque placere putavi.

575

580

‘ Lassa revertabar, memini, Stymphalide silva :
 aestus erat, magnumque labor geminaverat aestum.
 invenio sine vertice aquas, sine murmure euntes,
 perspicuas ad humum, per quas numerabilis alte
 calculus omnis erat, quas tu vix ire putares.
 cana salicta dabant nutritaque populus unda

585

590

sponte sua natas ripis declivibus umbras.
 accessi, primumque pedis vestigia tinxi,
 poplite deinde tenus; neque eo contenta, recingor,
 molliaque impono salici velamina curvae,
 nudaque mergor aquis; quas dum ferioque trahoque 595
 mille modis labens, excussa que bracchia jacto,
 nescio quod medio sensi sub gurgite murmur,
 territaque insisto propioris margine ripae.

Quo properas, Arethusa? suis Alpheus ab undis,
Quo properas? iterum rauco mihi dixerat ore. 600
 sicut eram, fugio sine vestibus: altera vestes
 ripa meas habuit: tanto magis instat, et ardet.
 sic ego currebam, sic me ferus ille premebat,
 ut fugere accipitrem penna trepidante columbae, 605
 ut solet accipiter trepidas urguere columbas.
 usque sub Orchomenon, Psophidaque, Cyllenenque,
 Maenaliisque sinus, gelidumque Erymanthon, et Elin
 currere sustinui; nec me velocior ille.

‘Sed tolerare diu cursus ego, viribus impar, 610
 non poteram: longi patiens erat ille laboris.
 per tamen et campos, per opertos arbore montes,
 saxa quoque et rupes et qua via nulla, cucurri.
 sol erat a tergo: vidi praecedere longam
 ante pedes umbram — nisi si timor illa videbat — 615
 sed certe sonitusque pedum terrebat, et ingens
 crinales vittas adflabat anhelitus oris.

fessa labore fugae, *Fer opem, deprendimur*, inquam,
armigerae, Dictynna, tuae, cui saepe dedisti
ferre tuos arcus inclusaque tela pharetra. 620

‘Mota dea est, spissisque ferens e nubibus unam
 me super iniecit. Lustrat caligine tectam
 amnis, et ignarus circum cava nubila quaerit;
 bisque locum, quo me dea texerat, inscius ambit,

et bis *Io Arethusa! Io Arethusa!* vocavit. 625
 quid mihi tunc animi miserae fuit? anne quod agnae
 est,

siqua lupos audit circum stabula alta frementes?
 aut lepori, qui vepre latens hostilia cernit
 ora canum, nullosque audet dare corpore motus?

‘Non tamen abscedit; neque enim vestigia cernit 630
 longius ulla pedum: servat nubemque locumque.

occupat obsessos sudor mihi frigidus artus,
 caeruleaeque cadunt toto de corpore guttae.
 quaque pedem movi, manat lacus, eque capillis
 ros cadit; et citius quam nunc tibi facta renarro, 635

in latices mutor. Sed enim cognoscit amatas
 amnis aquas, positoque viri quod sumpserat ore,
 vertitur in proprias, ut se mihi misceat, undas.
 Delia rupit humum, caecisque ego mersa cavernis
 advehor Ortygiam, quae me cognomine divae 640
 grata meae superas eduxit prima sub auras.’

Hac Arethusa tenus. Geminos dea fertilis angues
 curribus admovit, frenisque coërcuit ora,
 et medium caeli terraeque per aëra vecta est,
 atque levem currum Tritonida misit in urbem 645

Triptolemo; partimque rudi data semina jussit
 spargere humo, partim post tempora longa recultae.
 jam super Europen sublimis et Asida terram
 vectus erat juvenis; Scythicas advertitur oras.

rex ibi Lyncus erat. Regis subit ille penates; 650
 qua veniat, causamque viae nomenque rogatus
 et patriam, ‘Patria est clarae mihi’ dixit ‘Athenae;
 Triptolemus nomen. Veni nec puppe per undas,
 nec pede per terras: patuit mihi pervius aether.
 dona fero Cereris, latos quae sparsa per agros 655
 frugiferas messes alimentaue mitia reddant.’

barbarus invidit ; tantique ut muneris auctor
ipse sit, hospitio recipit, somnoque gravatum
adgreditur ferro. Conantem figere pectus
lynca Ceres fecit, rursusque per aëra jussit
Mopsopium juvenem sacros agitare jugales.

XII. THE PUNISHMENT OF ARACHNE.

[BOOK VI. — 1-145.]

MINERVA, having heard the tale of the Pierides, bethinks herself of a fit penalty for Arachne, a Lydian maid, who had boastfully challenged her to a trial of skill in embroidery. Visiting her in the guise of an old woman, and finding her still of the same mind, she assumes her proper shape, and works in her web the tale of sundry divine judgments, while Arachne weaves the story of numerous transformations of gods, impelled thereto by love. To punish her impiety and insolence, Minerva strikes her on the forehead; and when Arachne in despair hangs herself, converts her to a spider, condemned to spin and hang for evermore.

PRAEBUERAT dictis Tritonia talibus aures,
 carminaque Aonidum justamque probaverat iram.
 tum secum 'laudare parum est; laudemur et ipsae,
 numina nec sperni sine poena nostra sinamus'
 Maoniaeque animum fatis intendit Arachnes, 5
 quam sibi lanificae non cedere laudibus artis
 audierat. Non illa loco nec origine gentis
 clara, sed arte fuit. Pater huic Colophonius Idmon
 Phocaeo bibulas tinguebat murice lanas:
 occiderat mater; sed et haec de plebe suoque 10
 aequa viro fuerat. Lydas tamen illa per urbes
 quaesierat studio nomen memorabile, quamvis
 orta domo parva parvis habitabat Hypaepis.
 hujus ut aspicerent opus admirabile, saepe
 deseruere sui nymphae vineta Timoli, 15
 deseruere suas nymphae Pactolides undas.
 nec factas solum vestes spectare juvabat;
 tum quoque, cum fierent: tantus decor affuit arti,
 sive rudem primos lanam glomerabat in orbes,

seu digitis subigebat opus, repetitaque longo 20
 vellera molliabat nebulas aequantia tractu,
 sive levi teretem versabat pollice fusum,
 seu pingebat acu : scires a Pallade doctam.

quod tamen ipsa negat, tantaque offensa magistra
 'Certet' ait 'mecum : nihil est, quod victa recusem.' 25

Pallas animum simulat, falsosque in tempora canos
 addit et infirmos, baculum, quod sustinet artus.
 tum sic orsa loqui : 'Non omnia grandior aetas,
 quae fugiamus, habet. Seris venit usus ab annis.
 consilium ne sperne meum. Tibi fama petatur 30
 inter mortales faciendae maxima lanæ ;

cede deae, veniamque tuis, temeraria, dictis
 supplice voce roga : veniam dabit illa roganti.'
 aspicit hanc torvis, inceptaque fila relinquit,
 vixque manum retinens, confessaque vultibus iram 35
 talibus obscuram resecuta est Pallada dictis :

'Mentis inops longaque venis confecta senecta,
 et nimium vixisse diu nocet. Audiatur istas,
 siqua tibi nurus est, siqua est tibi filia, voces.
 consilii satis est in me mihi. Neve monendo 40
 profecisse putes, eadem est sententia nobis.

cur non ipsa venit ? cur haec certamina vitat ?'
 tum dea 'Venit !' ait, formamque removit anilem,
 Palladaque exhibuit. Venerantur numina nymphae
 Mygdonidesque nurus. Sola est non territa virgo, 45
 sed tamen exsiluit, subitusque invita notavit

ora rubor, rursusque evanuit : ut solet aër
 purpureus fieri, cum primum aurora movetur,
 et breve post tempus candescere solis ab ortu.
 perstat in incepto, stolidaeque cupidine palmae 50
 in sua fata ruit. Neque enim Jove nata recusat
 nec monet ulterius nec jam certamina differt.

Haud mora, constituunt diversis partibus ambae
 et gracili geminas intendunt stamine telas.
 tela jugo vincta est, stamen secernit harundo, 55
 inseritur medium radiis subtemen acutis,
 quod digiti expediunt, atque inter stamina ductum
 percusso feriunt insecti pectine dentes.
 utraque festinant cinctaeque ad pectora vestes
 bracchia docta movent, studio fallente laborem. 60
 illic et Tyrium quæ purpura sensit aënum
 textitur, et tenues parvi discriminis umbrae;
 qualis ab imbre solet percussis solibus arcus
 inficere ingenti longum curvamine caelum:
 in quo diversi niteant cum mille colores, 65
 transitus ipse tamen spectantia lumina fallit:
 usque adeo quod tangit idem est; tamen ultima distant.
 illic et lentum filis inmittitur aurum,
 et vetus in tela deducitur argumentum.

Cecropia Pallas scopulum Mavortis in arce 70
 pinguet et antiquam de terrae nomine litem.
 bis sex caelestes medio Jove sedibus altis
 augusta gravitate sedent. Sua quemque deorum
 inscribit facies. Jovis est regalis imago.
 stare deum pelagi longoque ferire tridente 75
 aspera saxa facit, medioque e vulnere saxi
 exsiluisse ferum; quo pignore vindicet urbem.
 at sibi dat clipeum, dat acutae cuspidis hastam,
 dat galeam capiti; defenditur aegide pectus;
 percussamque sua simulat de cusptide terram 80
 edere cum bacis fetum canentis olivae:
 mirarique deos: operi victoria finis.
 ut tamen exemplis intellegat aemula laudis,
 quod pretium speret pro tam furialibus ausis,
 quattuor in partes certamina quattuor addit 85

clara colore suo, brevibus distincta sigillis.	
Threſciam Rhodopen habet angulus unus et Haemon,	
nunc gelidos montes, mortalia corpora quondam,	
nomina summorum sibi qui tribuere deorum.	
altera Pygmaeae fatum miserabile matris	90
pars habet. Hanc Juno victam certamine jussit	
esse gruem populisque suis indicere bellum.	
pinxit et Antigonem ausam contendere quondam	
cum magni consorte Jovis, quam regia Juno	
in volucrem vertit; nec profuit Ilion illi	95
Laomedonve pater, sumptis quin candida pennis	
ipsa sibi plaudat crepitante ciconia rostro.	
qui superest solus, Cinyran habet angulus orbum;	
isque gradus templi, natarum membra suarum,	
amplectens saxoque jacens lacrimare videtur.	100
circuit extremas oleis pacalibus oras.	
is modus est, operisque sua facit arbore finem.	
Maeonis elusam designat imagine tauri	
Europam: verum taurum, freta vera putares;	
ipsa videbatur terras spectare relictas	105
et comites clamare suas, tactumque vereri	
assilientis aquae timidisque reducere plantas.	
fecit et Asterien aquila luctante teneri:	
fecit olorinis Ledam recubare sub alis:	
addidit, ut Satyri celatus imagine pulchram	110
Juppiter implevit gemino Nycterda fetu,	
Amphitryon fuerit, cum te, Tiryntia, cepit,	
aureus ut Danaën, Asopida luserit ignis,	
Mnemosynen pastor, varius Deoïda serpens.	114
ultima pars telae tenui circumdata limbo	127
nexilibus flores hederis habet intertextos.	
Non illud Pallas, non illud carpere Livor	
possit opus. Doluit successu flava virago,	130

et rupit pictas, caelestia crimina, vestes.
utque Cytoriaco radium de monte tenebat,
ter quater Idmoniae frontem percussit Arachnes.
non tulit infelix, laqueoque animosa ligavit
guttera. Pendentem Pallas miserata levavit, 135
atque ita 'Vive quidem, pende tamen, improba,' dixit
'lexque eadem poenae, ne sis segura futuri,
dicta tuo generi serisque nepotibus esto'
[post ea discedens sucis Hecaterdos herbae]
sparsit et extemplo tristi medicamine. Tactae 140
defluxere comae, cum quis et naris et aures;
fitque caput minimum, toto quoque corpore parva est;
in latere exiles digiti pro cruribus haerent,
cetera venter habet : de quo tamen illa remittit
stamen, et antiquas exercet aranea telas. 145

XIII. THE PRIDE AND GRIEF OF NIOBE.

[BOOK VI. — 165-312.]

BUT the fate of Arachne does not warn Niobe, daughter of Tantalus, who, as the mother of seven sons and seven daughters, boasts herself above Latona. In wrath, therefore, and to avenge their mother, Apollo in one day smites all the sons of Niobe, and Diana all her daughters; and so, being suddenly made childless, she is turned into marble, and her tears continue to flow forever.

ECCE venit comitum Niobe celeberrima turba, 165
 vestibus intexto Phrygiis spectabilis auro,
 et, quantum ira sinit, formosa; movensque decoro
 cum capite immissos umerum per utrumque capillos.

constitit; utque oculos circumtulit alta superbos,
 'Quis furor, auditos' inquit 'praeponere visis 170
 caelestes? aut cur colitur Latona per aras,
 numen adhuc sine ture meum est? Mihi Tantalus auctor,
 cui licuit soli superiorum tangere mensas.

Pleradum soror est genetrix mea; maximus Atlas
 est avus, aetherium qui fert cervicibus axem; 175
 Juppiter alter avus, socero quoque gloriator illo.

'Me gentes metuunt Phrygiae, me regia Cadmi
 sub domina est, fidibusque mei commissa mariti
 moenia cum populis a meque viroque reguntur.
 in quamcumque domus adverti lumina partem, 180
 immensae spectantur opes. Accedit eodem

digna dea facies. Huc natas adice septem
 et totidem juvenes, et mox generosque nurusque.
 quaerite nunc, habeat quam nostra superbia causam!
 nescio quoque audete satam Titanida Coeo 185
 Latonam praeferre mihi, cui maxima quondam

exiguam sedem pariturae terra negavit.
 nec caelo, nec humo, nec aquis dea vestra recepta est ;
 exsul erat mundi, donec miserata vagantem,
Hospita tu terris erras, ego (dixit) in undis ; 190
 instabilemque locum Delos dedit. Illa duorum
 facta parens : uteri pars haec est septima nostri.

‘Sum felix : quis enim neget hoc ? felixque manebo :
 hoc quoque quis dubitet ? tutam me copia fecit.
 major sum, quam cui possit Fortuna nocere ; 195
 multaque ut eripiat, multo mihi plura relinquit.
 excessere metum mea jam bona. Fingite demi
 huic aliquid populo natorum posse meorum :
 non tamen ad numerum redigar spoliata duorum,
 Latonae turbam : qua quantum distat ab orba ? 200
 ite, satisque superque sacri, laurumque capillis
 ponite.’ Deponunt, infectaque sacra relinquunt,
 quodque licet, tacito venerantur murmure numen.

Indignata dea est ; summoque in vertice Cynthi
 talibus est dictis gemina cum prole locuta ; 205
 ‘En ego vestra parens, vobis animosa creatis,
 et, nisi Junoni, nulli cessura dearum,
 an dea sim, dubitor ; perque omnia saecula cultis
 arceor, O nati, nisi vos succurritis, aris.
 nec dolor hic solus : diro convicia facto 210
 Tantalus adjecit, vosque est postponere natis
 ausa suis, et me, quod in ipsam recidat, orbam
 dixit, et exhibuit linguam scelerata paternam.’

Adjectura preces erat his Latona relatis :
Desine Phoebus ait ; poenae mora longa querella est. 215
 dixit idem Phoebe ; celerique per aëra lapsu
 contigerant tecti Cadmeida nubibus arcem.
 planus erat lateque patens prope moenia campus,
 adsiduis pulsatus equis, ubi turba rotarum

duraque mollierat subjectas ungula glebas. 220

Pars ibi de septem genitis Amphione fortes
 conscendunt in equos, Tyrioque rubentia suco
 terga premunt, auroque graves moderantur habenas :
 e quibus Ismenos, qui matri sarcina quondam
 prima suae fuerat, dum certum flectit in orbem 225
 quadrupedis cursus, spumantiaque ora coërcet,
Ei mihi! conclamat, medioque in pectore fixa
 tela gerit, frenisque manu moriente remissis,
 in latus a dextro paulatim defluit armo.

Proximus, audito sonitu per inane pharetrae, 230
 frena dabat Sipylus : veluti cum praescius imbris
 nube fugit visa, pendentiaque undique rector
 carbasa deducit, ne qua levis effluat aura.
 frena dabat : dantem non evitabile telum
 consequitur ; summaque tremens cervice sagitta 235
 haesit, et exstabat nudum de gutture ferrum.
 ille, ut erat pronus, per crura admissa jubaque
 volvitur, et calido tellurem sanguine foedat.

Phaedimus infelix et aviti nominis heres
 Tantalus, ut solito finem imposuere labori, 240
 transierant ad opus nitidae juvenile palaestrae :
 et jam contulerant arto luctantia nexu
 pectora pectoribus ; cum tento concita nervo,
 sicut erant juncti, trajecit utrumque sagitta.
 ingemuere simul ; simul incurvata dolore 245
 membra solo posuere ; simul suprema jacentes
 lumina versarunt : animam simul exhalarunt.

Adspicit Alphenor, laniataque pectora plangens
 advolat, ut gelidos complexibus allevet artus ;
 inque pio cadit officio, nam Delius illi 250
 intima fatifero rupit praecordia ferro.
 quod simul eductum, pars est pulmonis in hamis

eruta, cumque anima cruor est effusus in auras.

At non intonsum simplex Damasichthona vulnus
adficit. Ictus erat, qua crus esse incipit, et qua 255
mollia nervosus facit internodia poples.

dumque manu temptat trahere exitiabile telum,
altera per jugulum pennis tenus acta sagitta est.
expulit hanc sanguis, seque ejaculatus in altum
emicat, et longe terebrata prosilit aura. 260

Ultimus Ilioneus non profectura precando
bracchia sustulerat, *Di que O communiter omnes,*
dixerat, ignarus non omnes esse rogandos,
parcite! Motus erat, cum jam revocabile telum
non fuit, Arcitenens; minimo tamen occidit ille 265
vulnere, non alte percusso corde sagitta.

Fama mali populique dolor lacrimaeque suorum
tam subitae matrem certam fecere ruinae
mirantem potuisse, irascentemque, quod ausi
hoc essent superi, quod tantum juris haberent. 270
nam pater Amphion, ferro per pectus adacto,
finierat moriens pariter cum luce dolorem.

Heu quantum haec Niobe Niobe distabat ab illa,
quae modo Latois populum summoverat aris,
et mediam tulerat gressus resupina per urbem, 275
invidiosa suis! at nunc miseranda vel hosti.
corporibus gelidis incumbit, et ordine nullo
oscula dispensat natos suprema per omnes.
a quibus ad caelum liventia bracchia tollens,
'Pascere, crudelis, nostro, Latona, dolore: 280
pascere' ait, 'satieque meo tua pectora luctu:
corque ferum satia' dixit; 'per funera septem
effero: exsulta, victrixque inimica triumpho.
cur autem victrix? miserae mihi plura supersunt,
quam tibi felici. Post tot quoque funera vinco.' 285

Dixerat, et sonuit contento nervus ab arcu :
qui praeter Nioben unam conterruit omnes.
illa malo est audax. Stabant cum vestibus atris
ante toros fratrum demisso crine sorores ;
e quibus una, trahens haerentia viscere tela 290
imposito fratri, moribunda relanguit ore ;
altera, solari miseram conata parentem,
conticuit subito, duplicataque vulnere caeco est,
oraque compressit, nisi postquam spiritus ibat ;
haec frustra fugiens collabitur ; illa sorori 295
inmoritur ; latet haec ; illam trepidare videres.

Sexque datis leto diversaque vulnera passis,
ultima restabat ; quam toto corpore mater,
tota veste tegens, ' Unam minimamque relinque !
de multis minimam posco ' clamavit ' et unam.' 300
dumque rogat, pro qua rogat, occidit. Orba resedit
exanimis inter natos natasque virumque,
deriguitque malis. Nullos movet aura capillos,
in vultu color est sine sanguine, lumina maestis
stant immota genis, nihil est in imagine vivum. 305
ipsa quoque interius cum duro lingua palato
congelat, et venae desistunt posse moveri.
nec flecti cervix, nec bracchia reddere motus,
nec pes ire potest, intra quoque viscera saxum est :
flet tamen, et validi circumdata turbine venti 310
in patriam rapta est. Ibi fixa cacumine montis
liquitur, et lacrimas etiam nunc marmora manant.

XIV. THE ENCHANTMENTS OF MEDEA.

[BOOK VII. — 1-293.]

[THE doom of Niobe reminds one hearer of the vengeance inflicted on certain people of Lycia, who, having refused to Latona a draught of water from the lake in her extreme thirst, were by Jupiter turned into frogs (VI. 313-381); and another of the satyr Marsyas, who was conquered in music and flayed by Apollo; and another of the crime of Tantalus, Niobe's father, who caused his son Pelops to be served up at meat to the gods (382-411). Pandion of Athens, attacked for refusing the friendship of Pelops, is helped by Tereus, king of Thrace, to whom he gives his daughter Progne to wife. But Tereus, having committed incest with Progne's sister Philomela, is dreadfully punished by the two, who serve to him in a banquet the body of his son Itys; and as Tereus pursues them for vengeance, all are transformed to birds—Tereus becoming a hoopoe, Progne a swallow, Philomela a nightingale, and Itys a pheasant; while Pandion, dying of grief, is succeeded by Erechtheus (412-676), whose daughter Orithyia is borne away by Boreas (the North Wind) to Thrace. Here she becomes mother of the winged heroes Zethes and Calais, who accompany Jason and the Argonauts in their voyage for the Golden Fleece (677-721).]

Arriving at Colchis, Jason is met by the enchantress Medea, daughter of king Æetes; who, moved by love, protects him by her enchantments from the Dragon guarding the fleece, and from the fire-breathing bulls, with which he ploughs the appointed field, sowing it with serpents' teeth (VII. 1-122). From these spring up armed men, who prepare to attack Jason; but he, instructed by Medea, casts a stone among them, whereat they perish in mutual slaughter (123-143). Returning to Iolchos with Medea, he entreats her to restore to youth his aged father. The magic is described at length, by which she prepares the juices of miraculous herbs; and, these proving efficacious, Æson is converted to the fresh vigor of forty years before (144-293).

JAMQUE fretum Minyae Pagasaea puppe secabant :
perpetuaque trahens inopem sub nocte senectam

Phineus visus erat, juvenesque Aquilone creati
virgineas volucres miseri senis ore fugarant ;
multaque perpassi claro sub Iäsonē tandem 5
contigerant rapidas limosi Phasidos undas.

Dumque adeunt regem, Phrixæaque vellera poscunt,
voxque datur numeris magnorum horrenda laborum,
concipit interea validos Aetias ignes ;
et luctata diu, postquam ratione furorem 10
vincere non poterat, ‘ Frustra, Medea, repugnas :
nescio quis deus obstat ’ ait, ‘ mirumque, nisi hoc est,
aut aliquid certe simile huic, quod *amare* vocatur.
nam cur jussa patris nimium mihi dura videntur ?
sunt quoque dura nimis. Cur, quem modo denique
vidi, 15

ne pereat, timeo ? quæ tanti causa timoris ?
excute virgineo conceptas pectore flammæ,
si potes, infelix. Si possem, sanior essem :
sed gravat invitam nova vis ; aliudque cupido,
mens aliud suadet. Video meliora, proboque : 20
deteriora sequor. Quid in hospite, regia virgo,
ureris, et thalamos alieni concipis orbis ?
hæc quoque terra potest, quod ames, dare. Vivat, an
ille

occidat, in dis est. Vivat tamen : idque precari
vel sine amore licet. Quid enim commisit Iäson ? 25
quem, nisi crudelem, non tangat Iäsonis aetas
et genus et virtus ? quem non, ut cetera desint,
ore movere potest ? certe mea pectora movit.

‘ At nisi opem tulero, taurorum adflabitur ore,
concurreretque suæ segetis tellure creatis 30
hostibus, aut avido dabitur fera præda draconi.
hoc ego si patiar, tum me de tigride natam,
tum ferrum et scopulos gestare in corde fatebor.

cur non et specto pereuntem, oculosque videndo
 conscclero? cur non tauros exhortor in illum, 35
 terrigenasque feros, insopitumque draconem?

‘Di meliora velint : quamquam non ista precanda,
 sed facienda mihi. Prodamne ego regna parentis,
 atque ope nescio quis servabitur advena nostra,
 ut per me sospes sine me det lintea ventis, 40
 virque sit alterius, poenae Medea relinquitur?
 si facere hoc, aliamve potest praeponere nobis,
 occidat ingratus. Sed non is vultus in illo,
 non ea nobilitas animo est, ea gratia formae,
 ut timeam fraudem meritique obliuia nostri. 45
 et dabit ante fidem; cogamque in foedera testes
 esse deos. Quin tuta times! accingere, et omnem
 pelle moram : tibi se semper debebit Iäson,
 te face solemni junget sibi, perque Pelasgas
 servatrix urbes matrum celebraberet turba. 50

‘Ergo ego germanam fratremque patremque deosque
 et natale solum, ventis ablata, relinquam?
 nempe pater saevus, nempe est mea barbara tellus,
 frater adhuc infans : stant mecum vota sororis ;
 maximus intra me deus est. Non magna relinquam ; 55
 magna sequar : titulum servatae pubis Achivae,
 notitiamque loci melioris, et oppida, quorum
 hic quoque fama viget, cultusque artesque locorum ;
 quemque ego cum rebus, quas totus possidet orbis,
 Aesoniden mutasse velim, quo conjuge felix 60
 et dis cara ferar, et vertice sidera tangam.

‘Quid, quod nescio qui mediis incurere in undis
 dicuntur montes, ratibusque inimica Charybdis
 nunc sorbere fretum, nunc reddere, cinctaque saevis
 Scylla rapax canibus Siculo latrare profundo? 65
 nempe tenens quod amo, gremioque in Iäsonis haerens,

per freta longa ferar. Nihil illum amplexa verebor ;
 aut, si quid metuam, metuam de conjuge solo.
 conjugiumne vocas, speciosaque nomina culpae
 imponis, Medea, tuae ? quin aspice, quantum 70
 aggrediare nefas, et dum licet, effuge crimen.
 dixit ; et ante oculos rectum pietasque pudorque
 constiterant, et victa dabat jam terga Cupido.

Ibat ad antiquas Hecates Perseidos aras,
 quas nemus umbrosum secretaque silva tegebat. 75
 et jam fortis erat, pulsusque recesserat ardor ;
 cum videt Aesoniden, extinctaque flamma revixit.
 erubere genae, totoque recanduit ore,
 utque solet ventis alimenta assumere, quaeque
 parva sub inducta latuit scintilla favilla, 80
 crescere, et in veteres agitata resurgere vires,
 sic jam lentus amor, jam quem languere putares,
 ut vidit juvenem, specie praesentis inarsit.

Et casu solito formosior Aesone natus
 illa luce fuit : posses ignoscere amanti, 85
 spectat, et in vultu veluti tum denique viso
 lumina fixa tenet, nec se mortalia demens
 ora videre putat, nec se declinat ab illo.
 ut vero coepitque loqui, dextramqueprehendit
 hospes, et auxilium summissa voce rogavit, 90
 promisitque torum, lacrimis ait illa profusis :
 ‘ Quid faciam video ; nec me ignorantia veri
 decipiet, sed amor. Servabere munere nostro :
 servatus promissa dato.’ Per sacra triformis
 ille deae, lucoque foret quod numen in illo, 95
 perque patrem soceri cernentem cuncta futuri,
 eventusque suos et tanta pericula jurat.
 creditus accepit cantatas protinus herbas,
 edidicitque usum, laetusque in tesca recessit.

Postera depulerat stellas aurora micantes : 100
 conveniunt populi sacrum Mavortis in arvom,
 consistuntque jugis. Medio rex ipse resedit
 agmine, purpureus sceproque insignis eburno.
 ecce adamanteis volcanum naribus efflant
 aripedes tauri, tactaeque vaporibus herbae 105
 ardent. Utque solent pleni resonare camini,
 aut ubi terrena silices fornace soluti
 concipiunt ignem liquidarum asparagine aquarum :
 pectora sic intus clausas volventia flammas
 gutturaque usta sonant. Tamen illis Aesone natus 110
 obvius it : vertere truces venientis ad ora
 terribiles vultus praefixaque cornua ferro,
 pulvereumque solum pede pulsavere bisulco,
 fumificisque locum mugitibus impleverunt.
 Derigere metu Minyae. Subit ille, nec ignes 115
 sentit anhelatos, — tantum medicamina possunt, —
 pendulaque audaci mulcet palearia dextra,
 subpositosque jugo pondus grave cogit aratri
 ducere, et insuetum ferro proscindere campum.
 mirantur Colchi : Minyae clamoribus augent, 120
 adiciuntque animos. Galea tum sumit aëna
 vipereos dentes, et aratos spargit in agros.
 semina mollit humus valido praetincta veneno,
 et crescunt, fiuntque sati nova corpora dentes. 124
 Quos ubi viderunt praeacutae cuspidis hastas
 in caput Haemonii juvenis torquere parantes,
 demisere metu vultumque animumque Pelasgi.
 ipsa quoque extimuit, quae tutum fecerat illum :
 utque peti vidit juvenem tot ab hostibus unum, 128
 palluit, et subito sine sanguine frigida sedit ;
 neve parum valeant a se data gramina, carmen
 auxiliare canit, secretasque advocat artes.

ille, gravem medios silicem jaculatus in hostes,
 a se depulsum Martem convertit in ipsos. 140
 terrigenae pereunt per mutua vulnera fratres,
 civileque cadunt acie. Gratantur Achivi,
 victoremque tenent, avidisque amplexibus haerent.
 Tu quoque victorem complecti, barbara, velles?
 obstitit incepto pudor; at complexa fuisses, 145
 sed te, ne faceres, tenuit reverentia famae.
 quod licet, adfectu tacito laetaris, agisque
 carminibus grates et dis auctoribus horum.

Pervigilem superest herbis sopire draconem,
 qui crista linguisque tribus praesignis et uncis 150
 dentibus horrendus custos erat arietis aurei.
 hunc postquam sparsit Lethaei gramine suci,
 verbaque ter dixit placidos facientia somnos,
 quae mare turbatum, quae concita flumina sistunt:
 somnus in ignotos oculos sibi venit, et auro 155
 heros Aesonius potitur; spolioque superbus,
 muneris auctorem secum, spolia altera, portans,
 victor Iölciaeos tetigit cum conjugē portus.

Haemoniae matres pro gnatis dona receptis
 grandaevique ferunt patres, congestaque flamma 160
 tura liquefaciunt, inductaque cornibus aurum
 victima vota cadit. Sed abest gratantibus Aeson,
 jam propior leto, fessusque senilibus annis.
 cum sic Aesonides: 'O cui debere salutem
 confiteor, conjunx, quamquam mihi cuncta dedisti, 165
 excessitque fidem meritorum summa tuorum:
 si tamen hoc possunt (quid enim non carmina possint?)
 deme meis annis, et demptos adde parenti:'
 nec tenuit lacrimas. Mota est pietate rogantis,
 dissimilemque animum subiit Aeeta relictus. 170

Nec tamen affectus tales confessa, 'Quod' inquit

‘excidit ore pio, conjunx, scelus? ergo ego cuiquam
 posse tuae videor spatium transcribere vitae?
 nec sinat hoc Hecate, nec tu petis aequa. Sed isto,
 quod petis, experiar majus dare munus, Iäson.
 arte mea soceri longum temptabimus aevum,
 non annis revocare tuis: modo diva triformis
 adjuvet, et praesens ingentibus adnuat ausis.’

Tres aberant noctes, ut cornua tota coirent
 efficerentque orbem. Postquam plenissima fulsit,
 ac solida terras spectavit imagine luna,
 egreditur tectis vestes induta recinctas,
 nuda pedem, nudos umeris infusa capillos,
 fertque vagos mediae per muta silentia noctis
 incommitata gradus. Homines volucresque ferasque
 solverat alta quies; nullo cum murmure saepes;
 immotaeque silent frondes; silet umidus aër;
 sidera sola micant. Ad quae sua bracchia tendens
 ter se convertit, ter sumptis flumine crinem
 inroravit aquis, ternisque ululatus ora
 solvit; et in dura summisso poplite terra:—

‘Nox’ ait ‘arcanis fidissima, quaeque diurnis
 aurea cum luna succeditis ignibus, astra,
 tuque triceps Hecate, quae coeptis conscia nostris
 adjutrixque venis, cantusque artesque magorum
 quaeque magos, Tellus, pollentibus instruis herbis,
 auraeque et venti montesque amnesque lacusque,
 dique omnes nemorum, dique omnes noctis adeste,
 quorum ope, cum volui, ripis mirantibus amnes
 in fontes rediere suos, concussaue sisto,
 stantia concutio cantu freta, nubila pello,
 nubilaque induco, ventos abigoque vocoque,
vipereas rumpo verbis et carmine fauces,
vivaque saxa, sua convulsaue robora terra

et silvas moveo, jubeoque tremescere montes 205
 et mugire solum, manesque exire sepulchris ;

‘ Te quoque, Luna, traho, quamvis Temesaea labores
 aera tuos minuant, currus quoque carmine nostro
 pallet avi, pallet nostris Aurora venenis : —
 vos mihi taurorum flammam hebetastis, et unco 210
 impatiens oneris collum pressistis aratro.
 vos serpentigenis in se fera bella dedistis ;
 custodemque rudem somni sopistis, et aurum
 vindice decepto Graias misistis in urbes.

‘ Nunc opus est sucis, per quos renovata senectus 215
 in florem redeat, primosque recolligat annos.
 et dabitis ; neque enim micuerunt sidera frustra,
 nec frustra volucrum tractus cervice draconum
 currus adest.’ Aderat demissus ab aethere currus.

Quo simul ascendit, frenataque colla draconum 220
 permulsit, manibusque leves agitavit habenas,
 sublimis rapitur, subjectaque Thessala Tempe
 despicit, et Threces regionibus applicat angues ;
 et quas Ossa tulit, quas altum Pelion herbas,
 Othrys quas Pindusque et Pindo major Olympus, 225
 perspicit, et placitas partim radice revellit,
 partim succidit curvamine falcis aënae.
 multa quoque Apidani placuerunt gramina ripis,
 multa quoque Amphrysi ; neque eras immunis, Enipeu ;
 nec non Penëus, nec non Spercheides undae 230
 contribuere aliquid, juncosaque litora Boebes.
 carpsit et Euboica vivax Anthedone gramen,
 nondum mutato vulgatum corpore Glauci.

Et jam nona dies curru pennisque draconum,
 nonaque nox omnes lustrantem viderat agros, 235
 cum rediit : neque erant tacti, nisi odore, dracones,
 et tamen annosae pellem posuere senectae.

constitit adveniens citra limenque foresque,
 et tantum caelo tegitur, refugitque viriles
 contactus ; statuitque aras e cespite binas, 240
 dexteriore Hecates, ast laeva parte Juventae.

Has ubi verbenis silvaque incinxit agresti,
 haud procul egesta scrobibus tellure duabus
 sacra facit, cultrosque in guttura velleris atri
 conicit, et patulas perfundit sanguine fossas. 245
 tum super invergens liquidi carchesia bacchi,
 aeneaque invergens tepidi carchesia lactis,
 verba simul fudit, terrenaque numina civit,
 umbrarumque rogat rapta cum conjuge regem,
 ne properent artus anima fraudare senili. 250

Quos ubi placavit precibusque et murmure longo,
 Aesonis effetur proferri corpus ad auras
 jussit, et in plenos resolutum carmine somnos,
 exanimi similem stratis porrexit in herbis.
 hinc procul Aesoniden, procul hinc jubet ire ministros, 255
 et monet arcanis oculos remove profanos.
 diffugiunt jussi ; passis Medea capillis,
 bacchantum ritu, flagrantes circuit aras :
 multifidasque faces in fossa sanguinis atra
 tinguit, et intinctas geminis accendit in aris ; 260
 terque senem flamma, ter aqua, ter sulfure lustrat.

Interea validum posito medicamen aëno
 fervet, et exultat spumisque tumentibus albet.
 illic Haemonia radices valle resectas
 seminaque floresque et sucos incoquit acres. 265
 adicit extremo lapides Oriente petitos,
 et quas Oceani refluxum mare lavit arenas.
 addit et exceptas luna pernocte pruinas,
 et strigis infames ipsis cum carnibus alas,
 inque virum soliti vultus mutare ferinos 270

ambigui prosecta lupi ; nec defuit illic
squamea Cinyphii tenuis membrana chelydri,
vivacisque jecur cervi, quibus insuper addit
ora caputque novem cornicis saecula passae.

His et mille aliis postquam sine nomine rebus
propositum instruxit remorari Tartara munus,

275

arenti ramo jampridem mitis olivae
omnia confudit, summisque immiscuit ima.
ecce vetus calido versatus stipes aëno

fit viridis primo, nec longo tempore frondes
induit, et subito gravidis oneratur olivis.

280

at quacumque cavo spumas ejecit aëno
ignis, et in terram guttae cecidere calentes,
vernata humus, floresque et mollia pabula surgunt.

Quae simul ac vidit, stricto Medea recludit
ense senis jugulum, veteremque exire cruorem

285

passa, replet sucis. Quos postquam conbibit Aeson,
aut ore acceptos aut vulnere, barba comaeque
canitie posita nigrum rapuere colorem ;

pulsa fugit macies, abeunt pallorque situsque,
adjectoque cavae suppleantur corpore rugae,

290

membraque luxuriant. Aeson miratur, et olim
ante quater denos hunc se reminiscitur annos.

XV. THE MURDER OF PELIAS.

[BOOK VII. — 294-353.]

MEDEA restores the nurses of Bacchus to youth. Then she performs a similar miracle upon an aged ram, and persuades the daughters of Pelias, Jason's enemy, to kill their father in order that she may make him young again. But no sooner is he slain than Medea takes to flight in a chariot drawn by winged dragons.

VIDERAT ex alto tanti miracula monstri
Liber. Et admonitus juvenes nutricibus annos 295
posse suis reddi, capit hoc a Colchide munus.

Neve doli cessent, odium cum conjuge falsum
Phasias assimilat, Peliaeque ad limina supplex
confugit. Atque illam, quoniam gravis ipse senecta est,
excipiunt natae. Quas tempore callida parvo 300
Colchis amicitiae mendacis imagine cepit,
dumque refert inter meritorum maxima, demptos
Aesonis esse situs, atque hac in parte moratur,
spes est virginibus Pelia subjecta creatis,
arte suum parili revirescere posse parentem. 305
jamque petunt, pretiumque jubent sine fine pacisci.
illa brevi spatio silet et dubitare videtur,
suspenditque animos ficta gravitate rogantum.
mox ubi pollicita est, 'Quo sit fiducia major
muneris hujus,' ait 'qui vestras maximus aevo est 310
dux gregis inter oves, agnus medicamine fiet.'

Protinus innumeris effectus laniger annis
attrahitur flexo circum cava tempora cornu :
cujus ut Haemonio marcentia guttura cultro
fodit, et exiguo maculavit sanguine ferrum, 315
membra simul pecudis validosque venefica sucos

mergit in aere cavo : [minuunt en corporis artus,
cornuaque exurunt, nec non cum cornibus annos :
et tener auditur medio balatus aëno.

nec mora, balatum] mirantibus exsilit agnus, 320
lascivique fuga, lactantiaque ubera quaerit.
obstipuere satae Pelia : promissaque postquam
exhibuere fidem, tum vero impensius instant.

Ter juga Phoebus equis in Hiberno flumine mersis
dempserat, et quarta radiantia nocte micabant 325
sidera, cum rapido fallax Aetias igni
imponit purum laticem et sine viribus herbas.

jamque neci similis resoluta corpore regem
et cum rege suo custodes somnus habebat,
quem dederant cantus magicaeque potentia linguae. 330

intrarant jussae cum Colchide limina natae,
ambierantque torum. 'Quid nunc dubitatis inertes ?
stringite' ait 'gladios, veteremque haurite cruorem,
ut repleam vacuas juvenali sanguine venas.
in manibus vestris vita est aetasque parentis. 335

[si pietas ulla est, nec spes agitatis inanes,]
officium praestate patri, telisque senectam
exigite, et saniem conjecto emittite ferro.'

his, ut quaeque pia est, hortatibus impia prima est,
[et ne sit scelerata, facit scelus. Haud tamen ictus 340
ulla suos spectare potest, oculosque reflectunt,]

caecaque dant saevis aversae vulnera dextris.
ille, cruore fluens, cubito tamen allevat artus,
semilacerque toro temptat consurgere, et inter
tot medius gladios pallentia bracchia tendens 345

'Quid facitis, gnatae ? quid vos in fata parentis
armat ?' ait. Cecidere illis animique manusque.
plura locuturo cum verbis guttura Colchis
abstulit, et calidis laniatum mersit in undis.

Quod nisi pennatis serpentibus isset in auras, 350
non exempta foret poenae. Fugit alta superque
Pelion umbrosum, Philyrea tecta, superque
Othryn et eventu veteris loca nota Cerambi.

XVI. THE MYRMIDONS.

[BOOK VII. — 614-657.]

[PASSING over the scene of many transformations, Medea comes to Athens; whence (her attempted poisoning of Theseus being foiled by the recognition of his father Ægeus) she suddenly vanishes (350-424). A feast is celebrated in honor of Theseus' exploits; and hostility ensuing with Minos (Europa's son) of Crete, Cephalus is sent as envoy to Ægina, where he is received by King Æacus and his sons. In answer to questions of Cephalus, Æacus tells how his land was visited by a severe pestilence (425-613).]

The loss of life caused by the pestilence is made good by the marvellous transformation of ants into men who are therefore called Myrmidons.

ATTONITUS tanto miserarum turbine rerum,
 'Juppiter o!' dixi 'si te non falsa loquuntur 615
 dicta sub amplexus Aeginae Asopidos isse,
 nec te, magne pater, nostri pudet esse parentem :
 aut mihi redde meos, aut me quoque conde sepulchro.'
 ille notam fulgore dedit tonitruque secundo.
 'Accipio, sintque ista, precor, felicia mentis 620
 signa tuae!' dixi 'quod das mihi, pigneror omen.'
 forte fuit juxta patulis rarissima ramis
 sacra Jovi quercus de semine Dodonaeo.
 hic nos frugilegas aspeximus agmine longo
 grande onus exiguo formicas ore gerentes 625
 rugosoque suum servantes cortice callem.
 dum numerum miror, 'Totidem, pater optime,' dixi
 'tu mihi da cives, et inania moenia supple.'
 intremuit ramisque sonum sine flamine motis
 alta dedit quercus. Pavido mihi membra timore 630
 horruerant stabantque comae. Tamen oscula terrae

roboribusque dedi : nec me sperare fatebar,
 sperabam tamen atque animo mea vota fovebam.
 nox subit, et curis exercita corpora somnus
 occupat. Ante oculos eadem mihi quercus adesse 635
 et promittere idem, totidemque animalia ramis
 ferre suis visa est, pariterque tremiscere motu,
 graniferumque agmen subjectis spargere in arvis ;
 crescere quod subito et majus majusque videri,
 ac se tollere humo rectoque assistere trunco, 640
 et maciem numerumque pedum nigrumque colorem
 ponere, et humanam membris inducere formam.
 somnus abit. Damno vigilans mea visa, querorque
 in superis opis esse nihil. At in aedibus ingens
 murmur erat, vocesque hominum exaudire videbar 645
 jam mihi desuetas. Dum suspicor has quoque somni,
 ecce venit Telamon properus, foribusque reclusis
 ‘Speque fideque, pater,’ dixit ‘majora videbis.
 egredere!’ Egredior : qualesque in imagine somni
 visus eram vidisse viros, ex ordine tales 650
 aspicio noscoque. Adeunt, regemque salutant.
 vota Jovi solvo, populisque recentibus urbem
 partior et vacuos priscis cultoribus agros :
 Myrmidonasque voco, nec origine nomina fraudo.
 corpora vidisti : mores quos ante gerebant, 655
 nunc quoque habent, parcumque genus patiēsq̄e la-
 borum,
 quaesitique tenax et quod quaesita reservet.

XVII. THE FLIGHT OF DÆDALUS.

[BOOK VIII. — 152-259.]

[CEPHALUS had received from his wife Procris a hound and a dart that never missed its aim; and, as he delighted greatly in hunting, Procris being jealous watched him from a thicket; and he, taking her movement for that of some wild creature, shot her with that dart which was her own gift (661-865). Minos, making war on Athens to avenge the slaying of his son Androgeos, comes first to Megara; where Scylla, daughter of the king Nisus, out of love for Minos cuts the purple lock on which her father's kingdom and life depend. Disdained by Minos, she is changed to a sea-mew, and Nisus to an osprey (VIII. 1-151).]

Theseus, in his escape from the Cretan labyrinth, had borne away Ariadne, daughter of Minos; who, forsaken by him, is comforted by Bacchus, who sets her coronet among the stars (152-182). Dædalus, builder of the labyrinth, being imprisoned, escapes with his son Icarus by means of wings fastened with wax; but Icarus, soaring too near the sun, and the wax melting, falls into the sea named for him (183-234). His fall is gladly seen by Perdix, once sister's son to Dædalus, and slain by him out of envy, but changed by Minerva to a partridge (235-259).

VOTA Jovi Minos taurorum corpora centum
 solvit, ut, egressus ratibus, Curetida terram
 contigit, et spoliis decorata est regia fixis.
 creverat opprobrium generis, foedumque patebat 155
 matris adulterium monstri novitate biformis.
 destinat hunc Minos thalamis removere pudorem,
 multiplicique domo caecisque includere tectis.

Daedalus ingenio fabrae celeberrimus artis
 ponit opus, turbatque notas, et lumina flexum 160
 ducit in errorem variarum ambagie viarum.
 non secus ac liquidus Phrygiis Maeandros in arvis
 ludit, et ambiguo lapsu refluitque fluitque,

occurrēnsque sibi venturas aspicit undas,
 et nunc ad fontes, nunc ad mare versus apertum 165
 incertas exercet aquas : ita Dædalus implet
 innumeras errore vias ; vixque ipse reverti
 ad limen potuit, tanta est fallacia tecti.

Quo postquam geminam tauri juvenisque figuram
 clausit, et Actæo bis pastum sanguine monstrum 170
 tertia sors annis domuit repetita novenis,
 utque ope virginea nullis iterata priorum
 janua difficilis filo est inventa relecto,
 protinus Aegides rapta Minoïde Diam
 vela dedit, comitemque suam crudelis in illo 175
 litore destituit. Desertæ et multa querenti
 amplexus et opem Liber tulit, utque perenni
 sidere clara foret, sumptam de fronte coronam
 immisit caelo. Tenuēs volat illa per auras ;
 dumque volat, gemmae nitidos vertuntur in ignes, 180
 consistuntque loco, specie remanente coronae,
 qui medius Nixique genu est, Anguēmq̄ tenentis.

Daedalus interea Creten longumque perosus
 exsilium, tactusque loci natalis amore,
 clausus erat pelago. ‘ Terras licet ’ inquit ‘ et undas 185
 obstruat, at caelum certe patet : ibimus illac.
 omnia possideat, non possidet aëra Minos.’
 dixit ; et ignotas animum dimittit in artes,
 naturamque novat : nam ponit in ordine pennas,
 a minima coeptas, longam breviorē sequenti, 190
 ut clivo crevisse putes. Sic rustica quondam
 fistula disparibus paulatim surgit avenis.
 tum lino medias et ceris adligat imas,
 atque ita compositas parvo curvamine flectit,
 ut veras imitetur aves. Puer Icarus una 195
 stabat, et, ignarus sua se tractare pericla,

ore rendenti modo quas vaga moverat aura,
 captabat plumas, flavam modo pollice ceram
 molliabat, lusuque suo mirabile patris
 impediabat opus. Postquam manus ultima coeptis 200
 imposita est, geminas opifex libravit in alas
 ipse suum corpus, motaque pependit in aura.

Instruit et natum, 'Medio' que 'ut limite curras,
 Icare,' ait 'moneo, ne, si demissior ibis,
 unda gravet pennas, si celsior, ignis adurat 205
 inter utrumque vola. Nec te spectare Boöten
 aut Helicen jubeo, strictumque Orionis ense:
 me duce carpe viam.' Pariter praecepta volandi
 tradit, et ignotas umeris adcommodat alas:
 inter opus monitusque genae maduere seniles, 210
 et patriae tremuere manus. Dedit oscula nato
 non iterum repetenda suo; pennisque levatus
 ante volat, comitique timet, velut ales, ab alto
 quae teneram prolem produxit in aëra nido;
 hortaturque sequi, damnosasque erudit artes, 215
 et movet ipse suas et nati respicit alas.

Hos aliquis tremula dum captat arundine pisces,
 aut pastor baculo, stivave innixus arator,
 vidit, et obstupuit, quique aethera carpere possent,
 credit esse deos. Et jam Junonia laeva 220
 parte Samos fuerat, Delosque Parosque relictæ,
 dextra Lebinthos erat, fecundaque melle Calymnæ,
 cum puer audaci coepit gaudere volatu,
 deseruitque ducem, caelique cupidine tractus
 altius egit iter. Rapidi vicinia solis 225
 mollit odoratas, pennarum vincula, ceras.
 tabuerant cerae: nudos quatit ille lacertos,
 (remigioque carens non ullas percipit auras)
 oraque caerulea patrium clamantia nomen

excipiuntur aqua, quae nomen traxit ab illo. 230
 at pater infelix, nec jam pater, 'Icare,' dixit,
 'Icare,' dixit 'ubi es? qua te regione requiram?'
 'Icare' dicebat, pennas aspexit in undis :
 devovitque suas artes, corpusque sepulcro
 condidit, et tellus a nomine dicta sepulti. 235

Hunc miseri tumulo ponentem corpora nati
 garrula limoso prospexit ab elice perdux,
 et plausit pennis, testataque gaudia cantu est :
 unica tunc volucris, nec visa prioribus annis,
 factaque nuper avis, longum tibi, Daedale, crimen 240
 namque huic tradiderat, fatorum ignara, docendam
 progeniem germana suam, natalibus actis
 bis puerum senis, animi ad praecepta capacis.
 ille etiam medio spinas in pisce notatas
 traxit in exemplum, ferroque incidit acuto 245
 perpetuos dentes, et serrae repperit usum ;
 primus et ex uno duo ferrea bracchia nodo
 vinxit, ut aequali spatio distantibus illis
 altera pars staret, pars altera duceret orbem.
 Daedalus invidit, sacraque ex arce Minervae 250
 praecipitem misit, lapsum mentitus ; at illum
 quae favet ingeniis, excepit Pallas, avemque
 reddidit, et medio velavit in aëre pennis.
 sed vigor ingenii quondam velocis in alas
 inque pedes abiit ; nomen quod et ante, remansit. 255
 non tamen haec alte volucris sua corpora tollit,
 nec facit in ramis altoque cacumine nidos :
 propter humum volitat, ponitque in saepibus ova,
 antiquique memor metuit sublimia casus.

XVIII. THE CALYDONIAN HUNT.

[BOOK VIII. — 260–546.]

DIANA, angry with king Æneus, because her sacrifice had been neglected, sent a fierce boar to ravage the country of Calydon (260–298). Meleager, son of Æneus, summons the bravest youth of Greece to hunt the monster; and among them comes Atalanta of Arcadia, whom Meleager beholds with love (299–328). After a difficult chase, Atalanta is first to wound the boar, which is finally killed by Meleager (329–439). He bestows the boar's head, as the prize of victory, on Atalanta; which being resented by the brothers of his mother Althæa, they are slain by him in the quarrel, and Althæa, incensed at their death, after long debate with herself, plunges into the flames the fatal brand on which the life of her son depends, so that he perishes miserably (440–546).

JAMQUE fatigatum tellus Aetnaea tenebat
 Daedalon, et sumptis pro supplice Cocalus armis
 mitis habebatur. Jam lamentabile Athenae
 pendere desierant Thesea laude tributum ;
 templa coronantur, bellatricemque Minervam
 cum Jove disque vocant aliis, quos sanguine voto 265
 muneribusque datis et acerris turis adorant ;
 sparserat Argolicas nomen vaga fama per urbes
 Theseos, et populi, quos dives Achata cepit,
 hujus opem magnis imploravere periclis.

Hujus opem Calydon, quamvis Meleagron haberet, 270
 sollicita supplex petiit prece. Causa petendi
 sus erat, infestae famulus vindexque Dianae.
 Oenea namque ferunt pleni successibus anni
 primitias frugum Cereri, sua vina Lyaeo,
 Palladios flavae latices libasse Minervae ; 275
 coeptus ab agricolis superos pervenit ad omnes

ambitiosus honor : solas sine ture relictas
praeteritae cessasse ferunt Latordos aras.

Tangit et ira deos : ' At non impune feremus,
quaeque inhonoratae, non et dicemur inultae ' 280
inquit ; et Oeneos ultorem spreta per agros
misit aprum, quanto majores herbida tauros
non habet Epiros, sed habent Sicula arva minores.
sanguine et igne micant oculi, riget ardua cervix,
et setae similes rigidis hastilibus horrent ; 285
fervida cum rauco latos stridore per armos
spuma fluit ; dentes aequantur dentibus Indis ;
fulmen ab ore venit ; frondes adflatibus ardent.

Is modo crescentes segetes proculcat in herba, 290
nunc matura metit fleturi vota coloni,
et Cererem in spicis intercipit. Area frustra,
et frustra expectant promissas horrea messes.
sternuntur gravidi longo cum palmite fetus,
bacaque cum ramis semper frondentis olivae. 295
saevit et in pecudes : non has pastorve canesve,
non armenta truces possunt defendere tauri.

Diffugiunt populi, nec se nisi moenibus urbis
esse putant tutos : donec Meleagros et una
lecta manus juvenum coëre cupidine laudis :— 300
Tyndaridae gemini, spectatus caestibus alter,
alter equo ; primaeque ratis molitor Iäson ;
et cum Pirithoö, felix concordia, Theseus ;
et duo Thestiadae ; proles Aphareta, Lynceus
et velox Idas ; et jam non femina Caeneus ; 305
Leucippusque ferox, jaculoque insignis Acastus ;
Hippothousque, Dryasque, et cretus Amyntore Phoenix ;
Actoridaeque pares, et missus ab Elide Phyleus ;
nec Telamon aberat, magnique creator Achillis ;
cumque Pheretiade et Hyanteo Iolao 310

impiger Eurytion, et cursu invictus Echion ;
 Naryciusque Lelex, Panopeusque, Hyleusque, feroxque
 Hippasus, et primis etiamnum Nestor in annis ;
 et quos Hippocoön antiquis misit Amyclis ;
 Penelopesque socer cum Parrhasio Ancaeo ; 315
 Ampycidesque sagax, et adhuc a conjuge tutus
 Oeclides, nemorisque decus Tegeaea Lycaei.

Rasilis huic summam mordebat fibula vestem ;
 crinis erat simplex, nodum collectus in unum ;
 ex umero pendens resonabat eburnea laevo 320
 telorum custos ; arcum quoque laeva tenebat :
 talis erat cultu ; facies, quam dicere vere
 virgineam in puero, puerilem in virgine possis.

Hanc pariter vidit, pariter Calydonius heros
 optavit, renuente deo, flammasque latentes 325
 hausit, et ' O felix, si quem dignabitur ' inquit
 ' ista virum ! ' Nec plura sinit tempusque pudorque
 dicere : majus opus magni certaminis urguet.

Silva frequens trabibus, quam nulla ceciderat aetas,
 incipit a plano, devexaque prospicit arva : 330
 quo postquam venere viri, pars retia tendunt,
 vincula pars adimunt canibus, pars pressa sequuntur
 signa pedum, cupiuntque suum reperire periculum.
 concava vallis erat, quo se demittere rivi
 adsuerant pluvialis aquae : tenet ima lacunae 335
 lenta salix ulvaeque leves juncique palustres,
 viminaque et longa parvae sub arundine cannae.

Hinc aper excitus medios violentus in hostes
 fertur, ut excussis elisi nubibus ignes.
 sternitur incursu nemus, et propulsa fragorem 340
 silva dat. Exclamant juvenes, praetentaque forti
 tela tenent dextra lato vibrantia ferro.
 ille ruit spargitque canes, ut quisque furenti

obstat, et obliquo latrantes dissipat ictu.
 cuspis Echionio primum contorta lacerto 345
 vana fuit, truncoque dedit leve vulnus acerno.
 proxima, si nimiis mittentis viribus usa
 non foret, in tergo visa est haesura petito —
 longius it : auctor teli Pagasaeus Iāson.
 ‘Phoebe,’ ait Ampycides ‘si te coluique coloque, 350
 da mihi quod petitur certo contingere telo!’
 qua potuit, precibus deus annuit. Ictus ab illo est,
 sed sine vulnere, aper : ferrum Diana volanti
 abstulerat jaculo ; lignum sine acumine venit.
 Ira feri mota est, nec fulmine lenius arsit : 355
 emicat ex oculis, spirat quoque pectore flamma.
 utque volat moles adducto concita nervo,
 cum petit aut muros, aut plenas milite turres,
 in juvenes certo sic impete vulnificus sus
 fertur, et Eupalamon Pelagonaque, dextra tuentes 360
 cornua, prosternit. Socii rapuere jacentes ;
 at non letiferos effugit Enaesimus ictus
 Hippocoönte satus : trepidantem et terga parantem
 vertere succiso liquerunt poplite nervi.
 forsitan et Pylius citra Trojana perisset 365
 tempora : sed sumpto posita conamine ab hasta
 arboris insiluit, quae stabat proxima, ramis,
 despexitque, loco tutus, quem fugerat hostem.
 Dentibus ille ferox in querno stipite tritis
 imminet exitio, fidensque recentibus armis 370
 Ornytidae magni rostro femur hausit adunco.
 at gemini, nondum caelestia sidera, fratres,
 ambo conspicui, nive candidioribus ambo
 vectabantur equis, ambo vibrata per auras
 hastarum tremulo quatiebant spicula motu. 375
 vulnera fecissent, nisi setiger inter opacas

nec jaculis isset nec equo loca pervia, silvas.

Persequitur Telamon, studioque incautus eundi
 pronus ab arborea cecidit radice retentus.

dum levat hunc Peleus, celèrem Tegeaea sagittam 380

imposuit nervo, sinuatoque expulit arcu.

fixa sub aure feri summum destringit arundo

corpus, et exiguo rubefecit sanguine setas.

nec tamen illa sui successu laetior ictus,

quam Meleagros erat. Primus vidisse putatur, 385

et primus sociis visum ostendisse cruorem,

et 'Meritum' dixisse 'feres virtutis honorem.'

erubere viri, seque exhortantur, et addunt

cum clamore animos, jaciuntque sine ordine tela :

turba nocet jactis, et quos petit, impedit ictus. 390

Ecce furens contra sua fata bipennifer Arcas

'Discite, femineis quid tela virilia praestent,

O juvenes, operique meo concedite' dixit ;

'ipsa suis licet hunc Latonia protegat armis,

invita tamen hunc perimet mea dextra Diana.' 395

talia magniloquo tumidus memoraverat ore,

ancipitemque manu tollens utraque securim

institerat digitis, primos suspensus in artus.

occupat audentem, quaque est via proxima leto,

summa ferus geminos direxit ad inguina dentes. 400

concidit Ancaeus, glomerataque sanguine multo

viscera lapsa fluunt, madefactaque terra cruore est.

Ibat in adversum proles Ixionis hostem

Pirithoüs, valida quatiens venabula dextra.

cui procul Aegides 'O me mihi carior' inquit 405

'pars animae consiste meae ! licet eminus esse

fortibus : Ancaeo nocuit temeraria virtus.'

dixit, et aerata torsit grave cuspide cornum :

quo bene librato votique potente futuro

obstitit aesculea frondosus ab arbore ramus. 410
 misit et Aesonides jaculum, quod casus ab illo
 vertit in immeriti fatum latrantis, et inter
 ilia conjectum tellure per ilia fixum est.

At manus Oenidae variat ; missisque duabus
 hasta prior terra, medio stetit altera tergo. 415
 nec mora : dum saevit, dum corpora versat in orbem,
 stridentemque novo spumam cum sanguine fundit,
 vulneris auctor adest, hostemque irritat ad iram,
 splendidaque adversos venabula condit in armos.
 gaudia testantur socii clamore secundo, 420
 victricemque petunt dextrae conjungere dextram.
 immanemque ferum multa tellure jacentem
 mirantes spectant ; neque adhuc contingere tutum
 esse putant, sed tela tamen sua quisque cruentat.
 ipse pede imposito caput exitiabile pressit, 425
 atque ita : ‘ Sume mei spoliū, Nonacria, juris ’
 dixit ‘ et in partem veniat mea gloria tecum.’
 protinus exuvias, rigidis horrentia setis
 terga dat, et magnis insignia dentibus ora.

Illi laetitiae est cum munere muneris auctor ; 430
 invidere alii, totoque erat agmine murmur.
 e quibus ingenti tendentes bracchia voce
 ‘ Pone age, nec titulos intercipe, femina, nostros ’
 Thestiadae clamant, ‘ nec te fiducia formae
 decipiat, ne sit longe tibi captus amore 435
 auctor ’ : et huic adimunt munus, jus muneris illi.
 non tulit, et tumida frendens Mavortius ira,
 ‘ Discite, raptores alieni ’ dixit ‘ honoris,
 facta minis quantum distent ; ’ hausitque nefando
 pectora Plexippi, nil tale timentia, ferro. 440
 Toxea, quid faciat dubium, pariterque volentem
 ulcisci fratrem fraternaue fata timentem,

haud patitur dubitare diu, calidumque priori
caede recalfecit consorti sanguine telum.

Dona deum templis, nato victore, ferebat, 445
cum videt exstinctos fratres Althaea referri.
quae plangore dato maestis clamoribus urbem
implet, et auratis mutavit vestibus atras.

at simul est auctor necis editus, excidit omnis
luctus, et a lacrimis in poenae versus amorem est. 450

Stipes erat, quem, cum partus enixa jaceret
Thestias, in flammam triplices posuere sorores ;
staminaque impresso fatalia pollice nentes
'Tempora' dixerunt 'eadem lignoque tibi que,
O modo nate, damus.' Quo postquam carmine dicto 455
excessere deae, flagrantem mater ab igne
eripuit torrem, sparsitque liquentibus undis.

ille diu fuerat penetralibus abditus imis,
servatusque tuos, juvenis, servaverat annos.
protulit hunc genetrix, taedasque et fragmina poni 460
imperat, et positis inimicos admovet ignes.

Tum conata quater flammis imponere ramum,
coepta quater tenuit. Pugnant materque sororque,
et diversa trahunt unum duo nomina pectus.

saepe metu sceleris pallebant ora futuri ; 465
saepe suum fervens oculis dabat ira ruborem.

et modo nescio quid similis crudele minanti
vultus erat, modo quem misereri credere posses ;
cumque ferus lacrimas animi siccaverat ardor,
inveniebantur lacrimae tamen. Utque carina, 470

quam ventus, ventoque rapit contrarius aestus,
vim geminam sentit, paretque incerta duobus —
Thestias haud aliter dubiis affectibus errat,
inque vices ponit, positamque resuscitat iram.

Incipit esse tamen melior germana parente, 475

et consanguineas ut sanguine leniat umbras,
 impietate pia est : nam postquam pestifer ignis
 convaluit, 'Rogus iste cremet mea viscera' dixit ;
 utque manu dira lignum fatale tenebat,
 ante sepulcrales infelix adstitit aras, 480
 'Poenarum' que 'deae triplices, furialibus,' inquit
 'Eumenides, sacris vultus advertite vestros.
 ulciscor, facioque nefas : mors morte pianda est.
 in scelus addendum scelus est, in funera funus ;
 per coacervatos pereat domus impia luctus. 485
 an felix Oeneus nato victore fruetur,
 Thestius orbis erit ? Melius lugebitis ambo.
 vos modo, fraterni manes, animaeque recentes,
 officium sentite meum, magnoque paratas
 accipite inferias, uteri mala pignora nostri. 490
 'Ei mihi ! quo rapior ? fratres ignoscite matri !
 deficiunt ad coepta manus. Meruisse fatemur
 illum, cur pereat : mortis mihi displicet auctor.
 ergo impune feret, vivusque et victor et ipso
 successu tumidus regnum Calydonis habebit ? 495
 vos cinis exiguus gelidaeque jacebitis umbrae ?
 haud equidem patiar. Pereat sceleratus, et ille
 spemque patris regnique trahat patriaeque ruinam.
 mens ubi materna est ? ubi sunt pia jura parentum ?
 et quos sustinui bis mensum quinque labores ? 500
 O utinam primis arsisses ignibus infans,
 idque ego passa forem ! Vixisti munere nostro :
 nunc merito moriere tuo. Cape praemia facti,
 bisque datam, primum partu, mox stipite rapto,
 redde animam, vel me fraternis adde sepulcris. 505
 'Et cupio, et nequeo ; quid agam ? modo vulnera
 fratrum
 ante oculos mihi sunt, et tantae caedis imago :

nunc animum pietas maternaque nomina frangunt.
 me miseram ! male vincetis, sed vincite, fratres :
 dummodo quae dederō vobis solacia, vosque 510
 ipsa sequar.' Dixit, dextraque aversa trementi
 funereum torrem medios coniecit in ignes.
 aut dedit, aut visus gemitus est ille dedisse
 stipes, ut invitis correptus ab ignibus arsit.

Inscius atque absens flamma Meleagros ab illa 515
 uritur, et caecis torreri viscera sentit
 ignibus, ac magnos superat virtute dolores.
 quod tamen ignavo cadat et sine sanguine leto,
 maeret, et Ancaei felicia vulnera dicit ;
 grandaevumque patrem fratresque piisque sorores 520
 cum gemitu, sociamque tori vocat ore supremo ;
 forsitan et matrem. Crescunt ignisque dolorque,
 languescuntque iterum : simul est exstinctus uterque,
 inque leves abiit paulatim spiritus auras
 paulatim cana prunam velante favilla. 525

Alta jacet Calydon : lugent juvenesque senesque,
 vulgusque proceresque gemunt, scissaeque capillos
 planguntur matres Calydonides Eueninae.
 pulvere canitiem genitor vultusque seniles
 foedat humi fusus, spatiosumque increpat aevum. 530
 nam de matre manus diri sibi conscia facti
 exegit poenas, acto per viscera ferro.
 non mihi si centum deus ora sonantia linguis,
 ingeniumque capax, totumque Heliconā dedisset,
 tristia persequerer miserarum dicta sororum. 535
 inmemores decoris liventia pectora tundunt ;
 dumque manet corpus, corpus refoventque foveantque ;
 oscula dant ipsi, posito dant oscula lecto ;
 post cinerem cineres haustos ad pectora pressant ;
 adfusaeque jacent tumulo, signataque saxo 540

nomina complexae lacrimas in nomina fundunt.
quas Parthaoniae tandem Latonia clade
exsatiata domus, praeter Gorgenque nurumque
nobilis Alcmenae, natis in corpore pennis
allevat, et longas per bracchia porrigit alas,
corneaque ora facit, versasque per aëra mittit.

XIX. PHILEMON AND BAUCIS.

[BOOK VIII.—620-724.]

[THESEUS, returning from the Calydonian Hunt, is entertained with his friends by the river-god Achelous, who recounts the fate of certain nymphs, turned into rocks and islands. These prodigies are mocked by Pirithous, son of Ixion, who is among them. To silence his cavil, Lelex relates the following tale (549-619).]

Jupiter and Mercury, journeying once in Phrygia, were refused hospitality by all the inhabitants of a certain place, except two pious rustics, Philemon and his wife Baucis, who provide such entertainment as they are able (620-688). While the inhospitable town was drowned in a marsh, the poor hut of Philemon became a temple, of which he and his wife were made attendants; until in a good old age they were both transformed to trees, he to an oak and she to a linden (689-724).

TILIAE contermina quercus	620
collibus est Phrygiis, modico circumdata muro.	621
haud procul huic stagnum est, tellus habitabilis olim,	624
nunc celebres mergis fulicisque palustribus undae.	625
Juppiter huc specie mortali, cumque parente	
venit Atlantiades, positis caducifer alis.	
mille domos adiere, locum requiemque petentes :	
mille domos clausere serae. Tamen una recepit,	
parva quidem, stipulis et canna tecta palustri :	630
sed pia Baucis anus parilique aetate Philemon	
illa sunt annis juncti juvenilibus, illa	
consenuere casa ; paupertatemque fatendo	
effecere levem, nec iniqua mente ferendo.	
nec refert, dominos illic, famulosne requiras :	635
tota domus duo sunt, idem parentque jubentque.	

Ergo ubi caelicolae parvos tetigere penates,
summissoque humiles intrarunt vertice postes.

membra senex posito jussit relevare sedili,
 quo superinjecit textum rude sedula Baucis, 640
 inde foco tepidum cinerem dimovit, et ignes
 suscitât hesternos, foliisque et cortice sicco
 nutrit, et ad flammâs anima producit anili,
 multifidasque faces ramaliaque arida tecto
 detulit, et minuit, parvoque admovit aëno. 645
 quodque suus conjunx riguo collegerat horto,
 truncat olus foliis. Furca levat ille bicorni
 sordida terga suis nigro pendentia tigno ;
 servatoque diu resecat de tergore partem
 exiguam, sectamque domat ferventibus undis. 650

(Interea medias fallunt sermonibus horas,
 concutiuntque torum de molli fluminis ulva 655
 impositum lecto, sponda pedibusque salignis.
 vestibus hunc velant, quas non nisi tempore festo
 sternere consuerant ; sed et haec vilisque vetusque
 vestis erat, lecto non indignanda saligno)

Accubere dei. Mensam succincta tremensque 660
 ponit anus : mensae sed erat pes tertius impar :
 testa parem fecit. (Quae postquam subdita clivum
 sustulit, aequatam mentae tersere virentes.
 ponitur hic bicolor sincerâe baca Minervae ;
 conditaque in liquida corna autumnalia faece ; 665
 intibaque, et radix, et lactis massa coacti,
 ovaque non acri leviter versata favilla, —
 omnia fictilibus. Post haec caelatus eodem
 sistitur argento crater, fabricataque fago
 pocula, qua cava sunt, flaventibus illita ceris.) 670

Parva mora est, epulasque foci misere calentes,
 nec longae rursus referuntur vina senectae,
 dantque locum mensis paulum seducta secundis.
 hic nux, hic mixta est rugosis carica palmis,

prunaque, et in patulis redolentia mala canistris, 675
et de purpureis collectae vitibus uvae.

candidus in medio favus est. Super omnia vultus
accessere boni, nec iners pauperque voluntas.

(Interea totiens haustum cratera repleti
sponte sua, per seque vident succrescere vina. 680
attoniti novitate pavent, manibusque supinis
concupiunt Baucisque preces timidusque Philemon,
et veniam dapibus nullisque paratibus orant.

Unicus anser erat, minimae custodia villae,
quem dis hospitibus domini mactare parabant. 685
ille celer penna tardos aetate fatigat,
eluditque diu, tandemque est visus ad ipsos
confugisse deos. Superi vetuere necari :
'Di' que 'sumus, meritasque luet vicinia poenas
impia' dixerunt ; 'vobis immunibus hujus 690
esse mali dabitur : modo vestra relinquit tecta,
ac nostros comitate gradus, et in ardua montis
ite simul.' Parent ambo, baculisque levati
nituntur longo vestigia ponere clivo.

Tantum aberant summo, quantum semel ire sagitta 695
missa potest : flexere oculos, et mersa palude
cetera prospiciunt, tantum sua tecta manere.
dumque ea mirantur, dum deflent fața suorum,
illa vetus, (dominis etiam casa parva duobus)
vertitur in templum ; furcas subiere columnae ; 700
stramina flavescent, aurataque tecta videntur,
caelataeque fores, adopertaque marmore tellus.)

(Talia tum placido Saturnius edidit ore :
'Dicite, juste senex, et femina conjuge justo
digna, quid optetis.' Cum Baucide pauca locutus, 705
judicium superis aperit commune Philemon :

'Esse sacerdotes, delubraque vestra tueri

poscimus ; et quoniam concordēs egimus annos,
 auferat hora duos eadem, nec conjugis umquam
 busta meae videam, neu sim tumulandus ab illa.' 710

Vota fides sequitur : templi tutela fuere,
 donec vita data est. Annis aevoque soluti,
 ante gradus sacros cum starent forte, locique
 inciperent casus, frondere Philemona Baucis,
 Baucida conspexit senior frondere Philemon. 715

jamque super geminos crescente cacumine vultus
 mutua, dum licuit, reddebant dicta, *Vale* que
O conjunx dixere simul, simul abdita textit
 ora frutex. Ostendit adhuc Thinerus illic
 incola de gemino vicinorum corpore truncos. 720

haec mihi non vani — neque erat cur fallere vellent —
 narravere senes : equidem pendentia vidi
 serta super ramos ; ponensque recentia, dixi :
Cura pii dis sunt, et qui coluere coluntur. }

XX. THE DEATH OF HERCULES.

[BOOK IX. — 134-272.]

[ACHELOUS, continuing the discourse, tells of the transformations of Proteus; and of Mestra, daughter of Erysichthon, who (receiving this power from Neptune) long, by cheats and wiles, sustained her father cursed with extreme rage of hunger for the violation of a grove of Ceres (VIII. 725-884). And as Theseus inquires the cause of his broken horn, Achelous replies that contending once with Hercules for the possession of Dejanira, sister of Meleager, that horn had been wrested off, and, being filled by the Naiads with autumn fruits, became the horn of Plenty (IX. 1-100). In defence of the same Dejanira, Hercules had once slain the centaur Nessus; who, dying, gave her a tunic stained with his blood, mixed with venom of the Lernæan hydra, which (he said) would recall her husband's love if ever it should wander or cool (101-133).]

Afterward, Hercules being about to wed Iole, daughter of Eurytus, Dejanira sent to him this tunic as a marriage gift. But when it took heat from the altar flames as he was about to sacrifice, Hercules, being in extreme torment, and unable to tear it off, cast into the sea the bearer of the gift, Lichas, who was converted into a rock, retaining his human form (134-227). Then Hercules, building a great funeral pile upon Mount Ceta of Thessaly, burned himself thereon; and his mortal parts being purged away, was received into the company of the gods (228-272).

LONGA fuit medii mora temporis, actaque magni
 Herculis implerant terras odiumque novercae. 135
 victor ab Oechalia Cenaeo sacra parabat
 vota Jovi, cum fama loquax praecessit ad aures,
 Dejanira, tuas, quae veris addere falsa
 gaudet, et e minimo sua per mendacia crescit,
 Amphitryoniaden Iöles ardore teneri. 140
 Credit amans, venerisque novae perterrita fama

indulsit primo lacrimis, flendoque dolorem
 diffudit miseranda suum. Mox deinde, 'Quid autem
 flemus?' ait: 'pellex lacrimis laetabitur istis.
 quae quoniam adveniet, properandum, aliquidque novan-
 dum est,

145

dum licet, et nondum thalamos tenet altera nostros.
 conquerar, an sileam? repetam Calydonā, morerne?
 excedam tectis? an, si nihil amplius, obstem?
 quid si me, Meleagre, tuam memor esse sororem
 forte paro facinus, quantumque injuria possit
 femineusque dolor, jugulata pellice testor?'

150

Incursum animus varios habet: omnibus illis
 praetulit imbutam Nesseo sanguine vestem
 mittere, quae vires defecto reddat amori.
 ignaroque Lichae, quid tradat nescia, luctus
 ipsa suos tradit, blandisque miserrima verbis,
 dona det illa viro, mandat. Capit inscius heros,
 induiturque umeris Lernaeae virus echidnae.

155

Tura dabat primis et verba precantia flammis,
 vinaque marmoreas patera fundebat in aras:
 incaluit vis illa mali, resolutaque flammis
 Herculeos abiit late diffusa per artus.
 dum potuit, solita gemitum virtute repressit;
 victa malis postquam est patientia, reppulit aras,
 implevitque suis nemorosum vocibus Oeten.
 nec mora, letiferam conatur scindere vestem:
 qua trahitur, trahit illa cutem, foedumque relatu,
 aut haeret membris frustra temptata revelli,
 aut laceros artus et grandia detegit ossa.
 ipse cruor, gelido ceu quondam lamina candens
 tincta lacu, stridit, coquiturque ardente veneno.

160

165

170

Nec modus est: sorbent avidae praecordia flammae,
 caeruleusque fluit toto de corpore sudor,

ambustique sonant nervi, caecaque medullis
 tabe liquefactis tendens ad sidera palmas, 175
 'Cladibus' exclamat, 'Saturnia, pascere nostris :
 pascere, et hanc pestem specta, crudelis, ab alto,
 corque ferum satia. Vel si miserandus et hosti
 hoc aestu tibi sum, diris cruciatibus aegram
 invisamque animam natamque laboribus aufer. 180
 mors mihi munus erit : decet haec dare dona novercam.
 ergo ego foedantem peregrino templa cruore
 Busirin domui ? saevoque alimenta parentis
 Antaeo eripui ? nec me pastoris Hiberi
 forma triplex, nec forma triplex tua, Cerbere, movit ? 185
 vosne, manus, validi pressistis cornua tauri ?
 vestrum opus Elis habet, vestrum Stymphalides undae,
 Partheniumque nemus ? vestra virtute relatus
 Thermodontiaco caelatus balteus auro,
 pomaque ab insomni concustodita dracone ? 190
 nec mihi Centauri potuere resistere, nec mi
 Arcadiae vastator aper ? nec profuit hydrae
 crescere per damnum, geminasque resumere vires ?
 quid, cum Thracis equos humano sanguine pingues
 plenaque corporibus laceris praesaepia vidi, 195
 visaque dejeci, dominumque ipsosque peremi ?
 his elisa jacet moles Nemeaea lacertis ;
 hac caelum cervice tuli. Defessa jubendo est
 saeva Jovis conjunx : ego sum indefessus agendo.
 sed nova pestis adest, cui nec virtute resisti, 200
 nec telis armisque potest. Pulmonibus errat
 ignis edax imis, perque omnes pascitur artus.
 at valet Eurystheus ! Et sunt, qui credere possint
 esse deos ?' Dixit, perque altum saucius Oeten
 haud aliter graditur, quam si venabula taurus 205
 corpore fixa gerat, factique refugerit auctor.

saepe illum gemitus edentem, saepe frementem,
 saepe retemptantem totas refringere vestes,
 sternentemque trabes, irascentemque videres
 montibus, aut patrio tendentem bracchia caelo. 210

Ecce Lichan trepidum latitantem rupe cavata
 aspicit; utque dolor rabiem collegerat omnem,
 'Tune, Licha,' dixit 'feralia dona dedisti?
 tune meae necis auctor eris?' Tremit ille, pavetque
 pallidus, et timide verba excusantia dicit. 215

dicentem genibusque manus adhibere parantem
 corripit Alcides, et terque quaterque rotatum
 mittit in Euboeas tormento fortius undas.
 ille per aërias pendens induruit auras;

utque ferunt imbres gelidis concreescere ventis, 220
 inde nives fieri, nivibus quoque molle rotatis
 astringi, et spissa glomerari grandine corpus:
 sic illum validis actum per inane lacertis
 exsanguemque metu nec quicquam umoris habentem,
 in rigidos versum silices prior edidit aetas. 225

nunc quoque in Euboeo scopulus brevis emicat alto
 gurgite, et humanae servat vestigia formae,
 quem, quasi sensurum, nautae calcare verentur,
 appellantque Lichan.

At tu, Jovis inclita proles,
 arboribus caesis, quas ardua gesserat Oete, 230
 inque pyram structis, arcum pharetramque capacem
 regnaque visuras iterum Trojana sagittas
 ferre jubes Poeante satum, quo flamma ministro
 subdita; dumque avidis comprehenditur ignibus agger,
 congeriem silvae Nemeaeo vellere summam 235
 sternis, et imposita clavae cervice recumbis,
 haud alio vultu, quam si conviva jaceres
 inter plena meri redimitus pocula sertis.

Jamque valens et in omne latus diffusa sonabat,
 securosque artus contemptoremque petebat 240
 flamma suum. Timuere dei pro vindice terrae :
 quos ita, sensit enim, laeto Saturnius ore
 Juppiter adloquitur : ‘ Nostra est timor iste voluptas,
 O superi ; totoque libens mihi pectore grator,
 quod memoris populi dicor rectorque paterque, 245
 et mea progenies vestro quoque tuta favore est.
 nam quamquam ipsius datur hoc immanibus actis,
 obliquor ipse tamen. Sed enim, ne pectora vano
 fida metu paveant, Oetaeas spernite flammās.
 omnia qui vicit, vincet, quos cernitis, ignes ; 250
 nec nisi materna vulcanum parte potentem
 sentiet. Aeternum est a me quod traxit, et expers
 atque immune necis, nullaque domabile flamma :
 idque ego defunctum terra caelestibus oris
 accipiam, cunctisque meum laetabile factum 255
 dis fore confido. Siquis tamen Hercule, siquis
 forte deo doliturus erit, data praemia nolet :
 sed meruisse dari sciet, invitisque probabit.’

Assensere dei ; conjunx quoque regia visa est
 cetera non duro, duro tamen ultima vultu 260
 dicta tulisse Jovis, seque indoluisse notatam.

Interea quodcumque fuit populabile flammae,
 Mulciber abstulerat ; nec cognoscenda remansit
 Herculis effigies, nec quicquam ab imagine ductum
 matris habet, tantumque Jovis vestigia servat. 265
 utque novus serpens posita cum pelle senecta
 luxuriare solet, squamaque virere recenti :
 sic ubi mortales Tiryntius exuit artus,
 parte sui meliore viget, majorque videri
 coepit, et augusta fieri gravitate verendus. 270
 quem pater omnipotens inter cava nubila raptum
 quadrijugo curru radiantibus intulit astris.

XXI. ORPHEUS AND EURYDICE.

[BOOK X. — 1-77.]

[ALCMENE, mother of Hercules, to entertain Iole (who had married his son Hyllus), relates the tale of Hercules' birth, which was long delayed, but at last brought about by the artifice of Galanthis, a waiting-maid; who, for the falsehood she told, was turned into a weasel by Ilithyia, whom she had deceived (IX. 273-323). Iole relates in turn of her sister Dryope, changed to a lotus (324-339). The restoring of Iolaus to youth, and the miraculous manhood bestowed on the children of Callirhoë, having moved the displeasure of some of the gods, Jupiter reminds them of the painful old age of his own son Minos (400-442). The tale is told of Byblis, daughter of Miletus (who had migrated from Crete to Asia); she, filled with a guilty love for her brother Cannus, became a fountain in Caria (443-665). Iphis, daughter of Ligdus of Crete, having been brought up as a youth to avoid her father's displeasure that a daughter was born to him, was at length changed to a young man by Isis, and so became the husband of Ianthe (666-797).]

Hymen, proceeding to Thrace, after the marriage of Iphis, united Orpheus to Eurydice, but not happily, for she died from the bite of a serpent. To recover her, Orpheus penetrated the shadows of the Lower World, where even the Furies are moved to tears at his song, the pains of hell are stayed, and Proserpine is won to yield him back his wife, only on condition that he shall not look behind him until he reaches the upper world. Turning about too soon, in his eagerness to see her, he loses her again, and is not suffered a second time to enter Hades (X. 1-77).

INDE per immensum croceo velatus amictu
 aethera digreditur, Ciconumque Hymenaeus ad oras
 tendit, et Orpheia nequiquam voce vocatur.
 adfuit ille quidem; sed nec sollemnia verba,
 nec laetos vultus, nec felix attulit omen.
 fax quoque, quam tenuit, lacrimoso stridula fumo

usque fuit, nullosque invenit motibus ignes.
 exitus auspicio gravior; nam nupta, per herbas
 dum nova naïadum turba comitata vagatur,
 occidit, in talum serpentis dente recepto. 10

Quam satis ad superas postquam Rhodoperus auras
 deflevit vates, ne non temptaret et umbras,
 ad Styga Taenaria est ausus descendere porta;
 perque leves populos simulacraque functa sepulcro
 Persephonen adiit, inamoenaque regna tenentem 15
 umbrarum dominum. Pulsisque ad carmina nervis

sic ait: 'O positi sub terra numina mundi,
 in quem recidimus, quicquid mortale creamur;
 si licet, et falsi positis ambagibus oris

vera loqui sinitis, non huc, ut opaca viderem 20
 Tartara, descendi, nec uti villosa colubris
 terna Medusaei vincirem guttura monstri.

causa viae conjunx, in quam calcata venenum
 vipera diffudit, crescentesque abstulit annos.
 posse pati volui, nec me temptasse nego: 25

vicit Amor. Supera deus hic bene notus in ora est:
 an sit et hic, dubito, sed et hic tamen auguror esse.
 famaue si veteris non est mentita rapinae,

vos quoque junxit Amor. Per ego haec loca plena
 timoris,

per Chaos hoc ingens, vastique silentia regni, 30
 Eurydices, oro, properata retexite fata.
 omnia debemur vobis, paulumque morati

serius aut citius sedem properamus ad unam.
 tendimus huc omnes, haec est domus ultima; vosque
 humani generis longissima regna tenetis. 35

haec quoque, cum justos matura peregerit annos,
 juris erit vestri. Pro munere poscimus usum.
 quod si fata negant veniam pro conjuge, certum est

nolle redire mihi : leto gaudete duorum.'

Talia dicentem nervosque ad verba moventem 40
 exsangues flebant animae ; nec Tantalus undam
 captavit refugam, stupuitque Ixionis orbis,
 nec carpsere jecur volucres, urnisque vacarunt
 Belides, inque tuo sedisti, Sisyphæ, saxo.

tunc primum lacrimis victarum carmine fama est 45
 Eumenidum maduisse genas. Nec regia conjunx
 sustinet oranti, nec qui regit ima, negare :
 Eurydicenque vocant. Umbras erat illa recentes
 inter, et incessit passu de vulnere tardo.)

hanc simul et legem Rhodopeius accipit heros, 50
 ne flectat retro sua lumina, donec Avernas
 exierit valles, aut irrita dona futura.

Carpitur acclivis per muta silentia trames,
 arduus, obscurus, caligine densus opaca.
 nec procul afuerunt telluris margine summae : 55
 hic, ne deficeret metuens, avidusque videndi,
 flexit amans oculos ; et protinus illa relapsa est,
 brachiaque intendens prendique et prendere captans
 nil nisi cedentes infelix arripit auras.

jamque iterum moriens non est de conjuge quicquam 60
 quæstæ suo : quid enim nisi se quereretur amatam ?
 supremumque *Vale!* quod jam vix auribus ille
 acciperet, dixit, revolutaque rursus eodem est.

Non aliter stupuit gemina nece conjugis Orpheus,
 quam tria qui timidus, medio portante catenas, 65
 colla canis vidit ; quem non pavor ante reliquit,
 quam natura prior, saxo per corpus oborto :
 quique in se crimen traxit voluitque videri
 Olenos esse nocens, tuque O confisa figurae,
 infelix Lethæa, tuæ, junctissima quondam 70
 pectora, nunc lapides, quos umida sustinet Ide.

Orantem frustra que iterum transire volentem
portitor arcuerat. Septem tamen ille diebus
squalidus in ripa Cereris sine munere sedit ;
cura dolorque animi lacrimaeque alimenta fuere. 75
esse deos Erebi crudeles questus, in altam
ae recipit Rhodopen pulsumque aquilonibus Haemum.

XXII. THE SONG OF ORPHEUS.

[BOOK X. — 86-219.]

WITHDRAWN apart from the love of women, and having gathered by his song a grove of forest trees [among them the pine which was once the youth Attis, and Cyparissus changed by Apollo into a Cypress], Orpheus sings of the loves of the gods for mortal men. And first of Ganymede of Troy, borne to heaven by Jupiter in the form of an eagle (143-161); and of Hyacinthus, a beautiful youth of Sparta, beloved by Apollo, but accidentally killed by him with a discus (or quoit) that he had hurled into the air; from whose blood sprang the flower that bears his name (162-219).

[He further sings of certain people of Cyprus, cruel to strangers, who by Venus were changed to oxen (220-237); of the statue wrought by Pygmalion, which became a living maiden, and his bride (243-297); of Myrrha, who because of her incestuous love of her father became a tree weeping fragrant gum (298-502); of her child Adonis, loved by Venus (503-559); of Atalanta, fleet of foot, who was won in the race by craft of Hippomenes with three golden apples (see next selection), but both were afterwards changed into lions (560-707); and of the death of Adonis, slain by a wild boar, and by Venus converted into the flower Anemone, as Menthe had aforetime been by Proserpine into the herb Mint (708-739).]

COLLIS erat, collemque super planissima campi
 area, quam viridem faciebant graminis herbae.
 umbra loco deerat : qua postquam parte resedit
 dis genitus vates, et fila sonantia movit,
 umbra loco venit. Non Chaonis afuit arbor, 90
 non nemus Heliadum, non frondibus aesculus altis,
 nec tiliae molles, nec fagus et innuba laurus,
 nec coryli fragiles, et fraxinus utilis hastis,
 enodisque abies, curvataque glandibus ilex,
 et platanus genialis, acerque coloribus impar, 95
 amnicolaeque simul salices et aquatica lotos.

perpetuoque virens buxum, tenuesque myricae,
et bicolor myrtus, et bacis caerulea tinus.

vos quoque, flexipedes hederæ, venistis, et una
pampineæ vites et amictæ vitibus ulmi ;

100

ornique et piceæ, pomoque onerata rubenti
arbutus, et lentæ (victoris præmia) palmeæ,
et succincta comas hirsutaque vertice pinus,
grata deum matri : siquidem Cybeleius Attis
exiit hac hominem, truncoque induruit illo.

105

Tale nemus vates attraxerat ; inque ferarum
concilio medius turba volucrumque sedebat.
ut satis impulsas temptavit pollice chordas,
et sensit varios, quamvis diversa sonarent,
concordare modos, hoc vocem carmine movit :

145

‘ Ab Jove, Musa parens (cedunt Jovis omnia regno)
carmina nostra move : Jovis est mihi sæpe potestas
dicta prius. Cecini plectro graviore Gigantas,
sparsaque Phlegræis victricia fulmina campis ;
nunc opus est levioꝛe lyra, puerosque canamus
dilectos superis, inconcessisque puellas
ignibus attonitas meruisse libidine poenam.

150

‘ Rex superum Phrygii quondam Ganymedis amore
arsit, et inventum est aliquid, quod Juppiter esse,
quam quod erat, mallet. Nulla tamen alite verti
dignatur, nisi quæ posset sua fulmina ferre.
nec mora : percusso mendacibus aëre pennis
abripit Iliaden, qui nunc quoque pocula miscet,
invitaque Jovi nectar Junone ministrat.

160

‘ Te quoque, Amyclide, posuisset in aethere Phoebus,
tristia si spatium ponendi fata dedissent.
qua licet, aeternus tamen es ; quotiensque repellit
ver hiemem, Piscique Aries succedit aquoso,
tu totiens oreris, viridique in cespite flores.

165

te meus ante omnes genitor dilexit, et orbe
 in medio positi caruerunt praeside Delphi,
 dum deus Eurotan immunitamque frequentat
 Sparten : nec citharae, nec sunt in honore sagittae. 170
 inmemor ipse sui non retia ferre recusat,
 non tenuisse canes, non per juga montis iniqui
 isse comes ; longaque alit assuetudine flammās.

‘ Jamque fere medius Titan venientis et actae
 noctis erat, spatioque pari distabat utrimque : 175
 corpora veste levant, et suco pinguis olivi
 splendescunt, latique ineunt certamina disci.

‘ Quem prius aërias libratum Phoebus in auras
 misit, et oppositas disjecit pondere nubes.
 recidit in solidam longo post tempore terram 180
 pondus, et exhibuit junctam cum viribus artem.
 protinus imprudens actusque cupidine ludi
 tollere Taenarides orbem properabat ; at illum
 dura repercussum subjecit in aëra tellus
 in vultus, Hyacinthe, tuos. Expalluit aequè 185
 quam puer ipse deus ; collapsosque excipit artus,
 et modo te refovet, modo tristia vulnera siccant,
 nunc animam admotis fugientem sustinet herbis.

‘ Nil prosunt artes : erat immedicabile vulnus.
 ut si quis violas riguove papaver in horto, 190
 liliaque infringat fulvis haerentia virgis,
 marcida demittant subito caput illa gravatum,
 nec se sustineant, spectentque cacumine terram :
 sic vultus moriens jacet, et defecta vigore
 ipsa sibi est oneri cervix umeroque recumbit. 195

“ Laberis, Oealide, prima fraudate juventa,
 Phoebus ait, videoque tuum, mea crimina, vulnus.
 tu dolor es, facinusque meum : mea dexterā leto
 inscribenda tuo est ; ego sum tibi funeris auctor.

quae mea culpa tamen ? nisi si lusisse vocari   200
 culpa potest, nisi culpa potest et amasse vocari.
 atque utinam pro te vitam, tecumve liceret
 reddere ! Quod quoniam fatali lege tenemur,
 semper eris mecum, memorique haerebis in ore.
 te lyra pulsa manu, te carmina nostra sonabunt ;   205
 flosque novus scripto gemitus imitabere nostros :
 tempus et illud erit, quo se fortissimus heros
 addat in hunc florem, folioque legatur eodem.”

‘ Talia dum vero memorantur Apollinis ore,
 ecce cruor, qui fusus humo signaverat herbam,   210
 desinit esse cruor, Tyrioque nitentior ostro
 flos oritur, formamque capit quam lilia, si non
 purpureus color his, argenteus esset in illis.
 non satis hoc Phoebo est (is enim fuit auctor honoris) :
 ipse suos gemitus foliis inscribit, et AI AI   215
 flos habet inscriptum, funestaque littera ducta est.
 nec genuisse pudet Sparten Hyacinthon, honorque
 durat in hoc aevi ; celebrandaque more priorum
 annua praelata redeunt Hyacinthia pompa.’

XXIII. ATALANTA.

[BOOK X. — 560-680.]

ORPHEUS sings how Atalanta was beaten in a race by Hippomenes, who dropped three golden apples, which she stopped to pick up. The tale is supposed to be told by Venus to Adonis.

[For the rest of the song of Orpheus, see the heading of the previous selection.]

✓ FORSITAN audieris aliquam certamine cursus 560
 veloces superasse viros. Non fabula rumor
 ille fuit ; superabat enim. Nec dicere posses,
 laude pedum, formaene bono praestantior esset.
 scitanti deus huic de conjuge "Conjuge" dixit
 "nil opus est, Atalanta, tibi. Fuge conjugis usum. 565
 nec tamen effugies, teque ipsa viva carebis."
 territa sorte dei per opacas innuba silvas
 vivit, et instantem turbam violenta procorum
 condicione fugat, nec "Sum potiunda, nisi" inquit
 "victa prius cursu. Pedibus contendite mecum : 570
 praemia veloci conjunx thalamique dabuntur ;
 mors pretium tardis. Ea lex certaminis esto."
 illa quidem inmitis : sed tanta potentia formae est,
 venit ad hanc legem temeraria turba procorum.
 Sederat Hippomenes cursus spectator iniqui, 575
 et "Petitur cuiquam per tanta pericula conjunx ?"
 dixerat, ac nimios juvenum damnarat amores.
 ut faciem et posito corpus velamine vidit,
 quale meum, vel quale tuum, si femina fias,
 obstipuit, tollensque manus "Ignoscite," dixit 580
 "quos modo culpavi. Nondum mihi praemia nota,
 quae peteretis, erant." Laudando concipit ignes,

et, ne quis juvenum currat velocius, optat
 invidiaque timet. ["Sed cur certaminis hujus
 intemptata mihi fortuna relinquatur?" inquit
 "Audentes deus ipse juvat." Dum talia secum
 585
 exigit Hippomenes, passu volat alite virgo.
 quae quamquam Scythica non setius ire sagitta
 Aonio visa est juveni, tamen ille decorem
 miratur magis. Et cursus facit ille decorem. 590
 aura refert ablata citis talaria plantis :
 tergaque jactantur crines per eburnea, quaeque
 poplitibus suberant picto genualia limbo :
 inque puellari corpus candore ruborem
 traxerat, haud aliter, quam cum super atria velum, 595
 candida purpureum simulatas inficit umbras.
 dum notat haec hospes,] decursa novissima meta est,
 et tegitur festa victrix Atalanta corona.
 dant gemitum victi, penduntque ex foedere poenas.
 Non tamen eventu juvenis deterritus horum 600
 constitit in medio, vultuque in virgine fixo
 "Quid facilem titulum superando quaeris inertes?
 mecum confer!" ait "seu me fortuna potentem
 fecerit, a tanto non indignabere vinci.
 namque mihi genitor Megareus Onchestius : illi 605
 est Neptunus avus : pronepos ego regis aquarum.
 nec virtus citra genus est. Seu vincar, habebis
 Hippomene victo magnum et memorabile nomen."
 Talia dicentem molli Schoeneia vultu
 aspicit, et dubitat, superari an vincere malit. 610
 atque ita "Quis deus hunc formosis" inquit "iniquus
 perdere vult, caraeque jubet discrimine vitae
 conjugium petere hoc? non sum, me iudice, tanti.
 nec forma tangor, — poteram tamen hac quoque tangi —
 sed quod adhuc puer est. Non me movet ipse, sed aetas.

quid, quod inest virtus et mens interrita leti?
 quid, quod ab aequorea numeratur origine quartus?
 quid, quod amat, tantique putat conubia nostra,
 ut pereat, si me fors illi dura negarit?
 dum licet, hospes, abi, thalamosque relinque cruentos. 620
 conjugium crudele meum est. Tibi nubere nulla
 nolet; et optari potes a sapiente puella.
 cur tamen est mihi cura tui, tot jam ante peremptis?
 viderit! intereat, quoniam tot caede procorum
 admonitus non est, agiturque in taedia vitae. — 625
 occidet hic igitur, voluit quia vivere mecum,
 indignamque necem pretium patietur amoris?
 non erit invidiae victoria nostra ferendae.
 sed non culpa mea est. Utinam desistere velles!
 aut, quoniam es demens, utinam velocior esses! — 630
 at quam virgineus puerili vultus in ore est!
 a! miser Hippomene, nollem tibi visa fuissem!
 vivere dignus eras. Quod si felicior essem,
 nec mihi conjugium fata importuna negarent,
 unus eras, cum quo sociare cubilia vellem." 635
 dixerat: utque rudis, primoque Cupidine tacta,
 quid facit, ignorans, amat et non sentit amorem.

Jam solitos poscunt cursus populusque paterque:
 cum me sollicita proles Neptunia voce
 invocat Hippomenes, "Cytherea" que "comprecor, ausis
 adsit" ait "nostris et quos dedit, adjuvet ignes."
 detulit aura preces ad me non invida blandas;
 motaque sum, fateor. Nec opis mora longa dabatur.
 est ager, indigenae Tamasenum nomine dicunt,
 telluris Cypriae pars optima, quam mihi prisci 645
 sacravere senes, templisque accedere dotem
 hanc jussere meis. Medio nitet arbor in arvo,
 fulva comam, fulvo ramis crepitantibus auro.

hinc tria forte mea veniens decerpta ferebam
 aurea poma manu : nullique videnda nisi ipsi 650
 Hippomenen adii, docuique, quis usus in illis.
 signa tubae dederant, cum carcere pronus uterque
 emicat, et summam celeri pede libat arenam.
 posse putes illos sicco freta radere passu,
 et segetis canae stantes percurrere aristas. 655
 adiciunt animos juveni clamorque favorque,
 verbaque dicentum " Nunc, nunc incumbere tempus,
 Hippomene, propera ! nunc viribus utere totis.
 pelle moram, vinces : " dubium, Megareus heros
 gaudeat, an virgo magis his Schoeneia dictis. 660
 O quotiens, cum jam posset transire, morata est,
 spectatosque diu vultus invita reliquit !
 aridus e lasso veniebat anhelitus ore,
 metaque erat longe. Tum denique de tribus unum
 fetibus arboreis proles Neptunia misit. 665
 obstipuit virgo, nitidique cupidine pomi
 declinat cursus, aurumque volubile tollit :
 praeterit Hippomenes : resonant spectacula plausu.
 illa moram celeri cessataque tempora cursu
 corrigit, atque iterum juvenem post terga relinquit. 670
 et rursus pomi jactu remorata secundi,
 consequitur transitque virum. Pars ultima cursus
 restabat. " Nunc " inquit " ades, dea muneris auctor ! "
 inque latus campi, quo tardius illa rediret,
 jecit ab obliquo nitidum juvenaliter aurum. 675
 an peteret, virgo visa est dubitare : coegi
 tollere, et adieci sublato pondera malo,
 impediique oneris pariter gravitate moraque.
 neve meus sermo cursu sit tardior ipso,
 praeterita est virgo : duxit sua praemia victor. 680

XXIV. THE DEATH OF ORPHEUS.

[BOOK XI. — 1-84.]

STILL lamenting in solitude for his lost Eurydice, Orpheus is assailed in a frenzy by the women of Thrace, who tear him in pieces, so that while his body is borne upon the Hebrus, and to the isle of Lesbos, his shade securely joins that of his wife in the Elysian Fields (XI. 1-66); the women who had caused his death being by Bacchus changed to trees (67-84).

CARMINE dum tali silvas animosque ferarum
 Threïcius vates et saxa sequentia ducit,
 ecce nurus Ciconum, tectae lymphata ferinis
 pectora velleribus, tumuli de vertice cernunt
 Orphea, percussis sociantem carmina nervis. 5
 e quibus una, levem jactato crine per auram,
 'En,' ait 'en hic est nostri contemptor!' et hastam
 vatis Apollinei vocalia misit in ora :
 quae foliis praesuta notam sine vulnere fecit.

Alterius telum lapis est, qui missus, in ipso 10
 aëre concentu victus vocisque lyraeque est,
 ac veluti supplex pro tam furialibus ausis
 ante pedes jacuit. Sed enim temeraria crescunt
 bella, modusque abiit, insanaque regnat Erinys.

Cunctaque tela forent cantu mollita; sed ingens 15
 clamor et infracto Berecynthia tibia cornu,
 tympanaque et plausus et Bacchei ululatus
 obstrepere sono citharae. Tum denique saxa
 non exauditi rubuerunt sanguine vatis.
 ac primum attonitas etiamnum voce canentis 20
 innumeras volucres, anguesque agmenque ferarum,
 Maenades Orphei titulum rapuere triumphi.

Inde cruentatis vertuntur in Orphea dextris,
 et coeunt ut aves, si quando luce vagantem
 noctis avem cernunt ; structoque utrimque theatro 25
 ceu matutina cervus periturus arena
 praeda canum est, vatemque petunt, et fronde virentes
 coniciunt thyrsos, non haec in munera factos.
 hae glebas, illae direptos arbore ramos,
 pars torquent silices. Neû desint tela furori, 30
 forte boves presso subigebant vomere terram ;
 nec procul hinc, multo fructum sudore parantes,
 dura lacertosi fodiebant arva coloni.
 agmine qui viso fugiunt, operisque relinquunt
 arma sui ; vacuosque jacent dispersa per agros 35
 sarculaque rastrique graves longique ligones.
 quae postquam rapuere ferae, cornuque minaces
 divellere boves, ad vatis fata recurrunt,
 tendentemque manus atque illo tempore primum
 irrita dicentem, nec quicquam voce moventem, 40
 sacrilegae perimunt ; perque os, pro Juppiter ! illud,
 auditum saxis intellectumque ferarum
 sensibus, in ventos anima exhalata recessit.

Te maestae volucres, Orpheu, te turba ferarum,
 te rigidi silices, te carmina saepe secutae 45
 fleverunt silvae ; positis te frondibus arbos
 tonsa comam luxit ; lacrimis quoque flumina dicunt
 increvisse suis, obstrusaque carbasa pullo
 naïdes et dryades passosque habuere capillos.
 membra jacent diversa locis : caput, Hebre, lyramque 50
 excipis ; et mirum ! medio dum labitur amne,
 flebile nescio quid queritur lyra, flebile lingua
 murmurat exanimis, respondent flebile ripae.
 jamque mare invectae flumen populare relinquunt,
 et Methymnaeae potiuntur litore Lesbi. 55

hic ferus expositum peregrinis anguis arenis
 os petit et sparsos stillanti rore capillos.
 tandem Phoebus adest, morsusque inferre parantem
 arcet, et in lapidem rictus serpentis apertos
 congelat, et patulos, ut erant, indurat hiatus. 60

Umbra subit terras, et quae loca viderat ante,
 cuncta recognoscit; quaerensque per arva piorum
 invenit Eurydicen, cupidisque amplectitur ulnis.
 hic modo conjunctis spatiantur passibus ambo,
 nunc praecedentem sequitur, nunc praevisus anteit, 65
 Eurydicenque suam jam tuto respicit Orpheus.

Non impune tamen scelus hoc sinit esse Lyaeus:
 amissoque dolens sacrorum vate suorum,
 protinus in silvis matres Edonidas omnes,
 quae videre nefas, torta radice ligavit. 70
 [quippe pedum digitos, in quantum quaeque secuta est,
 traxit, et in solidam detrusit acumina terram;]
 utque suum laqueis, quos callidus abdidit auceps,
 crus ubi commisit volucris, sensitque teneri,
 plangitur, ac trepidans astringit vincula motu: 75
 sic, ut quaeque solo defixa cohaeserat harum,
 exsternata fugam frustra temptabat; at illam
 lenta tenet radix, exsultantemque coërcet.
 dumque ubi sint digiti, dum pes ubi, quaerit, et unguis,
 aspicit in teretes lignum succedere suras; 80
 et conata femur maerenti plangere dextra,
 robora percussit. Pectus quoque robora fiunt;
 robora sunt umeri; porrectaque brachia veros
 esse putes ramos, et non fallare putando.

XXV. THE STORY OF MIDAS.

[BOOK XI. — 85-193.]

PROCEEDING from Thrace into Phrygia, Bacchus is deserted by Silenus, whom king Midas restores to him, and so receives from Bacchus whatever boon he should desire. Choosing that whatever he touched might become gold, Midas presently finds his gift a curse; but by help of the god is freed from it on bathing in the river Pactolus, whose sands thenceforth become gold (85-145). Afterwards, frequenting woods and lonely places, he became witness of a contest for the palm of music between Pan and Apollo. By Tmolus, the mountain-god, Apollo is judged victor; and Midas pronouncing for Pan, his ears are by Apollo lengthened into ass's ears (146-179); the secret of which being by his servant whispered to the earth, there sprang up reeds, which in their rustling told the shame of Midas (180-193).

{ NEC satis hoc Baccho est: ipsos quoque deserit agros,
 cumque choro meliore sui vineta Timoli
 Pactolonque petit — quamvis non aureus illo
 tempore, nec caris erat invidiosus arenis.
 hunc assueta cohors satyri bacchaeque frequentant,
 at Silenus abest. Titubantem annisque meroque 90
 ruricolae cepere Phryges, vinctumque coronis
 ad regem duxere Midan, cui Thracius Orpheus
 orgia tradiderat cum Cecropio Eumolpo.
 qui simul agnovit socium comitemque sacrorum,
 hospitis adventu festum genialiter egit 95
 per bis quinque dies et junctas ordine noctes.}

Et jam stellarum sublime coëgerat agmen
 Lucifer undecimus, Lydos cum laetus in agros
 rex venit, et juveni Silenum reddit alumno.
 huic deus optandi gratum, sed inutile, fecit 100

muneris arbitrium, gaudens altore recepto.
 ille, male usus donis, ait 'Effice, quicquid
 corpore contigero, fulvum vertatur in aurum.'
 adnuit optatis, nocituraque munera solvit
 Liber, et indoluit, quod non meliora petisset.

105

Laetus abit, gaudetque malo Berecynthius heros :
 pollicitique fidem tangendo singula temptat.
 vixque sibi credens, non alta fronde virenti
 illice detraxit virgam : virga aurea facta est ;
 tollit humo saxum : saxum quoque palluit auro ;
 contigit et glebam : contactu gleba potenti
 massa fit ; arentis Cereris decerpsit aristas :
 aurea messis erat ; demptum tenet arbore pomum :
 Hesperidas donasse putes. Si postibus altis
 admovit digitos, postes radiare videntur ;
 ille etiam liquidis palmas ubi laverat undis,
 unda fluens palmis Danaën eludere posset.

110

115

Vix spes ipse suas animo capit, aurea fingens
 omnia. Gaudenti mensas posuere ministri
 exstructas dapibus, nec tostae frugis egentes :
 tum vero, sive ille sua Cerealia dextra
 munera contigerat, Cerealia dona rigeabant ;
 sive dapes avido convellere dente parabat,
 lamina fulva dapes, admoto dente, premebat ;
 miscuerat puris auctorem muneris undis :
 fusile per rictus aurum fluitare videres.

120

125

Attonitus novitate mali, divesque miserque,
 effugere optat opes, et quae modo voverat, odit.
 copia nulla famem relevat : sitis arida guttur
 urit, et invisio meritus torquetur ab auro.
 ad caelumque manus et splendida bracchia tollens,
 'Da veniam, Lenae pater ! peccavimus,' inquit,
 'sed miserere, precor, speciosoque eripe damno.'

130

Mite deum numen, Bacchus peccasse fatentem
restituit, factique fide data munera solvit. 135

‘Neve male optato maneat circumlitus auro,
vade’ ait ‘ad magnis vicinum Sardibus amnem,
perque jugum montis labentibus obvius undis
carpe viam, donec venias ad fluminis ortus ;
spumigeroque tuum fonti, quo plurimus exit, 140
subde caput, corpusque simul, simul elue crimen.’
rex jussae succedit aquae. Vis aurea tinxit
flumen, et humano de corpore cessit in amnem.
nunc quoque jam veteris percepto semine venae
arva rigent auro madidis pallentia glebis. 145

Ille, perosus opes, silvas et rura colebat,
Panaque montanis habitantem semper in antris.
pingue sed ingenium mansit ; nocituraque, ut ante, ---
rursus erant domino stolidae praecordia mentis. ---
nam freta prospiciens late riget arduus alto 150
Tmolus in ascensu, clivoque extensus utroque
Sardibus hinc, illinc parvis finitur Hypaëpis. ---
Pan ibi dum teneris jactat sua carmina nymphis,
et leve cerata modulatur arundine carmen, ---
ausus Apollineos prae se contemnere cantus, 155
judice sub Tmolo certamen venit ad impar.

Monte suo senior judex consedit, et aures
liberat arboribus : quercu coma caerulea tantum
cingitur, et pendent circum cava tempora glandes.
isque deum pecoris spectans, ‘In judice’ dixit 160
‘nulla mora est.’ Calamis agrestibus insonat ille :
barbaricoque Midan — aderat nam forte canenti —
carmine delenit. Post hunc sacer ora retorsit
Tmolus ad os Phoebi : vultum sua silva secuta est.

Ille, caput flavum lauro Parnaside vinctus, 165
verrit humum Tyrio saturata murice palla ;

instrictamque fidem gemmis et dentibus Indis
sustinet a laeva, tenuit manus altera plectrum :
artificis status ipse fuit. Tum stamina docto
pollice sollicitat, quorum dulcedine captus 170
Pana jubet Tmolus citharae summittere cannas.

Judicium sanctique placet sententia montis
omnibus. Arguitur tamen, atque injusta vocatur
unius sermone Midae. Nec Delius aures 175
humanam stolidas patitur retinere figuram ;
sed trahit in spatium, villisque albetibus implet,
instabilesque imas facit, et dat posse moveri.
cetera sunt hominis : partem damnatur in unam,
induiturque aures lente gradientis aselli.

Ille quidem celare cupit, turpique pudore 180
tempora purpureis temptat velare tiaris ;
sed solitus longos ferro resecare capillos
viderat hoc famulus. Qui, cum nec prode re visum
dedecus auderet, cupiens efferre sub auras,
nec posset reticere tamen, secedit, humumque 185
effodit, et, domini quales aspexerit aures,
voce refert parva, terraeque inmurmurat haustae ;
indiciumque suae vocis tellure regesta
obruit, et scrobibus tacitus discedit opertis.
creber arundinibus tremulis ibi surgere lucus 190
coepit, et, ut primum pleno maturuit anno,
prodidit agricolam. Leni nam motus ab austro
obruta verba refert, dominique coarguit aures.

XXVI. CEYX AND ALCYONE.

[BOOK XI. — 583-748.]

[DEPARTING from Tmolus, Apollo, with Neptune, serves king Laomedon in building the walls of Troy, whom they punish for his perfidy (XI. 194-220). The transformations of Thetis, who is given as bride to Peleus and becomes mother of Achilles (221-265). But Peleus, having slain his brother Phocus, flees to Ceyx of Trachin, whose brother Dædalion (grieving for the loss of his daughter Chio) had cast himself from Parnassus and been turned by Apollo into a hawk (266-345). Meanwhile the cattle brought by Peleus are destroyed by a wolf, through anger of the Nereid mother of Phocus, the wolf being afterwards turned to stone (346-409). Ceyx, against the entreaty of his wife Alcyone, goes to consult the oracle of Apollo at Claros upon these prodigies, but is shipwrecked. Alcyone entreats Juno for him in prayer (410-582).]

Juno sends Iris to the Cave of Sleep, and causes a vision to be sent to Alcyone, which shows her that Ceyx is dead. She discovers his body floating near the shore; and by pity of the gods they are transformed into kingfishers, in whose breeding season the waters are always still and calm (583-748).

At dea non ultra pro functo morte rogari
sustinet; utque manus funestas arceat aris,
'Iri, meae' dixit 'fidissima nuntia vocis,
vise soporiferam Somni velociter aulam,
extinctique jube Ceycis imagine mittat
somnia ad Alcyonen veros narrantia casus.'
dixerat: induitur velamina mille colorum
Iris, et arcuato caelum curvamine signans
tecta petit jussi sub nube latentia regis.

585

590

Est prope Cimmericos longo spelunca recessu,
mons cavus, ignavi domus et penetralia Somni:
quo numquam radiis oriens mediæve cadensve

Phoebus adire potest. Nebulae caligine mixtae 595
 exhalantur humo dubiaeque crepuscula lucis.
 non vigil ales ibi cristati cantibus oris
 evocat Auroram, nec voce silentia rumpunt
 sollicitive canes canibusve sagacior anser.
 non fera, non pecudes, non moti flamine rami, 600
 humanaeve sonum reddunt convicia linguae.
 muta quies habitat. Saxo tamen exit ab imo
 rivus aquae Lethes, per quem cum murmure labens
 invitat somnos crepitantibus unda lapillis.
 ante fores antri fecunda papavera florent 605
 innumeraeque herbae, quarum de lacte soporem
 nox legit et spargit per opacas umida terras.
 janua, ne verso stridores cardine reddat,
 nulla domo tota ; custos in limine nullus.
 at medio torus est ebena sublimis in antro, 610
 plumeus, unicolor, pullo velamine tectus ;
 quo cubat ipse deus membris languore solutis.
 hunc circa passim varias imitantia formas
 somnia vana jacent totidem, quot messis aristas,
 silva gerit frondes, ejectas litus arenas. 615
 quo simul intravit, manibusque obstantia virgo
 somnia dimovit, vestis fulgore reluxit
 sacra domus : tarda que deus gravitate jacentes
 vix oculos tollens, iterumque iterumque relabens
 summa que percutiens nutanti pectora mento, 620
 excussit tandem sibi se, cubitoque levatus,
 quid veniat, — cognovit enim — scitatur. At illa :
 ‘ Somne, quies rerum, placidissime, Somne, deorum,
 pax animi, quem cura fugit, qui corpora duris
 fessa ministeriis mulces reparasque labori ! 625
 somnia, quae veras aequent imitamine formas,
 Herculea Trachine jube sub imagine regis

Alcyonen adeant, simulacraque naufraga fingant.
 imperat hoc Juno.' Postquam mandata peregit,
 Iris abit : neque enim ulterius tolerare vaporis
 vim poterat, labique ut somnum sensit in artus,
 effugit, et remeat per quos modo venerat arcus. 630

At pater e populo natorum mille suorum
 excitat artificem simulatoremque figurae
 Morphea. Non illo jussos sollertius alter
 exprimit incessus vultumque sonumque loquendi ;
 adicit et vestes et consuetissima cuique
 verba. Sed hic solos homines imitatur. At alter
 fit fera, fit volucris, fit longo corpore serpens.
 hunc Icelon superi, mortale Phobetora vulgus
 nominat. Est etiam diversae tertius artis
 Phantasos ; ille in humum saxumque undamque trabem-
 que,

quaeque vacant anima fallaciter omnia transit.
 regibus hi ducibusque suos ostendere vultus
 nocte solent, populos alii plebemque pererrant. 645
 praeterit hos senior, cunctisque e fratribus unum
 Morphea, qui peragat Thaumantidos edita, Somnus
 eligit : et rursus molli languore solutus
 deposuitque caput, stratoque recondidit alto.
 ille volat nullos-strepitus facientibus alis 650
 per tenebras, intraque morae breve tempus in urbem
 pervenit Haemoniam ; positisque e corpore pennis
 in faciem Ceycis abit, sumptaque figura
 luridus, exanimi similis, sine vestibus ullis,
 conjugis ante torum miserae stetit. Uda videtur 655
 barba viri, madidisque gravis fluere unda capillis.
 tum lecto incumbens, fletu super ora refuso,
 haec ait : ' Agnoscis Ceyca, miserrima conjunx ?
 an mea mutata est facies nece ? respice ! nosces,

inveniesque tuo pro conjugē conjugis umbram. 660

nil opis, Alcyone, nobis tua vota tulerunt :

occidimus. Falso tibi me promittere noli.

nubilus Aegaeo deprendit in aequore navem

auster, et ingenti jactatam flamine solvit :

oraeque nostra, tuum frustra clamantia nomen, 665

implerunt fluctus. Non haec tibi nuntiat auctor

ambiguus, non ista vagis rumoribus audis :

ipse ego fata tibi praesens mea naufragus edo.

surge, age, da lacrimas, lugubriaque indue, nec me

indeploratum sub inania Tartara mitte.' 670

adicit his vocem Morpheus, quam conjugis illa

crederet esse sui. Fletus quoque fundere veros

visus erat, gestumque manus Ceycis habebat.

Ingemit Alcyone lacrimans, movet atque lacertos

per somnum, corpusque petens amplectitur auras ; 675

exclamatque 'Mane ! quo te rapis ? ibimus una.'

voce sua specieque viri turbata soporem

excutit : et primo, si sit, circumspicit, illic,

qui modo visus erat. Nam moti voce ministri

intulerant lumen. Postquam non invenit usquam, 680

percutit ora manu, laniatque a pectore vestes,

pectoraque ipsa ferit. Nec crines solvere curat ;

scindit, et altrici, quae luctus causa, roganti

'nulla est Alcyone, nulla est : ' ait 'occidit una

cum Ceyce suo. Solantia tollite verba ! 685

naufragus interiit. Vidi agnovique, manusque

ad discedentem, cupiens retinere, tetendi.

umbra fuit. Sed et umbra tamen manifesta virique

vera mei. Non ille quidem, si quaeris, habebat

adsuetos vultus, nec quo prius, ore nitebat. 690

pallentem nudumque et adhuc umentem capillo

infelix vidi. Stetit hoc miserabilis ipso

ecce loco' — et quaerit, vestigia siqua supersint.
 'hoc erat, hoc, animo quod divinante timebam,
 et ne, me fugiens, ventos sequerere, rogabam. 695
 at certe vellem, quoniam periturus abibas,
 me quoque duxisses. Multum fuit utile tecum'
 ire mihi. Neque enim de vitae tempore quicquam
 non simul egissem, nec mors discreta fuisset.
 nunc absens perii, jactor quoque fluctibus absens, 700
 et sine te me pontus habet. Crudelior ipso
 sit mihi mens pelago, si vitam ducere nitar
 longius, et tanto pugnem superesse dolori.
 sed neque pugnabo, nec te, miserande, relinquam ;
 et tibi nunc saltem veniam comes. Inque sepulcro 705
 si non urna, tamen junget nos littera: si non
 ossibus ossa meis, at nomen nomine tangam.'

Plura dolor prohibet, verboque intervenit omni
 plangor, et attonito gemitus e corde trahuntur.
 mane erat. Egre ditur tectis ad litus, et illum 710
 maesta locum repetit, de quo spectarat euntem.
 dumque moratur ibi, dumque 'Hic retinacula solvit,
 hoc mihi discedens dedit oscula litore' dicit,
 quae dum tota locis reminiscitur acta, fretumque
 prospicit: in liquida, spatio distante, tuetur 715
 nescio quid quasi corpus, aqua. Primoque, quid illud
 esset, erat dubium. Postquam paulum appulit unda,
 et, quamvis aberat, corpus tamen esse liquebat,
 qui foret, ignorans, quia naufragus, omine mota est,
 et, tamquam ignoto lacrimam daret, 'Heu! miser,' in-
 quit 720

'quisquis es, et siqua est conjunx tibi!' Fluctibus actum
 fit propius corpus. Quod quo magis illa tuetur,
 hoc minus et minus est mentis. Jam jamque propinqua
 admotum terrae, jam quod cognoscere posset,

cernit : erat conjunx. 'Ille est!' exclamat, et una 725
 ora comas vestem lacerat, tendensque trementes
 ad Ceyca manus 'Sic, o carissime conjunx,
 sic ad me, miserande, redis?' ait. Adjacet undis
 facta manu moles, quae primas aequoris iras
 frangit et incursus quae praedelassat aquarum. 730
 insilit huc. Mirumque fuit potuisse? volabat,
 percutiensque levem modo natis aëra pennis,
 stringebat summas ales miserabilis undas,
 dumque volat, maesto similem plenumque querellae
 ora dedere sonum tenui crepitantia rostro. 735

ut vero tetigit mutum et sine sanguine corpus, ✓
 dilectos artus amplexa recentibus alis,
 frigida nequiquam duro dedit oscula rostro.
 senserit hoc Ceyx, an vultum motibus undae
 tollere sit visus, populus dubitabat. ✓ At ille 740
 senserat. Et tandem, superis miserantibus, ambo
 alite mutantur. Fatis obnoxius isdem
 tunc quoque mansit amor, nec conjugiale solum
 foedus in alitibus. Coeunt, fiuntque parentes :
 perque dies placidos hiberno tempore septem 745
 incubat Alcyone pendentibus aequore nidis.
 tunc jacet unda maris. Ventos custodit et arcet
 Aeolus egressu, praestatque nepotibus aequor.

XXVII. THE CHIEFS AT TROY.

[BOOK XII. — 1-145.]

[AN old man, beholding Ceyx and Alcyone as they circle in their flight, points out a sea-gull, which (he says) is the altered form of Æsacus, son of Priam, who had plunged into the sea through grief at the loss of the nymph Hesperia (XI. 749-795).]

At the mourning for Æsacus, Paris is absent, whose guilt in the rape of Helen brought the chiefs of Greece to war against Troy. Detained at Aulis by contrary winds, Agamemnon is commanded to sacrifice his daughter Iphigenia; who, however, is borne away by Diana, a hind being put in her place (XII. 1-36). The Palace of Fame, who reports the Grecian armament (37-65). In the fight at their landing, the invulnerable Cygnus is strangled by Achilles, and changed by his father Neptune to a Swan (65-145).

NESCIVS adsumptis Priamus pater Aesacon alis
 vivere, lugebat; tumulo quoque nomen habenti
 inferias dederat cum fratribus Hector inanes.
 defuit officio Paridis praesentia tristi,
 postmodo qui rapta longum cum conjuge bellum 5
 attulit in patriam, conjurataeque sequuntur
 mille rates, gentisque simul commune Pelasgae.
 nec dilata foret vindicta, nisi aequora saevi
 in via fecissent venti, Boeotaeque tellus
 Aulide piscosa puppes tenuisset ituras. 10

Hic patrio de more Jovi cum sacra parassent,
 ut vetus accensis incanduit ignibus ara,
 serpere caeruleum Danaï videre draconem
 in platanum, coeptis quae stabat proxima sacris.
 nidus erat volucrum bis quattuor arbore summa, 15
 quas simul et matrem circum sua damna volentem
 corripuit serpens, avidaque abscondidit alvo.

obstupere omnes. At veri providus augur
 Thestorides 'Vincemus' ait, 'gaudete, Pelasgi :
 Troja cadet ; sed erit nostri mora longa laboris ;'
 atque novem volucres in belli digerit annos. 20
 ille, ut erat, virides amplexus in arbore ramos
 fit lapis, et superat serpentis imagine saxum.

Permanet Aoniis Nereus violentus in undis,
 bellaque non transfert ; et sunt, qui parcere Trojae 25
 Neptunum credant, quia moenia fecerat urbi.
 at non Thestorides : nec enim nescitve tacetve,
 sanguine virgineo placandam virginis iram
 esse deae. Postquam pietatem publica causa,
 rexque patrem vicit, castumque datura cruorem 30
 flentibus ante aram stetit Iphigenia ministris,
 victa dea est, nubemque oculis objecit, et inter
 officium turbamque sacri vocesque precantum
 subposita fertur mutasse Mycenida cerva.
 ergo ubi, qua decuit, lenita est caede Diana, 35
 et pariter Phoebes, pariter maris ira recessit ;
 accipiunt ventos a tergo mille carinae,
 multaque perpressae Phrygia potiuntur arena.

Orbe locus medio est inter terrasque fretumque
 caelestesque plagas, triplicis confinia mundi : 40
 unde quod est usquam, quamvis regionibus absit,
 inspicitur, penetratque cavas vox omnis ad aures.
 Fama tenet, summaque domum sibi legit in arce ;
 innumerosque aditus ac mille foramina tectis
 addidit, et nullis inclusit limina portis. 45
 nocte dieque patet : tōta est ex aere sonanti ;
 tota fremit, vocesque refert, iteratque quod audit ;
 nulla quies intus, nullaque silentia parte.
 nec tamen est clamor, sed parvae murmura vocis :
 qualia de pelagi, si quis procul audiat, undis 50

esse solent ; qualemve sonum, cum Juppiter atras
 increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt.
 atria turba tenet : veniunt leve vulgus, euntque ;
 mixtaque cum veris passim commenta vagantur
 milia rumorum, confusaque verba volutant. 55
 e quibus hi vacuas implent sermonibus aures,
 hi narrata ferunt alio, mensuraque ficti
 crescit, et auditis aliquid novus adicit auctor.
 illic Credulitas, illic temerarius Error,
 vanaque Laetitia est, consternatique Timores, 60
 Seditioque recens, dubioque auctore Susurri.
 ipsa quid in caelo rerum pelagoque geratur
 et tellure, videt, totumque inquiri in orbem.

Fecerat haec notum, Graias cum milite forti
 adventare rates ; neque inexpectatus in armis 65
 hostis adest. Prohibent aditus, litusque tuentur
 Troës ; et Hectorea primus fataliter hasta,
 Protesilaë, cadis, commissaque proelia magno
 stant Danaïs, fortisque animae nece cognitus Hector.
 nec Phryges exiguo, quid Achaïca dextera posset, 70
 sanguine senserunt. Et jam Sigea rubebant
 litora ; jam leto proles Neptunia, Cygnus
 mille viros dederat ; jam curru instabat Achilles,
 totaque Peliacae sternebat cuspidis ictu
 agmina, perque acies aut Cygnum aut Hectora quaerens

Congreditur Cygno : decimum dilatus in annum
 Hector erat. Tum colla jugo candentia pressos
 exhortatus equos, currum direxit in hostem,
 concutiensque suis vibrantia tela lacertis,
 ‘ Quisquis es, O juvenis,’ dixit ‘ solamen habeto 80
 mortis, ab Haemonio quod sis jugulatus Achille.’
 hactenus Aeacides : vocem gravis hasta secuta est.
 sed quamquam certa nullus fuit error in hasta,

nil tamen emissi profecit acumine ferri,
utque hebeti pectus tantummodo contudit ictu. 85

‘Nate dea, nam te fama praenovimus,’ inquit
ille, ‘quid a nobis vulnus miraris abesse?’ —
mirabatur enim — ‘Non haec, quam cernis, equinis
fulva jubis cassis, neque onus cava parma sinistrae
auxilio mihi sunt: decor est quaesitus ab istis; 90
Mars quoque ob hoc capere arma solet. Removebitur
hujus

tegminis officium: tamen indestrictus abibo.
est aliquid, non esse satum Nereïde, sed qui
Nereaque et natas et totum temperet aequor.’

Dixit, et haesurum clipei curvamine telum 95
misit in Aeacidem, quod et aes et proxima rupit
terga novena boum, decimo tamen orbe moratum est.
excutit hoc heros, rursusque trementia forti
tela manu torsit: rursus sine vulnere corpus
sincerumque fuit; nec tertia cuspis apertum 100
et se praebentem valuit destringere Cygnum.
haud secus exarsit, quam circo taurus aperto,
cum sua terribili petit irritamina cornu,
poeniceas vestes, elusaque vulnera sensit.

Num tamen exciderit ferrum, considerat, hastae: 105
haerebat ligno. ‘Manus est mea debilis ergo,
quasque’ ait ‘ante habuit vires, effudit in uno?
nam certe valui, vel cum Lyrnesia primus
moenia dejeci, vel cum Tenedonque suoque
Eëtioneas implevi sanguine Thebas; 110
vel cum purpureus populari caede Caïcus
fluxit, opusque meae bis sensit Telephus hastae.
hic quoque tot caesis, quorum per litus acervos
et feci, et video, valuit mea dextra valetque.’

Dixit, et, ante actis veluti male crederet, hastam 115

misit in adversum Lycia de plebe Menoeten,
 loricamque simul subjectaque pectora rupit.
 quo plangente gravem moribundo vertice terram,
 extrahit illud idem calido de vulnere telum,
 atque ait : ' Haec manus est, haec, qua modo vicimus,
 hasta ;

120

utar in hoc isdem : sit in hoc precor exitus idem.'
 sic fatur, Cygnumque petit ; nec fraxinus errat,
 inque umero sonuit non evitata sinistro :
 inde velut muro solidaque a caute repulsa est.
 qua tamen ictus erat, signatum sanguine Cygnum
 viderat, et frustra fuerat gavisus Achilles.
 vulnus erat nullum : sanguis erat ille Menoetae.

125

Tum vero praeceps curru fremebundus ab alto
 desilit, et nitido securum cominus hostem
 ense petens, parmam gladio galeamque cavari
 cernit, at in duro laedi quoque corpore ferrum.
 haud tulit ulterius, clipeoque adversa relecto
 ter quater ora viri et capulo cava tempora pulsat ;
 cedentique sequens instat, turbatque, ruitque,
 attonitoque negat requiem. Pavor occupat illum :
 ante oculosque natant tenebrae, retroque ferenti
 aversos passus medio lapis obstitit arvo.
 quem super impulsum resupino pectore Cygnum
 vi multa vertit, terraeque adfixit Achilles.
 tum clipeo genibusque premens praecordia duris,
 vincla trahit galeae, quae presso subdita mento
 elidunt fauces, et respiramen iterque
 eripiunt animae. Victum spoliare parabat :
 arma relicta videt ; corpus deus aequoris albam
 contulit in volucrem, cujus modo nomen habebat.

130

135

140

145

XXVIII. THE TALE OF GALATEA.

[BOOK XIII.—750-897.]

[As the chiefs marvel at this prodigy, Nestor relates of Cæneus, once a maiden (Cænis), but made into an invulnerable man, who was present when the nuptial feast of Pirithous and Hippodamia was disturbed by the battle of the Lapithæ and the Centaurs. For the Centaurs, monsters of vast strength and fury, half-man, half-horse, had attempted to steal away the bride. And Cæneus, remaining unhurt through the fight, was at length overwhelmed with vast piles of trees, and transformed by Neptune to an eagle (XII. 146-535). The son of Hercules, Tlepolemus, tells also of Periclymenus, slain by Hercules as he flew against him in the form of an eagle (536-579). At the request of Neptune, whose son Cygnus had been slain, Apollo guides the arrow of Paris to the vulnerable heel of Achilles; so that he dies, and a strife arises among the other chiefs who shall receive his armor, the rival claimants being Ajax and Ulysses (580-628).

Ajax maintains his claim, before the assembled chiefs, first as of nobler descent, and then by his martial exploits, chiefly the defence of the Grecian fleet; at the same time scorning the strategy of Ulysses, and asserting that he himself alone has might to wield the immortal armor (XIII. 1-122). To which Ulysses replies, that his own counsel had been most effective in the siege, and his own acts most essential, especially in the night attack of the tents of Rhesus, and the carrying away of the Palladium (123-381). To him the victory is adjudged; and Ajax, in ungovernable wrath, slays himself with his own sword, — the flower hyacinth springing from his blood (382-398).

During the return of the chiefs from Troy, Hecuba, having plucked out the eyes of Polymestor, king of Thrace, who had murdered her son Polydorus, is changed to a dog (399-575). Aurora, mourning for her son Memnon, slain by Achilles, obtains that his ashes shall become birds, while her tears are changed to dew (576-622). Æneas at Delphi is told by Anius, priest of Apollo, of his daughters' transformation into doves while fleeing from the power of Agamemnon (623-674); and at his departing

receives from him a bowl engraved with the self-devotion of Orion's daughters, sacrificed for Thebas, out of whose ashes sprang the youths *Corona* (675-699). Thence sailing to Crete and Italy, he passes at Actium the stone image of the judge Ambracus, and Dodona where the sons of Molossus took the form of birds (700-718). On the coast of Sicily he nears the rock of the monster Scylla, once the beautiful daughter of Phorcus, who hears from her attendant nymph Galatea (daughter of Nereus and Doris) the following tale (719-749).]

Acis, son of Faunus and the nymph Symæthis, the most beautiful youth of Sicily, loved and was loved by Galatea. But the giant Polyphemus had likewise conceived a wild passion for her, which he utters in song (750-869); and seeing them as they are seated together in a wood, he is filled with jealousy, and casts a rock from Ætna upon them, by which Acis is crushed, and his blood, oozing beneath the rock, becomes a river (870-897).

[Thereafter, as Scylla paces the shore, she is seen and pursued by Glaucus, who relates to her the story of his own transformation from a mortal to a sea-divinity (898-968). Going then to Circe, a mistress of enchantments, he entreats her to aid his suit for Scylla; but she in jealousy, because she herself loved Glaucus, so enchanted the waters Scylla used to bathe, that she was converted to a foul monster, girt about the loins with wild dogs, and afterwards (lest she might harm Æneas' fleet) to a rock (XIV. 1-74).]

Acis erat Fauno nymphaque Symæthide cretus, 750
 magna quidem patrisque sui matrisque voluptas,
 nostra tamen major, nam me sibi junxerat uni.
 pulcher et octonis iterum natalibus actis,
 signarat dubia teneras lanugine malas.
 hunc ego, me Cyclops nulla cum fine petebat; 755
 nec si quaesieris, odium Cyclopis, amorne
 Acidis in nobis fuerit præsentior, edam;
 par utrumque fuit. Pro! quanta potentia regni
 est, Venus alma, tui! nempe ille immitis et ipsis
 horrendus silvis, et visus ab hospite nullo 760
 impune, et magni cum dis contemptor Olympi,

quid sit amor sentit, nostrique cupidine captus
uritur, oblitus pecorum antrorumque suorum.

Jamque tibi formae, jamque est tibi cura placendi,
jam rigidos pectis rastris, Polypheme, capillos; 765
jam libet hirsutam tibi falce recidere barbam,
et spectare feros in aqua, et componere vultus.

caedis amor feritasque sitisque immensa cruoris
cessant, et tutae veniuntque abeuntque carinae.
Telemus interea Siculam delatus ad Aetnen, 770

Telemus Eurymides, quem nulla fefellerat ales,
terribilem Polyphemon adit; 'Lumen' que, 'quod unum
fronte geris media, rapiet tibi' dixit 'Ulixes.'

risit, et 'O vatum stolidissime, falleris' inquit:
'altera jam rapuit.' Sic frustra vera monentem 775
spernit, et aut gradiens ingenti litora passu
degravat, aut fessus sub opaca revertitur antra.

Prominet in pontum cuneatus acumine longo
collis: utrumque latus circumfluit aequoris unda:
huc ferus ascendit Cyclops, mediusque resedit; 780
lanigerae pecudes, nullo ducente, secutae.

cui postquam pinus, baculi quae praebuit usum,
ante pedes posita est, antemnis apta ferendis,
sumptaque arundinibus compacta est fistula centum,
senserunt toti pastoria sibila montes, 785

senserunt undae. Latitans ego rupe, meique
Acidis in gremio residens, procul auribus hausi
talia dicta meis, auditaque mente notavi:

'Candidior folio nivei, Galatea, ligustri,
floridior pratis, longa procerior alno, 790
splendidior vitro, tenero lascivior haedo,
levior adsiduo detritis aequore conchis,
solibus hibernis, aestiva gratior umbra,
nobilior pomis, platano conspectior alta,

lucidior glacie, matura dulcior uva, 795
 mollior et cygni plumis et lacte coacto,
 et, si non fugias, riguo formosior horto :—
 saevior indomitis eadem Galatea juvenicis,
 durior annosa quercu, fallacior undis,
 lentior et salicis virgis et vitibus albis, 800
 his immobilior scopulis, violentior amne,
 laudato pavone superbior, acrior igni,
 ásperior tribulis, feta truculentior ursâ,
 surdior aequoribus, calcato immitior hydro,
 et (quod praecipue vellem tibi demere possem) 805
 non tantum cervo claris latratibus acto,
 verum etiam ventis volucrique fugacior aura !

‘ At, bene si noris, pigeat fugisse ; morasque
 ipsa tuas damnes, et me retinere labores.
 sunt mihi, pars montis, vivo pendentia saxo 810
 antra, quibus nec sol medio sentitur in aestu,
 nec sentitur hiemps ; sunt poma gravantia ramos ;
 sunt auro similes longis in vitibus uvae ; -
 sunt et purpureae : tibi et has servamus, et illas.
 ipsa tuis manibus silvestri nata sub umbra 815
 mollia fraga leges, ipsa autumnalia corna,
 prunaque, non solum nigro liventia suco,
 verum etiam generosa novasque imitantia ceras.
 nec tibi castaneae me conjuge, nec tibi deerunt
 arbutei fetus : omnis tibi serviet arbos. 820

‘ Hoc pecus omne meum est : multae quoque vallibus
 errant,
 multas silva tegit, multae stabulantur in antris ;
 nec, si forte roges, possim tibi dicere quot sint :
 pauperis est numerare pecus. De laudibus harum
 nil mihi credideris : praesens potes ipsa videre, 825
 ut vix circumeant distentum cruribus uber.

sunt, fetura minor, tepidis in ovilibus agni ;
 sunt quoque, par aetas, aliis in ovilibus haedi.
 lac mihi semper adest niveum : pars inde bibenda
 servatur, partem liquefacta coagula durant.

830

‘Nec tibi deliciae faciles, vulgataque tantum
 munera contingent, dammae, leporesque caperque,
 parve columbarum, demptusve cacumine nidus.
 inveni geminos, qui tecum ludere possint,
 inter se similes, vix ut dignoscere possis,
 villosae catulos in summis montibus ursae ;
 inveni, et dixi *Dominæ servabimus istos.*

835

jam modo caeruleo nitidum caput exsere ponto,
 jam, Galatea, veni, nec munera despice nostra.

‘Certe ego me novi, liquidaeque in imagine vidi
 nuper aquae : placuitque mihi mea forma videnti.
 aspice, sim quantus : non est hoc corpore major
 Juppiter in caelo — nam vos narrare soletis
 nescio quem regnare Jovem. Coma plurima torvos
 prominet in vultus, umerosque, ut lucus, obumbrat.
 nec mihi quod rigidis horrent densissima setis
 corpora, turpe puta. Turpis sine frondibus arbor ;
 turpis equus, nisi colla jubae flaventia velent ;
 barba viros hirtaeque decent in corpore setae .
 unum est in media lumen mihi fronte, sed instar
 ingentis clipei. Quid ? non haec omnia magno
 sol videt e caelo ? soli tamen unicus orbis.

840

845

848

850

adde, quod in vestro genitor meus aequore regnat :
 hunc tibi do socerum. Tantum miserere, precesque
 supplicis exaudi, tibi enim succumbimus uni.
 quique Jovem et caelum sperno et penetrabile fulmen,
 Nereæ, te vereor : tua fulmine saevior ira est.

855

‘*Atque ego contemptus essem patientior hujus,*
si fugeres omnes. Sed cur Cyclope repulso

860

Acin amas? praefersque meis amplexibus Acin?
 ille tamen placeatque sibi, placeatque licebit,
 quod nollem, Galatea, tibi. Modo copia detur!
 sentiet esse mihi tanto pro corpore vires:
 viscera viva traham, divulsaque membra per agros 865
 perque tuas spargam — sic se tibi misceat! — undas.
 uror enim, laesusque exaestuat acrius ignis;
 cumque suis videor translata viribus Aetnam
 pectore ferre meo: nec tu, Galatea, moveris.'

Talia nequiquam questus — nam cuncta videbam — 870
 surgit, et ut taurus vacca furibundus adempta,
 stare nequit, silvaque et notis saltibus errat:
 cum ferus ignaros, nec quicquam tale timentes,
 me videt atque Acin; 'Video' que exclamat 'et ista
 ultima sit, faciam, veneris concordia vestrae.' 875
 tantaque vox, quantam Cyclops iratus habere
 debuit illa fuit. Clamore perhorruit Aetne,
 ast ego vicino pavefacta sub aequore mergor.

Terga fugae dederat conversa Symaethius heros,
 et 'Fer opem, Galatea, precor, mihi! ferte parentes,' 880
 dixerat, 'et vestris peritulum admittite regnis!'
 insequitur Cyclops, partemque e monte revulsam
 mittit; et extremus quamvis pervenit ad illum
 angulus is montis, totum tamen obruit Acin.

At nos, quod solum fieri per fata licebat, 885
 fecimus, ut vires assumeret Acis avitas.
 puniceus de mole cruor manabat, et intra
 temporis exiguum rubor evanescere coepit:
 fitque color primo turbati fluminis imbre,
 purgaturque mora. Tum moles fracta dehiscit, 890
 vivaque per rimas proceraque surgit arundo,
 osque cavum saxi sonat exsultantibus undis;
 miraque res, subito media tenus exstitit alvo

incinctus juvenis flexis nova cornua cannis,
qui, nisi quod major, quod toto caerulus ore,
Acis erat. Sed sic quoque erat tamen Acis, in amne
versus, et antiquum tenuerunt flumina nomen.

XXIX. THE DEIFICATION OF ROMULUS.

[BOOK XIV. — 772-828.]

[ÆNEAS had passed, on the coast of Italy, the isle of the Cercopes, turned by Jupiter into apes (XIV. 75-100), and coming to Cumæ, finds the Sibyl Amalthea, daughter of Scylla, who relates that, being loved by Apollo, he had granted her wish to live so many years as the grains of sand in her hand (101-153). Arriving at Cajetas, he meets Macareus, an old companion of Ulysses, who relates the adventure of the Cyclops and the enchantments of Circe, at whose palace they had remained a full year (154-312). During this time, Circe tells of Picus, son of Saturn, whom, for rejecting her love, she had converted to a woodpecker, and his companions to various beasts, while his wife Canens wasted into air (313-440). In the wars which followed Æneas' arrival in Latium, Diomed refuses aid to Turnus, but his companions, desiring to grant it, are changed to white hinds (441-511). Various transformations follow: of the shepherd Apulus to a wild olive; of Æneas' ships to water-nymphs; of the ashes of the city Ardea to a heron; and at length of Æneas himself to one of the gods *Indigetes*; of Tiberinus to a river; of Vertumnus to sundry shapes, with the tales by which he at length won the the love of Pomona (512-771).]

The story of the foundation of Rome. After the first struggles of the Romans, Romulus reigns until he is transported to heaven where he becomes the god Quirinus (772-828).

[His wife Hersilia becomes the goddess Ora (829-851).]

PROXIMUS Ausonias injusti miles Amuli
 rexit opes : Numitorque senex amissa nepotum
 munere regna capit : festisque Parilibus urbis
 moenia conduntur. Tatiisque patresque Sabini
 bella gerunt, arcisque via Tarpeia reclusa
 dignam animam poena congestis exuit armis.
 inde sati Curibus tacitorum more luporum

ore premunt voces et corpora victa sopore
 invadunt, portasque petunt, quas obice firmo 780
 clauserat Iliades. Unam tamen ipsa reclusit
 nec strepitum verso Saturnia cardine fecit.
 sola Venus portae cecidisse repagula sensit,
 et clausura fuit, nisi quod rescindere numquam
 dis licet acta deum. Jano loca juncta tenebant. 785
 Naides Ausoniae gelido rorantia fonte.
 has rogat auxilium. Nec nymphae justa petentem
 sustinuere deam, venasque et flumina fontis
 elicuere sui. Nondum tamen invia Jani
 ora patentis erant, neque iter praecluserat unda. 790
 lurida subponunt fecundo sulfura fonti,
 incenduntque cavas fumante bitumine venas.
 viribus his aliisque vapor penetravit ad ima
 fontis; et Alpino modo quae certare rigori
 audebatis aquae, non ceditis ignibus ipsis. 795
 flammifera gemini fumant aspergine postes:
 portaque, nequiquam rigidis promissa Sabinis,
 fonte fuit praestructa novo, dum Martius arma
 indueret miles. Quae postquam Romulus ultro
 obtulit, et strata est tellus Romana Sabinis 800
 corporibus, strata estque suis, generique cruorem
 sanguine cum soceri permiscuit impius ensis,
 pace tamen sisti bellum nec in ultima ferro
 decertare placet, Tatiumque accedere regno.
 Occiderat Tatius, populisque aequata duobus, 805
 Romule, jura dabas: posita cum casside Mavors
 talibus affatur divumque hominumque parentem:
 ‘Tempus adest, genitor, quoniam fundamine magno
 res Romana valet, nec praeside pendet ab uno,
 praemia quae promissa mihi dignoque nepoti, 810
solvere, et ablatum terris imponere caelo.

tu mihi concilio quondam praesente deorum —
nam memoro memorique animo pia verba notavi —
“unus erit, quem tu tolles in caerula caeli”
dixisti. Rata sit verborum summa tuorum. 815
annuit omnipotens, et nubibus aëra caecis
occuluit, tonitruque et fulgure terruit orbem.
quae sibi promissae sensit rata signa rapinae,
innixusque hastae pressos temone cruento
impavidos conscendit equos Gradivus, et ictu 820
verberis increpuit, pronusque per aëra lapsus
constitit in summo nemorosi colle Palati:
reddentemque suo jam regia jura Quiriti
abstulit Iliaden. Corpus mortale per auras
dilapsum tenues, ut lata plumbea funda 825
missa solet medio glans intabescere caelo.
pulchra subit facies et pulvinaribus altis
dignior, est qualis trabeati forma Quirini.

XXX. THE WORSHIP OF ÆSCULAPIUS.

[BOOK XV.—622-744.]

[GUIDED by an ancient sage, Numa seeks wisdom among the Greeks of Southern Italy; whereby violating the Sabine law, he is accused, but acquitted, the black lots being changed by miracle to white in the urn (XV. 1-59). At Croton Pythagoras, exiled from Samos, instructs him in the doctrine of metempsychosis, and the law which forbids all shedding of blood. This was unknown in the golden age, but began with the slaughter of animals for food (75-142). Pythagoras—recalling his own former existence as Euphorbas (slain by Menelaus before Troy)—teaches that all life incessantly passes from one to another form; all things are in flux and change—the heavenly bodies, the seasons types of human life, the elements with their transmutations, the vast changes on the face of the earth (237-277). These changes detailed: waters that disappear, or overflow regions once dry; islands formed from mainland, and plains uplifted into hills; springs alternately hot and cold, or strangely affecting those who drink of them; Delos and the Symplegades; Ætna, which did not always flame. Earth herself lives and breathes, and suffers all these changes; life springs from decay, and shows strange metamorphoses, as of worms to butterflies, tadpoles to frogs, and shapeless cubs to bears; fable of the Phœnix, hyæna, and chameleon, and the growth of coral; States change and pass away,—Sparta, Mycenæ, Thebes,—while new Rome is rising from ancient Troy (278-453). The lesson of mercy is reinforced; and, fortified with this doctrine, Numa rules peacefully the state of Rome until his death (454-457).

Egeria, grieving at his loss, listens to the tale of Hippolytus, son of Theseus (banished by the false accusations of Phædra, and dashed to pieces on the shores of Corinth), but changed to the Italian *Virbius*, and is changed by Diana to a fountain (488-551). Tale of the Etruscan *Tages*, who sprang from a clod; and of Cipus, on whose brow grew horns, and who refused the sovereignty of his city portended thereby (532-621).]

The people of Rome, being in terror of a pestilence, seek

counsel of Apollo, who bids them invite his son (*Æsculapius*) to their city. Proceeding to *Epidaurus*, the messengers summon his help (622-652); he, giving them favorable answer in a dream, takes the shape of a serpent, and goes aboard their ship (653-693); and arriving at Rome, makes his dwelling in an island of the *Tiber* (694-744). — B. C. 293.

PANDITE nunc, Musae, praesentia numina vatam,
 (scitis enim, nec vos fallit spatiosa vetustas)
 unde Coroniden circumflua Thybridis alti
 insula Romuleae sacris asciverit urbis. 625

Dira lues quondam Latias vitiaverat auras,
 pallidaque exsanguisqualebant corpora tabo.
 funeribus fessi postquam mortalia cernunt
 temptamenta nihil, nihil artes posse medentum, 630
 auxilium caeleste petunt; mediamque tenentes
 orbis humum Delphos adgunt, oracula Phoebi,
 utque salutifera miseris succurrere rebus
 sorte velit, tantaeque urbis mala finiat, orant.
 et locus et laurus et, quas habet ipse, pharetrae
 intremuere simul; cortinaque reddidit imo 635
 hanc adyto vocem, pavefactaque pectora movit:
 'Quod petis hinc, propiore loco, Romane, petisses:
 et pete nunc propiore loco; nec Apolline vobis,
 qui minuat luctus, opus est, sed Apolline nato:
 ite bonis avibus, prolemque accersite nostram.' 640

Jussa dei prudens postquam accepere Senatus,
 quam colat, explorant, juvenis Phoebefus urbem,
 quique petant ventis Epidauria litora, mittunt.
 quae postquam curva missi tetigere carina,
 concilium Graiosque patres adiere, darentque, 645
 oravere, deum, qui praesens funera gentis
 finiat Ausoniae: certas ita dicere sortes.

Dissidet et variat sententia; parsque negandum

non putat auxilium ; multi retinere, suamque
 non emittere opem, nec numina tradere suadent. 650
 dum dubitant, seram pepulere crepuscula lucem,
 umbraque telluris tenebras induxerat orbi :
 cum deus in somnis opifer consistere visus
 ante tuum, Romane, torum, sed qualis in aede
 esse solet, baculumque tenens agreste sinistra, 655
 caesariem longae dextra deducere barbae,
 et placido tales emittere pectore voces :

‘Pone metus ; veniam, simulacraque nostra relin-
 quam :

hunc modo serpentem, baculum qui nexibus ambit,
 perspice, et usque nota visu, ut cognoscere possis : 660
 vertar in hunc ; sed major ero, tantusque videbor,
 in quantum debent caelestia corpora verti.’
 extemplo cum voce deus, cum voce deoque
 somnus abit, somnique fugam lux alma secuta est.

Postera sidereos Aurora fugaverat ignes ; 665
 incerti quid agant, procures ad templa petiti
 conveniunt operosa dei, quaque ipse morari
 sede velit, signis caelestibus indicet, orant.
 vix bene desierant, cum cristis aureus altis
 in serpente deus praenuntia sibila misit, 670
 adventuque suo signumque arasque foresque
 marmoreumque solum fastigiaque aurea movit,
 pectoribusque tenus media sublimis in aede
 constitit, atque oculos circumtulit igne micantes.

Territa turba pavet : cognovit numina castos 675
 evinctus vitta crines albente sacerdos,
 et ‘Deus en ! deus en ! animis linguisque favete,
 quisquis ades !’ dixit ‘Sis, O pulcherrime, visus
utiliter, populosque juves tua sacra colentes.’
quisquis adest, jussum veneratur numen, et omnes 680

verba sacerdotis referunt geminata, piumque
 Aeneadae praestant et mente et voce favorem.
 adnuit his, motisque deus rata pignora cristis
 et repetita dedit vibrata sibila lingua.
 tum gradibus nitidis delabitur, oraque retro 685
 flectit, et antiquas abiturus respicit aras,
 assuetasque domos habitataque templa salutat ;
 inde per injectis adoportam floribus ingens
 serpit humum, flectitque sinus, mediamque per urbem
 tendit ad incurvo munitos aggere portus ; 690
 restitit hic, agmenque suum turbaeque sequentis
 officium placido visus demittere vultu
 corpus in Ausonia posuit rate. Numinis illa
 sensit onus, pressa estque dei gravitate carina.
 Aeneadae gaudent, caesoque in litore tauro 695
 torta coronatae solvunt retinacula classis.
 impulerat levis aura ratem. Deus eminent alte,
 impositaque premens puppim cervice recurvam
 caeruleas despectat aquas, modicisque per aequor
 Ionium zephyris sexto Pallantidos ortu 700
 Italiam tenuit, praeterque Lacinia templo
 nobilitata deae, Scylaceaue litora fertur.
 linquit Iāpygiam, laevisque Amphrisia remis
 saxa fugit, dextra praerupta Celessia parte,
 Romethiumque legit, Caulonaque, Naryciamque, 705
 evincitque fretum Siculique angusta Pelori,
 Hippotadaeque domos regis, Temesesque metalla,
 Leucosiamque petit, tepidique rosaria Paesti.
 inde legit Capreas, promontoriumque Minervae,
 et Surrentino generosos palmite colles, 710
 Herculeamque urbem, Stabiasque, et in otia natam
 Parthenopen, et ab hac Cumaeae templa Sibyllae.
 hinc calidi fontes lentisciferumque tenetur

Linternum, multamque trahens sub gurgite arenam
 Volturnus, niveisque frequens Sinuessa columbis, 715
 Minturnaeque graves, et quam tumulavit alumnus,
 Antiphataeque domus, Trachasque obsessa palude,
 et tellus Circaea, et spissi litoris Antium.

Huc ubi veliferam nautae advertere carinam —
 asper enim jam pontus erat — deus explicat orbis, 720
 perque sinus crebros et magna volumina labens,
 templa parentis init flavum tangentia litus.
 aequore pacato patrias Epidaurius aras
 linquit, et hospitio juncti sibi numinis usus
 litoream tractu squamae crepitantis arenam 725
 sulcat, et innixus moderamine navis in alta
 puppe caput posuit, donec Castrumque sacrasque
 Lavinî sedes Tiberinaque ad ostia venit.

Huc omnes populi passim, matrumque patrumque
 obvia turba ruit, quaeque ignes, Troïca, servant, 730
 Vesta, tuos, laetoque deum clamore salutant ;
 quaque per adversas navis cita ducitur undas,
 tura super ripas aris ex ordine factis
 parte ab utraque sonant, et odorant aëra fumis :
 ictaque coniectos incalfacit hostia cultros. 735

Jamque caput rerum, Romanam intraverat urbem.
 erigitur serpens, summoque acclinia malo
 colla movet, sedesque sibi circumspicit aptas.
 scinditur in geminas partes circumfluis amnis :
insula nomen habet ; laterumque e parte duorum 740
 porrigit aequales media tellure lacertos.
 huc se de Latia pinu Phoebetus anguis
 contulit, et finem specie caeleste resumpta
 luctibus imposuit, venitque salutifer Urbi.

XXXI. THE APOTHEOSIS OF CÆSAR.

[BOOK XV. — 745-879.]

AFTER the triumphs of Cæsar, and his death by treachery of his friends, Venus obtained from Jupiter that he should be received into the number of the immortals,—a native deity, while Æsculapius was of foreign origin (745-844). She takes therefore his spirit as he falls, and bears it above, his path being shown by a miraculous star which appeared in the heavens at his death (845-870).

CONCLUSION, 871-879.

Hic tamen accessit delubris advena nostris : 745
 Caesar in Urbe sua deus est, quem marte togaque
 praecipuum non bella magis finita triumphis,
 resque domi gestae properataque gloria rerum,
 in sidus vertere novum stellamque comantem,
 quam sua progenies. Neque enim de Caesaris actis
 ullum majus opus, quam quod pater exstitit hujus.
 scilicet aequoreos plus est domuisse Britannos,
 perque papyriferi septemflua flumina Nili
 victrices egisse rates, Numidasque rebelles
 Cinyphiumque Jubam, Mithridateisque tumentem 755
 nominibus Pontum populo adjecisse Quirini,
 et multos meruisse, aliquos egisse triumphos,
 quam tantum genuisse virum? Quo praeside rerum
 humano generi, Superi, favistis abunde.

Ne foret hic igitur mortali semine cretus, 760
 ille deus faciendus erat. Quod ut aurea vidit
 Aeneae genetrîx, vidit quoque triste parari
 pontifici letum et conjurata arma moveri,
 palluit; et cunctis, ut cuique erat obvia, divis
 'Aspice,' dicebat 'quanta mihi mole parentur 765

insidiae, quantaque caput cum fraude petatur,
 quod de Dardanio solum mihi restat Iulo.
 solane semper ero justis exercita curis ?
 quam modo Tydidæ Calydonia vulneret hasta,
 nunc male defensæ confundant moenia Trojæ ; 770
 quæ videam natum longis erroribus actum
 jactarique freto sedesque intrare silentum,
 bellaque cum Turno gerere, aut, si vera fatemur,
 cum Junone magis ? Quid nunc antiqua recordor
 damna mei generis ? Timor hic meminisse priorum 775
 non sinit : in me acui sceleratos cernitis enses.
 quos prohibete, precor, facinusque repellite ! neve
 caede sacerdotis flammæ exstinguite Vestæ.'

Talia nequiquam toto Venus anxia caelo
 verba jacit, superosque movet ; qui rumpere quamquam
 ferrea non possunt veterum decreta sororum,
 signa tamen luctus dant haud incertâ futuri.
 arma ferunt inter nigras crepitantia nubes
 terribilesque tubas, auditaque cornua caelo
 præmonuisse nefas. Solis quoque tristis imago 785
 lurida sollicitis præbebat lumina terris.
 saepe faces visæ mediis ardere sub astris ;
 saepe inter nimbos guttæ cecidere cruentæ.
 caerulus et vultum ferrugine Lucifer atra
 sparsus erat, sparsi lunares sanguine currus. 790
 tristia mille locis Stygius dedit omina bubo ;
 mille locis lacrimavit ebur, cantusque feruntur
 auditi sanctis et verba minantia lucis.
 victima nulla litat, magnosque instare tumultus
 fibra monet, caesumque caput reperitur in extis ; 795
 inque foro circumque domos et templa deorum
 nocturnos ululasse canes, umbrasque silentum
 erravisse ferunt, motamque tremoribus urbem.

Non tamen insidias venturaque vincere fata
 praemonitus potuere deum ; strictique feruntur 800
 in templum gladii ; neque enim locus ullus in Urbe
 ad facinus diramque placet, nisi curia, caedem.
 tum vero Cytherea manu percussit utraque
 pectus, et aetheria molitur condere nube,
 qua prius infesto Paris est ereptus Atridae, 805
 et Diomedeos Aeneas fugerat enses.

Talibus hanc genitor : ‘Sola insuperabile fatum,
 nata, movere paras ? intres licet ipsa sororum
 tecta trium ! cernes illic molimine vasto
 ex aere et solido rerum tabularia ferro, 810
 quae neque concursum caeli, neque fulminis iram,
 nec metuunt ulla tuta atque aeterna ruinas.
 inuenies illic incisa adamante perenni
 fata tui generis : legi ipse animoque notavi,
 et referam, ne sis etiamnum ignara futuri. 815

‘Hic sua complevit, pro quo, Cytherea, laboras,
 tempora perfectis quos terrae debuit annis.
 ut deus accedat caelo templisque locetur,
 tu facies natusque suus, qui nominis heres
 impositum feret unus onus, caedisque parentis 820
 nos in bella suos fortissimus ultor habebit.
 illius auspiciis obsessae moenia pacem
 victa petunt Mutinae ; Pharsalia sentiet illum ;
 Emathiaque iterum madefient caede Philippi ;
 et magnum Siculo nomen superabitur undis ; 825
 Romanique ducis conjunx Aegyptia taedae
 non bene fisa cadet : frustra erit illa minata,
 servitura suo Capitolia nostra Canopo.

‘Quid tibi barbariem, gentes ab utroque jacentes
 Oceano numerem ? Quodcumque habitabile tellus 830
 sustinet, hujus erit ; pontus quoque serviet illi.

pace data terris, animum ad civilia vertet
 jura suum, legesque feret justissimus auctor :
 exemploque suo mores reget, inque futuri
 temporis aetatem venturorumque nepotum
 prospiciens, prolem sancta de conjuge natam
 ferre simul nomenque suum curasque jubebit :
 nec, nisi cum senior Pylios aequaverit annos,
 aetherias sedes cognataque sidera tanget.
 hanc animam interea caeso de corpore raptam
 fac jubar, ut semper Capitolia nostra forumque
 divus ab excelsa prospectet Julius aede.'

835

840

Vix ea fatus erat, media cum sede senatus
 constitit alma Venus, nulli cernenda, suique
 Cæsaris eripuit membris, nec in aëra solvi
 passa recentem animam caelestibus intulit astris.
 dumque tulit, lumen capere atque ignescere sensit,
 emisitque sinu. Luna volat altius illa,
 flammiferumque trahens spatioso limite crinem
 stella micat, natiq̄ videns benefacta fatetur
 esse suis majora, et vinci gaudet ab illo.
 hic sua praeferrī quamquam vetat acta paternis,
 libera fama tamen nullisque obnoxia jussis
 invitum praefert, unaque in parte repugnat.
 sic magni cedit titulis Agamemnonis Atreus ;
 Aegæa sic Theseus, sic Peleæ vincit Achilles.
 denique, ut exemplis ipsos aequantibus utar,
 sic et Saturnus minor est Jove. Juppiter arces
 temperat aetherias et mundi regna triformis ;
 terra sub Augusto : pater est et rector uterque.

845

850

855

860

Di, precor, Aeneae comites, quibus ensis et ignis
 cesserunt, dique Indigetes, genitorque Quirine
 Urbis, et invicti genitor Gradive Quirini,
 Vestaque Caesareos inter sacrata penates,

et cum Caesarea tu, Phoebe domestice, Vesta, 865
quique tenes altus Tarpeas Juppiter arces,
quosque alios vati fas appellare piumque est:
tarda sit illa dies et nostro serior aevo,
qua caput Augustum, quem temperat, orbe relicto
accedat caelo, faveatque precantibus absens. 870

JAMQUE opus exegi, — quod nec Jovis ira nec ignis
nec poterit ferrum nec edax abolere vetustas.
cum volet, illa dies, quae nil nisi corporis hujus
jus habet, incerti spatium mihi finiat aevi:
parte tamen meliore mei super alta perennis 875
astra ferar, nomenque erit indelebile nostrum.
quaque patet domitis Romana potentia terris,
ore legar populi, perque omnia saecula fama,
si quid habent veri vatum praesagia, vivam.

SHORTER POEMS.

I. THE FASTI.

THE word *fasti*, properly applied to those days of the year on which it was permitted (*fas*) to transact public business, came to be applied to the Roman Calendar, or systematic arrangement and classification of the days of each month. Ovid's purpose in this poem was to cast this calendar into a poetic form, describing whatever was peculiar and characteristic in the Roman usages, — as festivals and rites, — and working into it whatever traditions and myths were current among the people. The Roman religion was so meagre in the elements of fable, that its mythology, as presented in this work, is hardly more than a clumsy adaptation and vamping over of Grecian myths. It was, however, as rich in form and ceremonial as it was poor in story; and the most valuable and original portions of the *Fasti* are those which describe fragments of these primitive rites, which had managed to survive the inroad of the more fashionable Greek and Oriental forms of worship, and still lingered in the community. Some of them, indeed, held their own for centuries longer, and some were transformed and adopted into the Christian calendar.

Only six books of the *Fasti*, containing the months from January to June inclusive, are extant. It is a much disputed question whether the other six books have been lost, or were never written. It is probable that they were written in the rough, but unfinished at the time of the poet's exile, and never published. At any rate, there are no citations in ancient authors from any but the first six books.

The following extracts from the fourth book (April) contain a description of two very ancient festivals, with the traditional account of the founding of Rome, introduced in the usual manner of the poet.

1. *The Festival of Pales* (April 21).

- Nox abiit, oriturque Aurora. *Parilia* poscor :
 Non poscor frustra, si favet alma Pales.
 Alma Pales, faveas pastoria sacra canenti,
 Prosequor officio si tua festa pio.
- Certe ego de vitulo cinerem stipulasque fabalis 725
 Saepe tuli plena (februa casta) manu.
 Certe ego transilui positas ter in ordine flammis,
 Udaque roratas laurea misit aquas.
- Mota dea est, operique favet : navalibus exi,
 Puppis ! habent ventos jam mea vela suos. 730
- I, pete virginea, populus, suffimen ab ara :
 Vesta dabit ; Vestae munere purus eris.
 Sanguis equi suffimen erit, vitulique favilla,
 Tertia res durae culmen inane fabae.
- Pastor, oves saturas ad prima crepuscula lustra : 735
 Unda prius spargat, virgaque verrat humum.
 Frondibus et fixis decorentur ovilia ramis,
 Et tegat ornatas longa corona fores.
- Caerulei fiant vivo de sulfure fumi,
 Tactaque fumanti sulfure balet ovis. 740
- Ure mares oleas, taedamque, herbasque Sabinas,
 Et crepet in mediis laurus adusta focis.
- Libaque de milio milii fiscella sequetur :
 Rustica praecipue est hoc dea laeta cibo.
- Adde dapes mulctramque suas, dapibusque resectis 745
 Silvicolam tepido lacte precare Palen.
- Consule* (dic) *pecori pariter pecorisque magistris :*
Effugiat stabulis noxa repulsa meis.
Sive sacro pavi, sive sub arbore sacra,
Pabulaque e bustis inscia carpsit ovis ; 750
Si nemo intravi vetitum, nostrisve fugatae

- Sunt oculis nymphae, semicaperve deus ;*
Si mea falx ramo lucum spoliavit opaco,
Unde data est aegrae fuscina frondis ovi ;
Da veniam culpae, nec, dum degrandinat, obsit 755
Agresti fano supposuisse pecus.
Nec noceat turbasse lacus : ignoscite, nymphae,
Mota quod obscuras ungula fecit aquas.
Tu, dea, pro nobis fontes fontanaque placa
Numina ; tu sparsos per nemus omne deos. 760
Nec dryadas, nec nos videamus labra Dianae,
Nec Faunum, medio cum premit arva die.
Pelle procul morbos : valeant hominesque gregesque,
Et valeant vigiles, provida turba, canes.
Neve minus multos redigam quam mane fuerunt, 765
Neve gemam referens vellera rapta lupo.
Absit iniqua fames : herbae frondesque supersint,
Quaeque lavent artus, quaeque bibantur, aquae.
Ubera plena premam : referat mihi caseus aera,
Dentque viam liquido vimina rara sero. 770
Lanaque proveniat nullas laesura puellas,
Mollis et ad teneras quamlibet apta manus.
Quae precor, eveniant ; et nos faciamus ad annum 775
Pastorum dominae grandia liba Pali.
 His dea placanda est ; haec tu conversus ad ortus
 Dic quater, et vivo perlue rore manus.
 Tum licet adposita, veluti cratera, camella,
 Lac niveum potes purpureamque sapam ; 780
 Moxque per ardentes stipulae crepitantis acervos
 Traicias celeri strenua membra pede.
 Expositus mos est : moris mihi restat origo.
 Turba facit dubium, coeptaque nostra tenet.
 Omnia purgat edax ignis, vitiumque metallis 785
 Excoquit : idcirco cum duce purgat ovis ?

An, quia cunctarum contraria semina rerum
 Sunt duo discordes, ignis et unda, dei,
 Junxerunt elementa patres, aptumque putarunt
 Ignibus et sparsa tangere corpus aqua?
 An, quod in his vitae causa est, haec perdidit exsul,
 His nova fit conjunx, haec duo magna putant?
 Vix equidem credo: sunt qui Phaëthonta referri
 Credant, et nimias Deucalionis aquas.
 Pars quoque, cum saxis pastores saxa feribant,
 Scintillam subito prosiluisse ferunt:
 Prima quidem periit, stipulis excepta secunda est.
 Hoc argumentum flamma Parilis habet?
 An magis hunc morem pietas Aenea fecit,
 Innocuum victo cui dedit ignis iter?
 Num tamen est vero propius, cum condita Roma est,
 Transferri jussos in nova tecta Lares,
 Mutantesque domum tectis agrestibus ignem
 Et cessaturae subposuisse casae,
 Per flammam saluisse pecus, saluisse colonos?
 Quod fit natali nunc quoque, Roma, tuo.
 Ipse locus causas vati facit. Urbis origo
 Venit: ades factis, magne Quirine, tuis!

2. *The Founding of Rome.*

JAM luerat poenas frater Numitoris, et omne
 Pastorum gemino sub duce volgus erat.
 Contrahere agrestes et moenia ponere utrique
 Convenit: ambigitur, moenia ponat uter.
 'Nil opus est' dixit 'certamine' Romulus 'ullo:
 Magna fides avium est; experiamur aves.'
 Res placet: alter adit nemorosi saxa Palati;
 Alter Aventinum mane cacumen init.

Sex Remus, hic volucres bis sex videt ordine ; pacto
Statur, et arbitrium Romulus urbis habet.

Apta dies legitur, qua moenia signet aratro.

Sacra Palis suberant ; inde movetur opus : 820

Fossa fit ad solidum ; fruges jaciuntur in ima,
Et de vicino terra petita solo.

Fossa repletur humo, plenaque imponitur ara,
Et novus accenso fungitur igne focus.

Inde premens stivam designat moenia sulco : 825

Alba jugum niveo cum bove vacca tulit.

Vox fuit haec regis : *Condenti, Juppiter, urbem
Et genitor Mavors Vestaque mater, ades !*

*Quosque pium est adhibere deos, advertite cuncti !
Auspicious vobis hoc mihi surgat opus.* 830

*Longa sit huic aetas dominaeque potentia terrae,
Sique sub hac oriens occiduusque dies.*

Ille precabatur : tonitru dedit omina laevo
Juppiter, et laevo fulmina missa polo.

Augurio laeti jaciunt fundamina cives, 835
Et novus exiguo tempore murus erat.

Hoc Celer urget opus, quem Romulus ipse vocarat,
'Sint' que, 'Celer, curae,' dixerat 'ista tuae :

Neve quis aut muros, aut factam vomere fossam
Transeat, audentem talia dede neci.' 840

Quod Remus ignorans humiles contemnere muros
Coepit, et 'His populus' dicere 'tutus erit ?'

Nec mora, transiluit : rutro Celer occupat ausum ;
Ille premit duram sanguinolentus humum.

Haec ubi rex didicit, lacrimas introrsus obortas 845
Devorat, et clausum pectore volnus habet ;

Flere palam non volt, exemplaque fortia servat,
Sic que meos muros transeat hostis ait.

Dat tamen exsequias ; nec jam suspendere fletum

Sustinet, et pietas dissimulata patet. 850
 Osculaque adplicuit posito suprema feretro,
 Atque ait, *Invito frater adempte, vale!*
 Arsurosque artus unxit. Fecere, quod ille,
 Faustulus et maestas Acca soluta comas;
 Tum juvenem nondum facti flevere Quirites; 855
 Ultima plorato subdita flamma rogo est.
 Urbs oritur — quis tunc hoc ulli credere posset? —
 Victorem terris impositura pedem.
 Cuncta regas, et sis magno sub Cæsare semper:
 Saepe etiam pluris nominis hujus habe; 860
 Et quotiens steteris domito sublimis in orbe,
 Omnia sint umeris inferiora tuis.

3. *Ritual to avert Blight (April 25).*

Sæx ubi, quæ restant, luces Aprilis habebit,
 In medio cursu tempora veris erunt,
 Et frustra pecudem quaeres Athamantidos Helles,
 Signaque dant imbres, exoriturque Canis.
 Hac mihi Nomento Romam cum luce redirem, 905
 Obstitit in media candida turba via;
 Flamen in antiquae lucum Robiginis ibat,
 Exta canis flammis, exta daturus ovis.
 Protinus accessi, ritus ne nescius essem;
 Edidit hæc Flamen verba, Quirine, tuus: 910
*Aspera Robigo, parcas Cerialibus herbis,
 Et tremat in summa leve cacumen humo.
 Tu sata sideribus caeli nutrita secundi
 Crescere, dum fiant falcibus apta, sinas.
 Vis tua non levis est: quæ tu frumenta notasti,
 Maestus in amissis illa colonus habet.
 Nec venti tantum Cereri nocuere, nec imbres,*

*Nec sic marmoreo pallet adusta gelu,
 Quantum, si culmos Titan incalfacit udos :
 Tunc locus est irae, diva timenda, tuae. 920
 Parce, precor, scabrasque manus a messibus aufer,
 Neve noce cultis : posse nocere sat est.
 Nec teneras segetes, sed durum amplectere ferrum,
 Quodque potest alios perdere, perde prior.
 Utilius gladios et tela nocentia carpes : 925
 Nil opus est illis ; otia mundus agit.
 Sarcula nunc durusque bidens et vomer aduncus,
 Ruris opes, niteant : inquinet arma situs.
 Conatusque aliquis vagina ducere ferrum,
 Adstrictum longa sentiat esse mora. 930
 At tu ne viola Cererem ! semperque colonus
 Absenti possit solvere vota tibi.
 Dixerat ; a dextra villis mantele solutis,
 Cumque meri patera turis acerra fuit ;
 Tura focus vinumque dedit, fibrasque bidentis, 935
 Turpiaque obscenae (vidimus) exta canis.
 Tum mihi 'Cur detur sacris nova victima, quaeris ?' —
 Quaesieram — 'Causam percipe' flamen ait.
 'Est canis, Icarium dicunt, quo sidere moto
 Tosta sitit tellus, praecipiturque seges. 940
 Pro cane sidereo canis hic imponitur arae,
 Et quare pereat, nil nisi nomen habet.'*

II. HEROIDES.

THE *Heroides* ("Heroines") are a series of about twenty letters addressed from various mythical and legendary persons, — chiefly from lonely wives and forsaken brides to husband or lover. The example here given is the first and perhaps best of the series.

Penelope to Ulysses.

HANC tua Penelope lento tibi mittit, Ulixè :
 Nil mihi rescribas, at tamen ipse veni.
 Troja jacet certe, Danais invisâ puellis ;
 Vix Priamus tanti totaque Troja fuit.
 O utinam tum, cum Lacedaemona classe petebat,   5
 Obrutus insanis esset adulter aquis !
 Non ego deserto jacuissem frigida lecto,
 Non quererer tardos ire relicta dies ;
 Nec mihi quaerenti spatiosam fallere noctem
 Lassasset viduas pendula tela manus.   10
 Quando ego non timui graviora pericula veris ?
 Res est solliciti plena timoris amor.
 In te fingebam violentos Troas ituros ;
 Nomine in Hectoreo pallida semper eram.
 Sive quis Antilochum narrabat ab Hectore victum,   15
 Antilochus nostri causa timoris erat ;
 Sive, Menoetiaden falsis cecidisse sub armis,
 Flebam successu posse carere dolos ;
 Sanguine Tlepolemus Lyciam tepefecerat hastam,
 Tlepolemi leto cura novata mea est ;   20
 Denique, quisquis erat castris jugulatus Achivis
 Frigidius glacie pectus amantis erat.
 Sed bene consuluit casto deus aequus amori :
 Versa est in cineres sospite Troja viro.

Argolici rediere duces : altaria fumant ; 25
 Ponitur ad patrios barbara praeda deos ;
 Grata ferunt nymphae pro salvis dona maritis ;
 Illi victa suis Troica fata canunt.
 Mirantur justique senes trepidaeque puellae :
 Narrantis conjunx pendet ab ore viri. 30
 Atque aliquis posita monstrat fera proelia mensa,
 Pingit et exiguo Pergama tota mero ;
 'Hac ibat Simois, hac est Sigea tellus,
 Hic steterat Priami regia celsa senis ;
 Illic Aeacides, illic tendebat Ulixes ; 35
 Hic alacer missos terruit Hector equos.'
 Omnia namque tuo senior, te quaerere misso,
 Retulerat gnato Nestor, at ille mihi.
 Retulit et ferro Rhesumque Dolonaque caesos,
 Utque sit hic somno proditus, ille dolo. 40
 Ausus es, O nimium nimiumque oblite tuorum,
 Thracia nocturno tangere castra dolo,
 Totque simul mactare viros, adjutus ab uno !
 At bene cautus eras et memor ante mei ?
 Usque metu micuere sinus, dum victor amicum 45
 Dictus es Ismariis isse per agmen equis.
 Sed mihi quid prodest vestris disjecta lacertis
 Ilios et murus quod fuit, esse solum,
 Si maneo qualis Troja durante manebam,
 Virque mihi dempto fine carendus abest ? 50
 Diruta sunt aliis, uni mihi Pergama restant,
 Incola captivo quae bove victor arat.
 Jam seges est, ubi Troja fuit, resecandaque falce
 Luxuriat Phrygio sanguine pinguis humus ;
 Semisepulta virum curvis feriuntur aratris 55
 Ossa ; ruinosas occulit herba domos.
 Victor abes : nec scire mihi, quae causa morandi,

Aut in quo lateas ferreus orbe, licet.
 Quisquis ad haec vertit peregrinam littora puppim,
 Ille mihi de te multa rogatus abit : 60
 Quamque tibi reddat, si te modo viderit usquam,
 Traditur huic digitis charta novata meis.
 Nos Pylon, antiqui Neleſa Nestoris arva,
 Misimus : incerta est fama remissa Pylo.
 Misimus et Sparten : Sparte quoque nescia veri. 65
 Quas habitas terras, aut ubi lentus abes ?
 Utilius starent etiam nunc moenia Phoebi.
 Irascor votis heu levis ipsa meis !
 Scirem ubi pugnares, et tantum bella timerem,
 Et mea cum multis juncta querela foret. 70
 Quid timeam, ignoro ; timeo tamen omnia demens,
 Et patet in curas area lata meas.
 Quaecumque aequor habet, quaecumque pericula tellus,
 Tam longae causas suspicor esse morae.
 Haec ego dum stulte metuo, quae vestra libido est, 75
 Esse peregrino captus amore potes.
 Forsitan et narres, quam sit tibi rustica conjunx,
 Quae tantum lanas non sinat esse rudes.
 Fallar, et hoc crimen tenues vanescat in auras,
 Neve, revertendi liber, abesse velis ! 80
 Me pater Icarus viduo discedere lecto
 Cogit, et immensas increpat usque moras.
 Increpat usque licet : tua sum, tua dicar oportet ;
 Penelope conjunx semper Ulixis ero.
 Ille tamen pietate mea precibusque pudicis 85
 Frangitur, et vires temperat ipse suas.
 Dulichii Samiique et quos tulit alta Zacynthos,
 Turba ruunt in me luxuriosa proci ;
 Inque tua regnant, nullis prohibentibus, aula :
 Viscera nostra, tuae dilacerantur opes. 90

Quid tibi Pisandrum Polybumque Medontaque dirum
 Eurymachique avidas Antinoique manus
 Atque alios referam, quos omnes turpiter absens
 Ipse tuo partis sanguine rebus alis?
 Irus egens pecorisque Melanthius actor edendi 95
 Ultimus accedunt in tua damna pudor.
 Tres sumus inbelles numero, sine viribus uxor,
 Laërtesque senex, Telemachusque puer.
 Ille per insidias paene est mihi nuper adeptus,
 Dum parat invitis omnibus ire Pylon. 100
 Di, precor, hoc jubeant, ut euntibus ordine fati
 Ille meos oculos comprimat, ille tuos.
 Hinc faciunt custosque boum longaevaue nutrix,
 Tertius immundae cura fidelis harae.
 Sed neque Laërtes, ut qui sit inutilis armis, 105
 Hostibus in mediis regna tenere potest.
 Telemacho veniet, vivat modo, fortior aetas:
 Nunc erat auxiliis illa tuenda patris.
 Nec mihi sunt vires inimicos pellere tectis:
 Tu citius venias, portus et aura tuis. 110
 Est tibi, sitque, precor, gnatus, qui mollibus annis
 In patrias artes erudiendus erat.
 Respice Laërten, ut jam sua lumina condas,
 Extremum fati sustinet ille diem.
 Certe ego, quae fueram te discedente puella, 115
 Protinus ut venias, facta videbor anus.

III: AMORES.

THE *Amores* consist of three books of short poems, very miscellaneous in their subjects, sentimental, voluptuous, complimentary, or personal. Those here given have a special interest, as illustrating the poet's earlier aspiration, and the more playful aspect of his verse.

1. *The Poet of Idleness* (i. 15).

QUID mihi, Livor edax, ignavos obicis annos,
 Ingeniique vocas carmen inertis opus?
 Non me more patrum, dum strenua sustinet aetas
 Praemia militiae pulverulenta sequi,
 Nec me verbosas leges ediscere, nec me 5
 Ingrato vocem prostituisse foro.
 Mortale est, quod quaeris, opus : mihi fama perennis
 Quaeritur, in toto semper ut orbe canar.
 Vivet Maeonides, Tenedos dum stabit et Ide,
 Dum rapidas Simois in mare volvet aquas. 10
 Vivet et Ascræus, dum mustis uva tumebit,
 Dum cadet incurva falce resecta Ceres.
 Battiades semper toto cantabitur orbe :
 Quamvis ingenio non valet, arte valet.
 Nulla Sophocleo veniet jactura cothurno ; 15
 Cum sole et luna semper Aratus erit.
 Dum fallax servus, durus pater, improba lena
 Vivent et meretrix blanda, Menandros erit.
 Ennius arte carens animosique Accius oris
 Casurum nullo tempore nomen habent. 20
 Varronem primamque ratem quae nesciet aetas,
 Aureaque Aesonio terga petita duci?
 Carmina sublimis tunc sunt peritura Lucreti,
 Exitio terras cum dabit una dies.

Tityrus et fruges Aeneïaque arma legentur, 25
     Roma triumphati dum caput orbis erit.
 Donec erunt ignes arcusque Cupidinis arma,
     Discentur numeri, culte Tibulle, tui.
 Gallus et Hesperii et Gallus notus Eois,
     Et sua cum Gallo nota Lycoris erit. 30
 Ergo cum silices, cum dens patientis aratri
     Depereant aevo, carmina morte carent.
 Cedant carminibus reges regumque triumpho,
     Cedat et auriferi ripa benigna Tagi.
 Vilia miretur vulgus : mihi flavus Apollo 35
     Pocula Castalia plena ministret aqua,
 Sustineamque coma metuentem frigora myrtum :
     Atque ita sollicito multus amante legar.
 Pascitur in vivis Livor ; post fata quiescit,
     Cum suus ex merito quemque tuetur honos. 40
 Ergo etiã cum me supremus adederit ignis,
     Vivam, parsque mei multa superstes erit.

2. *Elegy on a Parrot* (ii. 6).

PSITTACUS, eois imitatrix ales ab Indis,
     Occidit ! exsequias ite frequenter, aves.
 Ite, piae volucres, et plangite pectora pinnis,
     Et rigido teneras ungue notate genas.
 Horrida pro maestis lanietur pluma capillis, 5
     Pro longa resonent carmina vestra tuba.
 Quod scelus Ismarii quereris, Philomela, tyranni,
     Expleta est annis ista querella suis.
 Alitis in rarae miserum devertere funus :
     Magna sed antiqui causa doloris Itys. 10
 Omnes, quae liquido libratis in aëre cursus,
     Tu tamen ante alios, turtur amice, dole.

Plena fuit vobis omni concordia vita,
 Et stetit ad finem longa tenaxque fides.
 Quod fuit Argolico juvenis Phoeceus Orestae, 15
 Hoc tibi, dum licuit, psittace, turtur erat.
 Quid tamen ista fides, quid rari forma coloris,
 Quid vox mutandis ingeniosa sonis,
 Quid juvat, ut datus es, nostrae placuisse puellae?
 Infelix avium gloria, nempе jaces. 20
 Tu poteras fragiles pinnis hebetare smaragdos,
 Tincta gerens rubro Punica rostra croco.
 Non fuit in terris vocum simulantior ales :
 Reddebas blaeso tam bene verba sono.
 Raptus es invidia : non tu fera bella movebas ; 25
 Garrulus et placidae pacis amator eras.
 Ecce, coturnices inter sua proelia vivunt,
 Forsitan et fiant inde frequenter anus.
 Plenus eras minimo : nec prae sermonis amore
 In multos poteras ora vacare cibos. 30
 Nux erat esca tibi, causaeque papavera somni,
 Pellebatque sitim simplicis umor aquae.
 Vivet edax vultur, ducensque per aëra gyros
 Miluus, et pluviae graculus auctor aquae ;
 Vivet et armiferae cornix invisâ Minervae, 35
 Illa quidem saeculis vix moritura novem.
 Occidit ille loquax, humanae vocis imago,
 Psittacus, extremo munus ab orbe datum.
 Optima prima fere manibus rapiuntur avaris ;
 Implentur numeris deteriora suis. 40
 Tristia Phylacidae Thersites funera vidit :
 Jamque cinis, vivis fratribus, Hector erat.
 Quid referam timidæ pro te pia vota puellæ,
 Vota procelloso per mare raptâ noto?
 Septima lux aderat, non exhibitura sequentem, 45

Et stabat vacuo jam tibi Parca colo ;
 Nec tamen ignavo stupuerunt verba palato :
 Clamavit moriens lingua *Corinna, vale !*
 Colle sub Elysio nigra nemus ilice frondet,
 Udaque perpetuo gramine terra viret. 50
 Siqua fides dubiis, volucrum locus ille piarum
 Dicitur, obscenae quo prohibentur aves :
 Illic innocui late pascuntur olores,
 Et vivax phoenix, unica semper avis ;
 Explicat ipsa suas ales Junonia pinnas, 55
 Oscula dat cupido blanda columba mari.
 Psittacus has inter nemorali sede receptus
 Convertit volucres in sua verba pias.
 Ossa tegit tumulus, tumulus pro corpore magnus,
 Quo lapis exiguus par sibi carmen habet : 60
Colligor ex ipso dominae placuisse sepulcro :
Ora fuere mihi plus ave docta loqui.

3. *Farewell to the Loves* (iii. 15).

QUAERE NOVUM vatem, tenerorum mater Amorum !
 Reditur hic elegis ultima meta meis :
 Quos ego composui, Peligni ruris alumnus ;
 Nec me deliciae dedecuerunt meae.
 Siquid id est, usque a proavis vetus ordinis heres, 5
 Non modo militiae turbine factus eques.
 Mantua Vergilio gaudet ; Verona Catullo :
 Pelignae dicar gloria gentis ego,
 Quam sua libertas ad honesta coëgerat arma,
 Cum timuit socias anxia Roma manus. 10
 Atque aliquis spectans hospes Sulmonis aquosi
 Moenia, quae campi jugera pauca tenent,
 'Quae tantum' dicet 'potuistis ferre poetam,

Quantulacumque estis, vos ego magna voco.⁷
Culte puer, puerique parens Amathusia culti, 15
    Aurea de campo vellite signa meo.
Corniger increpuit thyrso graviore Lyaeus :
    Pulsanda est magnis area major equis.
Imbelles Elegi, genialis Musa, valete,
    Post mea mansurum fata superstes opus ! 20

IV. TRISTIA.

THE *Tristia* ("Complaints") are five books of poems written during Ovid's long banishment. Some of them have much biographical interest, and all are full of personal feeling; sometimes monotonous, abject, and unmanly, more often a genuine and most pathetic expression of the sorrows of exile. (Respecting the causes and circumstances of Ovid's banishment, see the Life.)

I. *Banished from Rome* (i. 3).

CUM subit illius tristissima noctis imago,
 Qua mihi supremum tempus in Urbe fuit,
 Cum repeto noctem, qua tot mihi cara reliqui,
 Labitur ex oculis nunc quoque gutta meis.
 Jam prope lux aderat, qua me discedere Caesar   5
 Finibus extremae jusserat Ausoniae.
 Nec spatium fuerat, nec mens satis apta parandi:
 Torpuerant longa pectora nostra mora.
 Non mihi servorum, comitis non cura legendi,
 Non aptae profugo vestis opisve fuit.   10
 Non aliter stupui, quam qui Jovis ignibus ictus
 Vivit, et est vitae nescius ipse suae.
 Ut tamen hanc animi nubem dolor ipse removit,
 Et tandem sensus convaluere mei;
 Adloquor extremum maestos abiturus amicos,   15
 Qui modo de multis unus et alter erant.
 Uxor amans flentem flens acrius ipsa tenebat,
 Imbre per indignas usque cadente genas;
 Nata procul Libycis aberat diversa sub oris,
 Nec poterat fati certior esse mei.   20
 Quocumque aspiceres, luctus gemitusque sonabant,
 Forma que non taciti funeris intus erat.
 Femina virque meo, pueri quoque funere maerent;

Inque domo lacrimas angulus omnis habet :
 Si licet exemplis in parvo grandibus uti, 25
 Haec facies Trojae, cum caperetur, erat.
 Jamque quiescebant voces hominumque canumque,
 Lunaque nocturnos alta regebat equos.
 Hanc ego suspiciens et ab hac Capitolia cernens,
 Quae nostro frustra juncta fuere lari, 30
 'Numina vicinis habitantia sedibus,' inquam,
 'Jamque oculis numquam templa videnda meis,
 Dique relinquendi, quos urbs tenet alta Quirini,
 Este salutati tempus in omne mihi !
 Et quamquam sero clipeum post vulnera sumo, 35
 Attamen hanc odiis exonerate fugam,
 Caelestique viro, quis me deceperit error,
 Dicite : pro culpa ne scelus esse putet.
 Ut quod vos scitis, poenae quoque sentiat auctor,
 Placato possum non miser esse deo.' 40
 Hac prece adoravi superos ego ; pluribus uxor,
 Singultu medios impediante sonos.
 Illa etiam, ante Lares passis prostrata capillis,
 Contigit extinctos ore tremente focos,
 Multaque in adversos effudit verba Penates 45
 Pro deplorato non valitura viro.
 Jamque morae spatium nox praecipitata negabat,
 Versaque ab axe suo Parrhasis arctos erat.
 Quid facerem ? blando patriae retinebar amore ;
 Ultima sed jussae nox erat illa fugae. 50
 Ah ! quotiens aliquo dixi properante ' Quid urges ?
 Vel quo festines ire, vel unde, vide !'
 Ah ! quotiens certam me sum mentitus habere
 Horam, propositae quae foret apta viae.
 Ter limen tetigi, ter sum revocatus, et ipse 55
 Indulgens animo pes mihi tardus erat ;

Saepe *Vale* dicto rursus sum multa locutus,
 Et quasi discedens oscula summa dedi ;
 Saepe eadem mandata dedi, meque ipse fefelli,
 Respiciens oculis pignora cara meis. 60
 Denique ' Quid propero ? Scythia est, quo mittimur,'
 inquam ;
 ' Roma relinquenda est : utraque justa mora est.
 Uxor in aeternum vivo mihi viva negatur,
 Et domus et fidae dulcia membra domus,
 Quosque ego fraterno dilexi more sodales, 65
 O mihi Thesea pectora juncta fide !
 Dum licet, amplectar : numquam fortasse licebit
 Amplius : in lucro est quae datur hora mihi.'
 Nec mora, sermonis verba imperfecta relinquo,
 Complectens animo proxima quaeque meo. 70
 Dum loquor et flemus, caelo nitidissimus alto,
 Stella gravis nobis, Lucifer ortus erat :
 Dividor haud aliter, quam si mea membra relinquam,
 Et pars abrumpi corpore visa suo est.
 Sic doluit Mettus tunc, cum in contraria versos 75
 Ultiores habuit proditiōnis equos,
 Tum vero exoritur clamor gemitusque meorum,
 Et feriunt maestae pectora nuda manus.
 Tum vero conjunx, umeris abeuntis inhaerens,
 Miscuit haec lacrimis tristia dicta suis ; 80
 ' Non potes avelli : simul, ah ! simul ibimus ' inquit ;
 ' Te sequar et conjunx exsulis exsul ero.
 Et mihi facta via est, et me capit ultima tellus :
 Accedam profugae sarcina parva rati.
 Te jubet a patria discedere Caesaris ira, 85
 Me pietas : pietas haec mihi Caesar erit.'
 Talia temptabat, sicut temptaverat ante,
 Vixque dedit victas utilitate manus.

Egredior, — sive illud erat sine funere ferri,
     Squalidus inmissis hirta per ora comis. 90
 Illa dolore amens tenebris narratur obortis
     Semianimis media procubuisse domo;
 Utque resurrexit, foedatis pulvere turpi
     Crinibus, et gelida membra levavit humo,
 Se modo, desertos modo complorasse Penates, 95
     Nomen et erepti saepe vocasse viri;
 Nec gemuisse minus, quam si nataeve meumve
     Vidisset structos corpus habere rogos,
 Et voluisse mori, moriendo ponere sensus —
     Respectuque tamen non voluisse mei. 100
 Vivat! et absentem — quoniam sic fata tulerunt —
     Vivat ut auxilio sublevet usque suo.

2. *The Exile's Sick Chamber* (iii. 3).

HAEC mea, si casu miraris, epistola quare
     Alterius digitis scripta sit, aeger eram.
 Aeger in extremis ignoti partibus orbis,
     Incertusque meae paene salutis eram.
 Quid mihi nunc animi dira regione jacenti 5
     Inter Sauromatas esse Getasque putes?
 Nec caelum patior, nec aquis adsuevimus istis,
     Terraque nescio quo non placet ipsa modo.
 Non domus apta satis, non hic cibus utilis aegro;
     Nullus, Apollinea qui levet arte malum; 10
 Non qui soletur, non qui labentia tarde
     Tempora narrando fallat, amicus adest.
 Lassus in extremis jaceo populisque locisque,
     Et subit adfecto nunc mihi, quicquid abest.
 Omnia cum subeant, vincis tamen omnia, conjunx, 15
     Et plus in nostro pectore parte tenes.

Te loquor absentem, te vox mea nominat unam;
 Nulla venit sine te nox mihi, nulla dies.
 Quin etiam sic me dicunt aliena locutum,
 Ut foret amenti nomen in ore tuum. 20
 Si jam deficiam, subpressa que lingua palato
 Vix instillato restituenda mero,
 Nuntiet huc aliquis dominam venisse, resurgam,
 Spesque tui nobis causa vigoris erit.
 Ergo ego sum dubius vitæ, tu forsitan istic 25
 Jucundum nostri nescia tempus agis?
 Non agis, adfirmo: liquet hoc, carissima, nobis,
 Tempus agi sine me non nisi triste tibi.
 Si tamen implevit mea sors, quos debuit, annos,
 Et mihi vivendi tam cito finis adest: 30
 Quantum erat, O magni, morituro parcere, Divi,
 Ut saltem patria contumularer humo?
 Vel poena in tempus mortis dilata fuisset,
 Vel praecepisset mors properata fugam.
 Integer hanc potui nuper bene reddere lucem: 35
 Exsul ut occiderem, nunc mihi vita data est.
 Tam procul ignotis igitur moriemur in oris,
 Et fient ipso tristia fata loco?
 Nec mea consueto languescent corpora lecto?
 Depositum nec me qui fleat, ullus erit? 40
 Nec dominae lacrimis in nostra cadentibus ora
 Accedent animae tempora parva meae?
 Nec mandata dabo, nec cum clamore supremo
 Labentes oculos condet amica manus?
 Sed sine funeribus caput hoc, sine honore sepulcri 45
 Indeploratum barbara terra teget?
 Ecquid, ut audieris, tota turbabere mente,
 Et feries pavida pectora fida manu?
 Ecquid, in has frustra tendens tua bracchia partes,

Clamabis miseri nomen inane viri? 50
 Parce tamen lacerare genas, nec scinde capillos :
 Non tibi nunc primum, lux mea, raptus ero.
 Cum patriam amisi, tunc me periisse putato ;
 Et prior et gravior mors fuit illa mihi.
 Nunc, si forte potes (sed non potes, optima conjunx), 55
 Finitis gaude tot mihi morte malis.
 Quod potes, extenua forti mala corde ferendo,
 Ad quae jampridem non rude pectus habes.
 Atque utinam pereant animae cum corpore nostrae,
 Effugiatque avidos pars mihi nulla rogos ! 60
 Nam si morte carens vacua volat altus in aura
 Spiritus, et Samii sunt rata dicta senis,
 Inter Sarmaticas Romana vagabitur umbras,
 Perque feros manes hospita semper erit.
 Ossa tamen facito parva referantur in urna : 65
 Sic ego non etiam mortuus exsul ero.
 Non vetat hoc quisquam : fratrem Thebana peremptum
 Subposuit tumulo rege vetante soror.
 Atque ea cum foliis et amomi pulvere misce,
 Inque suburbano condita pone solo. 70
 Quosque legat versus oculo properante viator,
 Grandibus in tituli marmore caede notis :
 HIC EGO QUI JACEO TENERORUM LUSOR AMORUM
 INGENIO PERII NASO POETA MEO :
 AT TIBI QUI TRANSIS NE SIT GRAVE QUISQUIS AMASTI
 DICERE NASONIS MOLLITER OSSA CUBENT.
 Hoc satis in titulo est ; etenim majora libelli
 Et diuturna magis sunt monumenta mihi,
 Quos ego confido, quamvis nocuere, daturos
 Nomen et auctori tempora longa suo. 80
 Tu tamen extincto feralia munera semper
 Deque tuis lacrimis umidaserta dato :

Quamvis in cineres corpus mutaverit ignis,
 Sentiet officium maesta favilla pium.
 Scribere plura libet, sed vox mihi fessa loquendo   85
 Dictandi vires siccaque lingua negat.
 Accipe supremo dictum mihi forsitan ore,
 Quod, tibi qui mittit, non habet ipse, VALE !

3. *To Perilla* (iii. 7).

VADE salutatum, subito perarata, Perillam,
 Littera, sermonis fida ministra mei !
 Aut illam invenies dulci cum matre sedentem,
 Aut inter libros Pieridasque suas.
 Quicquid aget, cum te scierit venisse, relinquet,   5
 Nec mora, quid venias quidve, requiret, agam.
 Vivere me dices, sed sic, ut vivere nolim,
 Nec mala tam longa nostra levata mora ;
 Et tamen ad Musas, quamvis nocuere, reverti,
 Aptaque in alternos cogere verba pedes.   10
 Tu quoque, dic, studiis communibus ecquid inhaeres,
 Doctaque non patrio carmina more canis ?
 Nam tibi cum fatis mores natura pudicos
 Et raras dotes ingeniumque dedit.
 Hoc ego Pegasidas deduxi primus ad undas,   15
 Ne male fecundae vena periret aquae ;
 Primus id aspexi teneris in virginis annis,
 Utque pater natae duxque comesque fui.
 Ergo si remanent ignes tibi pectoris idem,
 Sola tuum vates Lesbia vincet opus.   20
 Sed vereor, ne te mea nunc fortuna retardet,
 Postque meos casus sit tibi pectus iners.
 Dum licuit, tua saepe mihi, tibi nostra legebam ;
 Saepe tui iudex, saepe magister eram :

Aut ego praebebam factis modo versibus aures, 25
 Aut, ubi cessares, causa ruboris eram.
 Forsitan exemplo, quia me laesere libelli,
 Tu quoque sis poenae facta secuta meae.
 Pone, Perilla, metum; tantummodo femina nulla
 Neve vir a scriptis discat amare tuis! 30
 Ergo desidia remove, doctissima, causas,
 Inque bonas artes et tua sacra redi!
 Ista decens facies longis vitiabitur annis,
 Rugaque in antiqua fronte senilis erit;
 Incietque manum formae damnosa senectus, 35
 Quae strepitum passu non faciente venit;
 Cumque aliquis dicet 'Fuit haec formosa,' dolebis,
 Et speculum mendax esse querere tuum.
 Sunt tibi opes modicae, cum sis dignissima magnis:
 Finge sed immensis censibus esse pares; 40
 Nempse dat id, quodcumque libet, fortuna rapitque;
 Irus et est subito, qui modo Croesus erat.
 Singula quid referam? nil non mortale tenemus
 Pectoris exceptis ingeniique bonis.
 En ego, cum caream patria vobisque domoque, 45
 Raptaque sint, adimi quae potuere mihi,
 Ingenio tamen ipse meo comitorque fruorque:
 Caesar in hoc potuit juris habere nihil.
 Quilibet hanc saevo vitam mihi finiat ense;
 Me tamen extincto fama superstes erit, 50
 Dumque suis victrix omnem de montibus orbem
 Prospiciet domitum Martia Roma, legar.
 Tu quoque, quam studii maneat felicius usus,
 Effuge venturos, qua potes, usque rogos!

4. *Winter Scenes in Thrace* (iii. 10).

Siquis adhuc istic meminit Nasonis adepti,
 Et superest sine me nomen in Urbe meum;
 Suppositum stellis numquam tangentibus aequor
 Me sciat in media vivere barbarie.
 Sauromatae cingunt, fera gens, Bessique Getaeque, 5
 Quam non ingenio nomina digna meo!
 Dum tamen aura tepet, medio defendimur Histro:
 Ille suis liquidus bella repellit aquis.
 At cum tristis hiems squalentia protulit ora,
 Terraque marmoreo candida facta gelu est, 10
 Dum vetat et Boreas et nix habitare sub Arcto,
 Tum liquet, has gentes axe tremente premi.
 Nix jacet, et glaciem nec sol pluviaeve resolvunt,
 Indurat Boreas perpetuamque facit;
 Ergo ubi delucit nondum prior, altera venit, 15
 Et solet in multis bima manere locis.
 Tantaque commoti vis est Aquilonis, ut altas
 Aequet humo turres tectaque rapta ferat.
 Pellibus et sutis arcent mala frigora braccis,
 Oraque de toto corpore sola patent. 20
 Saepe sonant moti glacie pendente capilli,
 Et nitet inducto candida barba gelu.
 Nudaque consistunt, formam servantia testae,
 Vina, nec hausta meri, sed data frustra bibunt.
 Quid loquar, ut vincti concrecant frigore rivi, 25
 Deque lacu fragiles effodiantur aquae?
 Ipse, papyrifero qui non angustior amne
 Miscetur vasto multa per ora freto,
 Caeruleos ventis latices durantibus, Hister
 Congelat, et tectis in mare serpit aquis. 30
 Quaque rates ierant, pedibus nunc itur, et undas

Frigore concretas unguia pulsat equi ;
 Perque novos pontes subter labentibus undis
 Ducunt Sarmatici barbara plaustra boves.
 Vix equidem credar : sed cum sint praemia falsi   35
 Nulla, ratam debet testis habere fidem.
 Vidimus ingentem glacie consistere pontum,
 Lubricaque inmotas testa premebat aquas.
 Nec vidisse sat est : durum calcavimus aequor,
 Undaque non udo sub pede summa fuit.   40
 Si tibi tale fretum quondam, Leandre, fuisset,
 Non foret angustae mors tua crimen aquae.
 Tum neque se pandi possunt delphines in auras
 Tollere : conantes dura coërcet hiems.
 Et quamvis Boreas jactatis insonet alis,   45
 Fluctus in obsesso gurgite nullus erit ;
 Inclusaeque gelu stabunt, ut marmore, puppes,
 Nec poterit rigidas findere remus aquas.
 Vidimus in glacie pisces haerere ligatos,
 Sed pars ex illis tunc quoque viva fuit.   50
 Sive igitur nimii Boreae vis saeva marinas,
 Sive redundatas flumine cogit aquas,
 Protinus, aequato siccis aquilonibus Histro,
 Invehitur celeri barbarus hostis equo :
 Hostis equo pollens longeque volante sagitta   55
 Vicinam late depopulatur humum.
 Diffugiunt alii, nullisque tuentibus agros
 Incustoditae diripiuntur opes ;
 Ruris opes parvae, pecus et stridentia plaustra,
 Et quas divitias incola pauper habet.   60
 Pars agitur vinctis post tergum capta lacertis,
 Respiciens frustra rura laremque suum ;
 Pars cadit hamatis misere confixa sagittis ;
 Nam volucris ferro tinctile virus inest.

Quae nequeunt secum ferre aut abducere, perdunt, 65
 Et cremat insontes hostica flamma casas.
 Tunc quoque, cum pax est, trepidant formidine belli,
 Nec quisquam presso vomere sulcat humum.
 Aut videt, aut metuit locus hic, quem non videt, hostem ;
 Cessat iners rigido terra relicta situ. 70
 Non hic pampinea dulcis latet uva sub umbra,
 Nec cumulant altos fervida musta lacus.
 Poma negat regio ; nec haberet Acontius, in quo
 Scriberet hic dominae verba legenda suae.
 Aspiceres nudos sine fronde, sine arbore, campos : 75
 Heu loca felici non adeunda viro !
 Ergo tam late pateat cum maximus orbis,
 Haec est in poenam terra reperta meam ?

5. *The Poet's Autobiography* (iv. 10).

ILLE ego qui fuerim, tenerorum lusor amorum,
 Quem legis, ut noris, accipe posteritas.
 Sulmo mihi patria est, gelidis uberrimus undis,
 Milia qui novies distat ab Urbe decem.
 Editus hinc ego sum, nec non ut tempora noris, 5
 Cum cecidit fato consul uterque pari :
 Si quid id est, usque a proavis vetus ordinis heres,
 Non modo fortunae munere factus eques.
 Nec stirps prima fui : genito sum fratre creatus,
 Qui tribus ante quater mensibus ortus erat. 10
 Lucifer amborum natalibus adfuit idem :
 Una celebrata est per duo liba dies.
 Haec est armiferae festis de quinque Minervae,
 Quae fieri pugna prima cruenta solet.
 Protinus excolimur teneri, curaque parentis 15
 Imus ad insignes Urbis ab arte viros.

Frater ad eloquium viridi tendebat ab aevo,
 Fortia verbosi natus ad arma fori ;
 At mihi jam puero caelestia sacra placebant,
 Inque suum furtim Musa trahebat opus. 20
 Saepe pater dixit ' Studium quid inutile temptas ?
 Maeonides nullas ipse reliquit opes.'
 Motus eram dictis, totoque Helicone relicto
 Scribere conabar verba soluta modis.
 Sponte sua carmen numeros veniebat ad aptos, 25
 Et quod temptabam dicere, versus erat.
 Interea tacito passu labentibus annis
 Liberior fratri sumpta mihiq̄ue toga est,
 Induiturque umeris cum lato purpura clavo,
 Et studium nobis quod fuit ante, manet. 30
 Jamque decem vitae frater geminaverat annos,
 Cum perit, et coepi parte carere mei.
 Cepimus et tenerae primos aetatis honores,
 Deque viris quondam pars tribus una fui.
 Curia restabat ; clavi mensura coacta est : 35
 Majus erat nostris viribus illud onus.
 Nec patiens corpus, nec mens fuit apta labori,
 Sollicitaeque fugax ambitionis eram.
 Et petere Aoniae suadebant tuta sorores
 Otia, judicio semper amata meo. 40
 Temporis illius colui fovique poëtas,
 Quotque aderant vates, rebar adesse deos.
 Saepe suas *Volucres* legit mihi grandior aevo,
 Quaeque necet serpens, quae juvet herba, *Macer*.
 Saepe suos solitus recitare Propertius ignes, 45
 Jure sodalicio qui mihi junctus erat.
 Ponticus heroö, Bassus quoque clarus iambis
 Dulcia convictus membra fuere mei.
 Et tenuit nostras numerosus Horatius aures,

Dum ferit Ausonia carmina culta lyra. 50
 Vergilium vidi tantum ; nec amara Tibullo
 Tempus amicitiae fata dedere meae.
 Successor fuit hic tibi, Galle ; Propertius illi ;
 Quartus ab his serie temporis ipse fui.
 Utque ego majores, sic me coluere minores, 55
 Notaque non tarde facta Thalia mea est.
 Carmina cum primum populo juvenilia legi,
 Barba resecta mihi bisve semelve fuit.
 Moverat ingenium totam cantata per Urbem
 Nomine non vero dicta Corinna mihi. 60
 Multa quidem scripsi ; sed quae vitiosa putavi,
 Emendaturis ignibus ipse dedi.
 Tunc quoque, cum fugerem, quaedam placitura cremavi,
 Iratus studio carminibusque meis.
 Molle Cupidineis nec inexpugnabile telis 65
 Cor mihi, quodque levis causa moveret, erat.
 Cum tamen hic essem, minimoque accenderer igne,
 Nomine sub nostro fabula nulla fuit.
 Paene mihi puero nec digna nec utilis uxor
 Est data, quae tempus per breve nupta fuit. 70
 Illi successit, quamvis sine crimine conjunx,
 Non tamen in nostro firma futura toro.
 Ultima, quae mecum seros permansit in annos,
 Sustinuit conjunx exsulis esse viri.
 Filia me mea bis prima fecunda juventa, 75
 Sed non ex uno conjuge, fecit avum ;
 Et jam compleerat genitor sua fata, novemque
 Addiderat lustris altera lustra novem.
 Non aliter flevi, quam me fleturus ademptum
 Ille fuit. Matri proxima justa tuli. 80
Felices ambo tempestiveque sepulti,
Ante diem poenae quod periere meae !

Me quoque felicem, quod non viventibus illis
 Sum miser, et de me quod doluere nihil.
 Si tamen extinctis aliquid nisi nomina restat, 85
 Et gracilis structos effugit umbra rogos ;
 Fama, parentales, si vos mea contigit, umbrae
 Et sunt in Stygio crimina nostra foro,
 Scite, precor, causam — nec vos mihi fallere fas est —
 Errorem jussae, non scelus, esse fugæ. 90
 Manibus hoc satis est : ad vos, studiosa, revertor,
 Pectora, qui vitae quaeritis acta meae.
 Jam mihi canities pulsus melioribus annis
 Venerat, antiquas miscueratque comas,
 Postque meos ortus Pisaea vinctus oliva 95
 Abstulerat decies praemia victor equus,
 Cum maris Euxini positos ad laeva Tomitas
 Quaerere me laesi principis ira jubet.
 Causa meae cunctis nimium quoque nota ruinae
 Indicio non est testificanda meo. 100
 Quid referam comitumque nefas famulosque nocentes ?
 Ipsa multa tuli non leviora fuga.
 Indignata malis mens est succumbere, seque
 Praestitit invictam viribus usa suis.
 Oblitusque mei ductaeque per otia vitae, 105
 Insolita cepi temporis arma manu.
 Totque tuli casus pelagoque terraque, quot inter
 Occultum stellae conspicuumque polum.
 Tacta mihi tandem longis erroribus acto
 Juncta pharetratis Sarmatis ora Getis. 110
 Hic ego finitimis quamvis circumsoner armis,
 Tristia, quo possum, carmine fata levo.
 Quod quamvis nemo est, cujus referatur ad aures,
 Sic tamen absumo decipioque diem.
 Ergo quod vivo, durisque laboribus obsto, 115

Nec me sollicitae taedia lucis habent,
Gratia, Musa, tibi ; nam tu solacia praebes,
Tu curae requies, tu medicina venis ;
Tu dux et comes es ; tu nos abducis ab **Histro**,
In medioque mihi das Helicone locum. 120
Tu mihi, quod rarum est, vivo sublime dedisti
Nomen, ab exsequiis quod dare fama solet.
Nec qui detrectat praesentia, **Livor** iniquo
Ullum de nostris dente momordit opus.
Nam tulerint magnos cum saecula nostra poëtas, 125
Non fuit ingenio fama maligna meo.
Cumque ego praeponam multos mihi, non minor illis
Dicor et in toto plurimus orbe legor.
Si quid habent igitur vatum praesagia veri,
Protinus ut moriar, non ero, terra, tuus. 130
Sive favore tuli, sive hanc ego carmine famam
Jure, tibi grates, candide lector, ago.

V. EX PONTO.

THE four books *Ex Ponto* (letters from the Pontus) are addressed to various persons. The character of the poems differs little from that of the *Tristia*. The example here given is addressed by the poet to his wife.

To His Wife (i. 4).

JAM mihi deterior canis aspergitur aetas,
 Jamque meos vultus ruga senilis arat :
 Jam vigor et quasso languent in corpore vires ;
 Nec, juveni lusus qui placuere, juvant.
 Nec, si me subito videas, agnoscere possis : 5
 Aetatis facta est tanta ruina meae.
 Confiteor facere hoc annos : sed et altera causa est
 Anxietas animi continuusque labor.
 Nam mea per longos siquis mala digerat annos,
 Crede mihi, Pylio Nestore major ero. 10
 Cernis, ut in duris — et quid bove firmissus ? — arvis
 Fortia taurorum corpora frangat opus.
 Quae numquam vacuo solita est cessare novali,
 Fructibus assiduis lassa senescit humus.
 Occidet, ad circi siquis certamina semper 15
 Non intermissis cursibus ibit equus.
 Firma sit illa licet, solvetur in aequore navis,
 Quae numquam liquidis sicca carebit aquis,
 Me quoque debilitat series immensa malorum,
 Ante meum tempus cogit et esse senem. 20
 Otia corpus alunt, animus quoque pascitur illis :
 Inmodicus contra carpit utrumque labor.
 Aspice, in has partis quod venerit Aesone natus,
 Quam laudem a sera posteritate ferat.
 At labor illius nostro leviorque minorque est, 25

Si modo non verum nomina magna premunt.
 Ille est in Pontum Pelia mittente profectus,
 Qui vix Thessaliae fine timendus erat.
 Caesaris ira mihi nocuit, quem solis ab ortu
 Solis ad occasus utraque terra tremit. 30
 [Junctior Haemonia est Ponto, quam Roma sit Histro ;
 Et brevius, quam nos, ille peregit iter.]
 Ille habuit comites primos telluris Achivae :
 At nostram cuncti destituere fugam.
 Nos fragili ligno vastum sulcavimus aequor : 35
 Quae tulit Aesoniden, densa carina fuit.
 Nec mihi Tiphys erat rector, nec Agenore natus
 Quas fugerem, docuit, quas sequererque vias.
 Illum tutata est cum Pallade regia Juno :
 Defendere meum numina nulla caput. 40
 Illum furtivae juvere Cupidinis artes ;
 Quas a me vellem non didicisset Amor.
 Ille domum rediit : nos his moriemur in arvis,
 Perstiterit laesi si gravis ira dei.
 Durius est igitur nostrum, fidissima conjunx, 45
 Illo, quod subiit Aesone natus, onus.
 Te quoque, quam juvenem discedens Urbe reliqui,
 Credibile est nostris insenuisse malis.
 O! ego, di faciant, talem te cernere possim,
 Caraque mutatis oscula ferre comis ; 50
 Amplectique meis corpus non pingue lacertis,
 Et 'gracile hoc fecit' dicere 'cura mei :'
 Et narrare meos flenti flens ipse labores,
 Sperato numquam conloquioque frui,
 Turaque Caesaribus cum conjuge Caesare digna, 55
 Dis veris, memori debita ferre manu!
 Memnonis hanc utinam, lenito principe, mater
 Quam primum roseo provocet ore diem !

APPENDIX.

THE CREATION.

[METAMORPHOSES BOOK I. 1-88.]

PROEM (1-4). Description of Chaos (5-20). The Creator assigns the elements to their places, and divides the land from the waters: the zones and climates (21-58). The heavens are clear, and living things come forth upon the earth: lastly man, fashioned by Prometheus in the image of the immortals (69-88).

IN nova fert animus mutatas dicere formas
 corpora. Di, coeptis (nam vos mutastis et illas)
 adspirate meis, primaque ab origine mundi
 ad mea perpetuum deducite tempora carmen.

ANTE mare et terras et (quod tegit omnia) caelum, 5
 unus erat toto naturae vultus in orbe,
 quem dixere Chaos: rudis indigestaque moles,
 nec quicquam nisi pondus iners, congestaque eodem
 non bene junctarum discordia semina rerum.
 nullus adhuc mundo praebebat lumina Titan, 10
 nec nova crescendo reparabat cornua Phoebe,
 nec circumfuso pendebat in aëre Tellus
 ponderibus librata suis, nec brachia longo
 margine terrarum porrexerat Amphitrite;
 quaque fuit tellus, illic et pontus et aër. 15

v. 1. *IN NOVA . . . CORPORA*: at first sight, *corpura mutata in novas formas* would seem more natural. But *formas* and *corpura* mean nearly the same thing: the forms are changed, and so the bodies are new. — *animus, spirit*; hence often *inclination*. — *fert, impels* [me] (a standing expression). — *dicere* depends on *fert animus* as an expression of wishing, § 331. b; G. 423; H. 533, l. 1.

2. *coeptis, efforts*; lit. *things begun*. — *et, too*, belonging with *mutastis*, for you changed them, too (and should therefore help me to tell of them).

3. *mundi, the universe or system of things*; a word having the original sense (like the Greek κόσμος) of *order or beauty*.

4. *perpetuum carmen, uninterrupted song*, a connected story from the beginning of the world to the poet's own day.

6. *orbe, sphere of space*; more strictly, *orbis* is a flat disc, which was the ancient poetic notion of the "circle" of being.

7. *chaos* (cf. Greek χάω, *yawn*), the yawning void. — *moles, heap*, as of elements, or materials, chance-piled together. — *nec quicquam, and nothing*, the negative and connective being combined as usual.

8. *iners, i.e. lacking the skill (ars) to combine them*. — *eodem, into the same place*.

10-14. *Titan, Phoebe, Tellus, Amphitrite = Sun, Moon, Earth, Sea*. As the chief of the old nature-divinities (*Titans*) the Sun sometimes retains this name in poetry. The variety of names of the ancient divinities comes from the fact that new sets of gods springing up or introduced from abroad were identified with the old ones.

11. *Phoebe* (φαιβή), the bright one, feminine form of Phoebus (*Apollo*), later identified with Diana (*Artemis*), goddess of the chase. — *crescendo, in her waxing*. — *reparabat: re-* means in place of the old.

12. *circumfuso aere*: later philosophers taught that the earth is a sphere or globe, surrounded by air, in which it hangs balanced by its own weight — *ponderibus librata suis*. — *Tellus, the Earth* as contrasted with the heavens: *terra* (connected with *torreo*) is the "dry" land as contrasted with the sea.

13. *longo margine, about the long outline* (§ 258, f; G. 389; H. 425, II. 2).

14. *Amphitrite: Amphitrite, "she that enfolds," the wife of Neptune, is poetically the Sea*. Observe that this is a spondaic verse: *Amphitrite*.

15. *quaque, and where (ever)*.

Sic erat instabilis tellus, innabilis unda,
 lucis egens aër: nulli sua forma manebat,
 obstabatque aliis aliud, quia corpore in uno
 frigida pugnabant calidis, uementia siccis,
 mollia cum duris, sine pondere habentia pondus. 20

Hanc deus et melior litem natura diremit.
 nam caelo terras et terris abscedit undas,
 et liquidum spisso secrevit ab aëre caelum.
 quae postquam evoluit caecoque exemit acervo,
 dissociata locis concordi pace ligavit. 25

Igneae convexi vis et sine pondere caeli
 emicuit, summaque locum sibi fecit in arce.
 proximus est aër illi levitate locoque;
 densior his tellus, elementaque grandia traxit
 et pressa est gravitate sua; circumfluus umor
 ultima possedit, solidumque coërcuit orbem. 30

Sic ubi dispositam, quisquis fuit ille deorum,
 congeriem secuit, sectamque in membra redegit,
 principio terram, ne non aequalis ab omni
 parte foret, magni speciem glomeravit in orbis. 35

tum freta diffudit, rapidisque tumescere ventis
 jussit, et ambitae circumdare litora terrae.
 addidit et fontes et stagna immensa lacusque,
 fluminaque obliquis cinxit declivia ripis,
 quae, diversa locis, partim sorbentur ab ipsa,
 in mare perveniunt partim, campoque recepta
 liberioris aquae pro ripis litora pulsant. 40

16. sic, so, i.e. in this condition of things. — *instabilis, innabilis* = "the earth that could not be trod, the wave that could not be swum," the opposite of their most striking properties.

17. nulli, sc. eorum. — *sua, its own* (§ 196. c; G. 309, 2; H. 449, 2). — *manebat, was fixed*.

18. *obstabat aliis aliud* = every thing hindered every thing else.

19. *calidis*, dat. (§ 229. c; G. 346, 6; H. 385, II. 4, 3).

20. *sine pondere* (understand "with those") = *levibus*. — *habentia pondus = gravis*, in the same construction with *frigida, uementia, mollia*.

21. *hanc litem, this strife*, of which a case at court seemed the most natural image to a Roman: etymologically, *strife = stit- (lit)*.

23. *spisso aere, the grosser air*.

24. *quae* relates to the elements; *terras, undas, caelum, aer: when he had unfolded these*.

25. *locis* (§ 253; G. 397; H. 424): each element is supposed to have its own place, or natural level.

26. *convexi, bending*, as if regarded from the outside. Observe the four elements in the order of their gravity: *igneae vis, aër, tellus, umor*. — *vis, nature*. — *et* connects *igneae* and *sine pondere*. — *sine pondere = levis*, agreeing with *vis*.

27. *emicuit, leaped forth*, as by its nature; perhaps also as if it took the supremacy and occupied the citadel. — *summa arce, the zenith* (topmost height).

29. *grandia, coarser*.

32. *ubi secuit, when he had parted*: the subject is *quisquis*. — *sic dispositam: so arranged* (i.e. and had arranged it so).

34. *principio, in the beginning*, qualifying *glomeravit*.

35. *speciem . . . in = in speciem*. — *orbis*, see note to v. 6.

36. *rapidis*, not merely *swift*, but (with active force; cf. *rapido*) *dragging* the waters, which swell under them.

39. *obliquis, sloping: declivia, down-flowing (civus)*.

40. *diversa locis: cf. v. 25*. — *ipsa, sc. terra* (v. 37). The *ad* shows that the Earth is here represented as a living agent.

42. *aquae, construed with campo, expanse* (the sea). — *ripis, litora: notice the contrast, one word meaning banks, the other shores*.

jussit et extendi campos, subsidere valles,
fronde tegi silvas, lapidosos surgere montes.

Utque duae dextra caelum totidemque sinistra
parte secant zonae, quinta est ardentior illis:

sic onus inclusum numero distinxit eodem
cura dei, totidemque plagae tellure premuntur.
quarum quae media est, non est habitabilis aestu,
nix tegit alta duas; totidem inter utramque locavit,
temperiemque dedit, mixta cum frigore flamma.

Imminet his aër: qui, quanto est pondere terrae
pondus aquae levius, tanto est onerosior igni.

illic et nebulas, illic consistere nubes

jussit, et humanas motura tonitrua mentes,
et cum fulminibus facientes frigora ventos.

his quoque non passim mundi fabricator habendum
aëra permisit: vix nunc obsistitur illis,

cum sua quisque regant diverso flamina tractu,
quin lanient mundum; tanta est discordia fratrum.

Æurus ad auroram Nabataeaeque regna recessit,
Persidaque et radiis juga subdita matutinis;

Vesper et occiduo quae litora sole tepescunt,
proxima sunt Zephyro; Scythiam septemque trionem

horriferae invasit Boreas; contraria tellus
nubibus assiduus pluvioque madescit ab Austro.

haec super imposuit liquidum et gravitate carentem
aethera, nec quicquam terrenae faecis habentem.

45. *ut, as.*—*dextra, sinistra, right and left* in reference to the celestial equator. The division into five zones was first made by Eudoxus, a pupil of Aristotle.

46. *quinta est, there is a fifth* (in the middle).

47. *onus inclusum, i.e. the earth.*—*numero, sc. zonarum.*

48. *premuntur, lie below.* This word often loses its passive force, and means merely *to lie*, with the idea of *lowness* added.—*tellure, on earth* (loc. abl.).

49. *totidem, sc. zonas.*—*locavit: the subject is cura dei.*

50. *his, i.e. the terrestrial zones.*—*quanto, etc. = is as much heavier than flame as water is lighter than earth* (§ 250, G. 403; H. 423).

51. *illic, here, in this.*—*nebulas, vapors; nubes, clouds.*

52. *motura, destined to excite.*

53. *cum . . . ventos, winds which cause cold along with lightnings.* The ancients thought that lightning was caused by the friction of wind upon the clouds.

54. *his, i.e. the winds.*—*passim, at random* (an adverbial form from *pando, spread*).—*fabricator, framer.*—*quoque, these too, as well as the elements, were set each in his place.*

55. *vix obsistitur illis = scarce can they be withstood* (impersonal, § 230; G. 217; H. 384, II. 5).—*nunc, as it is*, when they are separated, giving the reason of separating them by implying the consequence of their being together.

56. *cum . . . regant, while they direct each his own blast* (subj. of characteristic).—*tractu, region.*

57. *quin, following vix obsistitur, from rending, lit. so but that, &c.*

58. *Nabataea regna, in Arabia Petraea.*

59. *juga, mountain ranges.* Notice how Ovid varies the description in the four cases.

60. *Scythiam: this term was applied to the vast steppes of Tartary and south-eastern Russia. It was therefore north-east rather than north.*—*septemtrionem, a compound* (also used in the pl.) separated by *tmesis* by the enclitic *-que*. The word means the "seven-ox-team," i.e. the constellation of the Bear (north).

61. *madescit, is moistened.*

62. *liquidum, purely transparent.*

63. *aethera: identical with the element of fire.*—*nec quicquam habentem, and having nought.*—*terrenae faecis, dregs of earth.*

Vix ita limitibus dissaepserat omnia certis,
 cum quae pressa diu massa latuere sub illa, 70
 sidera coeperunt toto effervescere caelo:
 neu regio foret ulla suis animantibus orba,
 astra tenent caeleste solum formaeque deorum;
 cesserunt nitidis habitandae piscibus undae;
 terra feras cepit, volucres agitabilis aër. 75

Sanctius his animal mentisque capacius altae
 deerat adhuc, et quod dominari in cetera posset.
 natus homo est: sive hunc divino semine fecit
 ille opifex rerum, mundi melioris origo,
 sive recens tellus, seductaque nuper ab alto 80
 aethere, cognati retinebat semina caeli.
 quam satus Iapeto, mixtam fluvialibus undis,
 finxit in effigiem moderantum cuncta deorum.
 pronaque cum spectent animalia cetera terram,
 os homini sublime dedit, caelumque tueri 85
 jussit, et erectos ad sidera tollere vultus.
 sic, modo quae fuerat rudis et sine imagine, tellus
 induit ignotas hominum conversa figuras.

70. *quae*: the antecedent is *sidera*. — *pressa*, *hidden*.
 71. *caelo*: loc. abl., § 258, f, 2; G. 388; H. 425, II. 2.
 72. *neu* (*neve*), *and lest*, the regular connective with *ne*. — *foret*: imperf. (§ 287, Æ; G. 519, R.).
 73. *astra*: the stars are here regarded as living beings.
 74. *cesserunt*, *fell to the lot of*.
 75. *agitabilis*, *beaten with wings* (cf. v. 16), poetical for *yielding*.
 76. *animal*, *a living being*. — *mentis* depends on *capacius* (§ 218, ð; G. 375; H. 399, II.).
 77. *deerat*, two syllables. — *quod posset*, *which might*; clause of purpose, § 317; G. 630; H. 497, I.
 78-80. *sive, sive*, i.e. whether it was an act of creation or a manufacture from materials already endowed with life.
 79. *origo*, *source*.
 82. *quam*, *which* (i.e. earth). — *satus Iapeto* (§ 244, a; G. 395; H. 415, II.), *son of Iapetus*, Prometheus.
 83. *in effigiem*, etc.: compare "Let us make man in our image," Genesis i. 26. — *moderantum* — *qui moderantur*, which would be used in prose. For the gen. in *-um* see § 87, d, 2; G. 83, N. 2; H. 64; 2, footnote 2.
 84. *cum*, *while, whereas* (§ 326; G. 587; H. 515, III.).
 85. *sublime*, *erect*.
 87. *modo quae*, *which but now*. — *sine imagine*, *formless*.

LATIN TEXT-BOOKS

Allen and Greenough's Latin Grammar.....	\$1.20
Allen and Greenough's Shorter Latin Grammar.....	.95
Allen and Greenough's New Caesar, with vocabulary.....	1.25
Allen and Greenough's New Cicero, with vocabulary.....	1.40
Allen and Greenough's Ovid, with vocabulary.....	1.50
Allen and Greenough's Sallust's Catiline. (Revised by Greenough and Daniell).....	.90
Allen and Greenough's Cicero de Senectute.....	.50
Allen's (F. D.) Remnants of Early Latin.....	.75
Allen's (W. F.) Germania and Agricola of Tacitus.....	1.00
Allen's (W. F.) Introduction to Latin Composition.....	.90
Collar's Gate to Caesar.....	.40
Collar's New Gradatim.....	.50
Collar's Practical Latin Composition.....	1.00
Collar's Via Latina.....	.75
Collar and Daniell's First Latin Book.....	1.00
Collar and Daniell's Beginner's Latin Book.....	1.00
Collar and Daniell's First Year Latin.....	1.00
Teachers' Manual to Accompany First Year Latin.....	.15
College Series of Latin Authors: (See circulars for details.).....	
Crowell's Selections from the Latin Poets.....	1.40
Crowell's and Richardson's Bender's Roman Literature.....	1.00
D'Ooge's Easy Latin for Sight Reading.....	.40
Ferguson's Questions on Caesar and Xenophon.....	1.12
Gepp and Haigh's Latin-English Dictionary.....	1.30
Ginn & Company's Classical Atlas.....cloth, 2.00; boards	1.25
Gleason's Gate to Vergil.....	.45
Greenough, D'Ooge and Daniell's Second Year Latin.....	1.25
Greenough and Kittredge's New Virgil: Aeneid, I.-VI., with vocabulary.....	1.50
Greenough and Kittredge's Bucolics and Aeneid, I.-VI., with vocabulary.....	1.60
Gudeman's Dialogus de Oratoribus.....	2.75
Latin and Greek School Classics: See circulars for details.	
Lord's Roman Pronunciation of Latin.....	.35
Moulton's Preparatory Latin Composition.....	1.00
Part I. Based on Caesar and Cicero with Supplementary Sight Tests.....	.80
Part II. A Systematic Drill in Syntax.....	.25
Post's Latin at Sight.....	.80
Stickney's Cicero de Natura Deorum.....	1.40
Terence's Adelphoe, Phormio, Heauton Timorumenos. 1 vol.....	1.00
Thacher's Madvig's Latin Grammar.....	2.25
White's Latin-English Lexicon.....	1.00
White's English-Latin Lexicon.....	1.50
White's Latin-English and English-Latin Lexicon.....	2.25

GINN & COMPANY PUBLISHERS

Boston   New York   Chicago   San Francisco
 Atlanta   Dallas   Columbus   London

GREENOUGH'S

NEW VIRGIL

EDITED BY

J. B. GREENOUGH, *Professor of Latin in Harvard University,*
AND

GEORGE L. KITTREDGE, *Professor of English in Harvard
University, formerly Professor of Latin in the
Phillips Exeter Academy.*

AENEID, Books I.-VI., with a special Vocabulary. 12mo. Half morocco. Illustrated. xlv+709 pages. For introduction, \$1.50.

AENEID, Books I.-VI., Bucolics, with a special Vocabulary. Illustrated. xlv+807 pages. For introduction, \$1.60.

THIS new edition of Virgil contains a longer Introduction, dealing fully with his life and times, his art, his literary influence, and similar subjects. A special aim of the introduction and notes is to introduce the student to a literary study of Virgil and so open the way to a fruitful reading of the classic authors generally. The learner is skilfully introduced to scansion. Full information and practical directions are given, and, in particular, English prosody is made the gate to Latin prosody.

The notes have been faithfully revised. The grammatical references have been made to fit the latest editions of the grammars.

A special feature of the notes is the attempt to illustrate by quotations from a wide range of English poets. Virgil, thus studied, should become a most valuable aid in the general literary culture of the pupil.

Close and discriminating care has been given to the illustrations. Facsimile reproduction has been largely employed in this edition as the only satisfactory process. Fine engravings on wood have been presented where the subject allowed, and the pictures as a whole are believed to possess remarkable power and beauty as well as illustrative value.

E. P. Crowell, Professor of Latin, Amherst College, Amherst, Mass.: Worthy of being heartily commended to every teacher and student of Virgil.

W. B. Owen, Professor of Latin, Lafayette College, Easton, Pa.: In every respect it is the best Virgil with which I am acquainted.

Charles P. Lynch, Teacher of Latin, High School, Cleveland, Ohio: The book is one of rare qualities, not only as a Latin book, but as an English text, for the side lights along the line of English literature are especially pleasing.

Wm. A. Houghton, Professor of Latin, Bowdoin College, Brunswick, Me.: I have examined it with care and am prepared to recommend it cordially.

E. C. Benson, Professor of Latin, Kenyon College, Gambier, Ohio: The book is worthy of all commendation.

D. O. S. Lowell, Instructor in Latin, Latin School, Roxbury, Mass.: I have long tried to teach the great poet in as literary a manner as possible, and this book emphasizes just the points which have been too long neglected.

GINN & COMPANY, Publishers,

Boston. New York. Chicago. Atlanta. Dallas.

ALLEN AND GREENOUGH'S NEW CAESAR

EDITED BY

JAMES B. GREENOUGH, Professor of Latin in Harvard University, B. L. D'OUGE, Professor of Latin and Greek in Michigan State Normal College, Ypsilanti, and **M. GRANT DANIELL**, recently Principal of Chauncy-Hall School, formerly Master in the Roxbury Latin School, Boston.

Seven books. 12mo. Half morocco. Fully illustrated. 1x + 452 pages.
With a special vocabulary of 162 pages.
For introduction, \$1.25.

THIS new edition of Caesar's "Gallic War" keeps prominently in view the needs of the beginner, on the ground that a large majority of those who read Caesar take it up immediately after finishing their first lessons. It is believed that all this class of students' needs have been fully met in the present edition.

Professor Greenough has specially qualified himself for editing this edition by traveling and making recent investigations in France. Not only the notes, but the illustrations have profited greatly. A considerable number of the pictures in this edition are from photographs made especially for it. In other cases, pictures not previously seen in this country have been obtained. The museums have been visited and many new illustrations drawn from them. At the same time, all the standard and essential illustrations are used. It is believed that this part of the editing will be found of signal excellence and practical value.

Several reading courses are suggested, each one of which, while embracing an amount of text equal to the first four books, contains choice selections of narrative and adventure from the various books. It is believed that this feature will be especially acceptable to teachers who have found the monotony of Caesar irksome, but have seen no way to vary the course.

The text has been revised, many changes having been made, and the whole presents the commentaries in an ideal form for rapid and enjoyable reading. Quantities of long vowels are marked.

GINN & COMPANY, Publishers,

Boston. New York. Chicago. Atlanta. Dallas.

ALLEN AND
GREENOUGH'S LATIN GRAMMAR

FOR SCHOOLS AND COLLEGES.

Founded on comparative grammar. Revised and Enlarged by

JAMES B. GREENOUGH,

Assisted by

GEORGE L. KITTREDGE,

Professors in Harvard University.

12mo. Half leather. 488 pages. For introduction, \$1.20.

THIS is offered as a thoroughly satisfactory manual for preparatory schools and colleges, and it is believed to combine excellences of diverse kinds in such a way as to be the closest possible approach to an ideal grammar.

First. This has always been regarded as the truest and soundest of Latin grammar manuals. Instead of making arbitrary laws and distinctions in order to secure an artificial clearness of statement, this grammar has been faithful to the spirit and the facts of the language. This is its fundamental excellence. The grammar explains the language instead of trying to make the language bear out the grammar.

Second. The present edition is as strong in class-room availability as it is for linguistic truth. George L. Kittredge, Professor of English at Harvard, was associate reviser, and largely on account of his combining special qualifications in Latin and in English, the style of the grammar was radically improved. It is believed to be now much clearer, more crisp and definite, more interesting and learnable, than any other grammar.

Third. Even in all the little points, the closest care was taken in the revision, and scarcely a book can be found in which the excellence is so uniform and in which the finish reaches so faithfully to the minutest details.

Fourth. In a word, the consensus of competent opinion seems to fully justify the belief that Allen and Greenough's Latin Grammar is clearly the best: best for scholarship, convenience, completeness, and beauty; best for reference; and best for regular study.

Tracy Peck, Professor of Latin in Yale University: The essential facts of the language are stated with great clearness, and there is a rich suggestiveness as to the rationale of constructions.

William A. Packard, Professor of Latin in Princeton University: I find it essentially improved by the revision and the additions it has received, and regard it as an unsurpassed compendious grammar for use in our schools and colleges.

GINN & COMPANY, Publishers,

Boston. New York. Chicago. Atlanta. Dallas.

FIRST YEAR LATIN

BY

WILLIAM C. COLLAR,
Head-Master of Roxbury Latin School,
AND

M. GRANT DANIELL,
Recently Principal of Chauncy-Hall School, Boston.

311 pages. For introduction, \$1.00.

FIRST YEAR LATIN is intended to provide for the average class of beginners all the material required during the first year. There are many schools, however, in which this work may be done in less time.

Special attention is called to the following features of the book :

1. The comparative treatment of the verb ; as, for example, in placing side by side, to be learned together, the tenses that are similarly formed in the different conjugations.

2. The compression that will certainly make it possible for high-school classes to go through the seventy-five lessons twice in from twenty-five to twenty-eight weeks. For the sake of convenience, each lesson is presented on opposite pages.

3. The relative shortening of the exercises for translation into Latin. If any class needs more of such practice, it may be supplemented by having a translation of the Latin exercises written out and, after a short interval, re-translated into Latin during the recitation.

4. The frequent interspersions of review questions, conversations, and reading lessons. Care has been taken in these exercises to avoid anticipating principles of syntax which are explained in later lessons.

5. The "Essentials of Grammar" prefixed to the lessons, which should help to adapt the book to learners who come to the study of Latin with little or no knowledge of English grammar.

6. The accompanying "Teachers' Manual," containing eight pages of general suggestions as to the best methods to be employed in carrying out the authors' ideas, followed by suggestive notes on each of the seventy-five lessons.

7. The copious selections for reading at the end of the book.

GINN & COMPANY Publishers

Boston
Atlanta

New York
Dallas

Chicago
Columbus

San Francisco
London

Second Year Latin Book

Edited, with Introduction, Notes, and Vocabulary, by

JAMES B. GREENOUGH,

*Professor of Latin in Harvard
University,*

B. L. D'OOGHE,

*Professor of Latin and Greek in Michigan
Normal College, Ypsilanti,*

AND

M. GRANT DANIELL,

Recently Principal of Chauncy-Hall School, Boston.

12mo. Half morocco. 685 pages. Fully illustrated. Price, \$1.25.

THIS book is intended to follow any first Latin book. It embraces in Part I. 96 pages of easy Latin stories and fables as a preparation for Caesar, followed in Part II. by selections from Caesar's *Gallic War*, equivalent in amount to the first four books. It is hoped that thus a better graded and wider course, and a more interesting one as well, may be found for young students than the unvaried reading of the first four books of Caesar's Commentaries.

Part II. provides a selected course of reading from Caesar rather than the first four books. Parts of these books are unusually difficult, and parts are lacking in interest. By making selections from the seven books, both of these obstacles to successful work have been in large measure overcome. The selections from Caesar include the War against the Belgian Confederacy, the Campaign against the Veneti, the two Invasions of Britain, the two Invasions of Germany, the Siege and Sack of Avaricum, and the Siege of Alesia.

Special attention is called to the Notes. They are very copious and in every respect adapted to the needs of second-year students of Latin.

A considerable number of oral exercises for turning English into Latin in the form of question and answer, and some exercises for oral and written translation, all founded on the miscellaneous matter in Part I., have been inserted, so that the writing and speaking of Latin may accompany the course in reading.

The vocabulary, like all the vocabularies in the Allen and Greenough series, is unique in that it gives full etymologies rather than mere hints at derivations. It is uncommonly full of phrases and idioms that occur in the text.

The illustrations, like those in the Allen and Greenough editions of Caesar, Cicero, and Virgil, have been selected with care, with the idea that they should be truly educative.

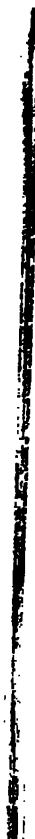
The leading colleges and universities have given assurance that the book will be readily accepted as the full equivalent of the first four books of Caesar's *Gallic War*.

GINN & COMPANY, Publishers,

Boston. New York. Chicago. Atlanta. Dallas. San Francisco. London.

THE BORROWER WILL BE CHARGED
AN OVERDUE FEE IF THIS BOOK IS NOT
RETURNED TO THE LIBRARY ON OR
BEFORE THE LAST DATE STAMPED
BELOW. NON-RECEIPT OF OVERDUE
NOTICES DOES NOT EXEMPT THE
BORROWER FROM OVERDUE FEES.

ALL DUE IN
BOOK DUE
May 2 1982
7548470

Widener Library

006242032

3 2044 085 213 239